

2.
C O M M E N
T A R I I E X P L I C A T I O

num in reliquos quatuor M. T. Cice-
ronis Tusculanarum Quæstio-

num libros,

Ad præstantissimum uirum DANIELVM

STIBARVM Canonicum Vuir-

cepurgensem,

IOACHIMO CAMERARIO PA-
bergenſe autore.

*Adiectus est quoq; rerum & uerborum in hisce
memorabilium locupletissimus Index.*

*Cum gratia & priuilegio Cæsareo
ad quinquennium,*

B A S I L E Æ
apud Ioannem Oporinum.

COMMENTARII EXPLI-
CATIONVM IN RELIQVOS QVATVOR
Tusculanarū quæst. libros IOACHIMI CA-
MERARII Pabergensis ad clariss.
& uirtute ac dignitate præ-
stanti ss. uirum
DANIELVM STIBARVM Canoni-
cum Vuircepurgensem.

QVOD tibi, Stibare, nostrorum
studiorum opellas libenter &
assiduò, mitto atq; dedico, non
solum moueor incredibili amo-
re erga me tuo, & summa con-
stantia beneuolentiæ, qua me quondam puer a-
dolescentem affectu admirabili complexus fui-
sti, sed etiam, ac profectò multo magis, iudicio a-
nimi tui, & firmitate sententiæ, de opt. literarū
atq; artium usu ac cultu, quas tu non modo intelli-
gis dignitati atq; ornamento esse, sed planè salutē
futuram sentis conseruationem harum Reipubli-
cæ, & amissionem perniciosam. Atq; hæc per-
suasionis immutabilitas, eo in te est cū suspicien-
da tum laudanda uehemētius, quo minus multorū
assensione stabiliri, & uerò plurimorum aduer-
satione

EPISTOLA

satione premi oppugnariq; cernitur: ut te inter
tuos his temporibus poenē solum, id est cum uno
aut fortassis altero, ueritatem non amittere, sed
contra & hominum improbitatem & sæculi infa-
licitatem retinere atq; tueri, dicere ausim. Quod
quidem ut uideo, laus inuidiosa esse non poterit,
quippe quam nemo magnopere appetat, refugiat
antq; potius propemodum uniuersi. Ac si uere sa-
nè reperti nonnulli ordinis uestri, cuius hæc debe-
bat esse cura propria, ut enatas quasi stirpes eru-
ditionis & doctrinæ melioris, suo labore foueret
& coleret. In hoc igitur aliqui fuere, qui neq; al-
ienos se uideri ab humanitate studiorum uellent,
& horum famam atq; nomen concupiscerent. At
que hi bonorum uirorum maximam & propè ni-
miam uenerationem inuenerunt, multo etiam ut
pluris fierent existimatione illorum quam mere-
rentur, qui uel spe successus errabant libèter, uel
etiā arbitrabantur maxima putanda esse, quæ me-
diocria erant, in illo splendore & luce quadam
fortunæ, qua uester ordo conspicitur atq; eminet.
Sed, Deum immortalem, quæ quàm celeriter cō-
uersio atq; mutatio accidit? Quàm cito spes præ-
clara repressa, & opinio labefactata fuit? Nam
cum

Cura ordinis
Canonicorum propria

NUNCVPATORIA.

cum in ipso articulo iam nostra studia teneretur,
& quod dicitur *Georgius* non deperdit, non dignitatē, sed planē
salutem suam, ab alijs hæc deserta & omni ope
destituta, ab alijs turpissime prodita fuere. Itaq;
iacent nunc & cōculcantur barbariæ & furoris
pedibus, et uix adhuc uocem illam exilem & defi-
cientem emittere possunt, ut raris morientia uoci-
bus hiscant, quibus uel Deum & homines testes fa-
ciant indignissimi interitus, uel crudelitatem ho-
stium execrentur, uel etiam meminerint frustra su-
scepti laboris, quo à paucis ad extremū usq; adiu-
ta protectaq; fuerint. Quod si quis fortē querit,
quid tantopere his nocuisse credendum, ut cum ma-
xime defendenda essent, tum foedissime desereren-
tur? illi causam huius mali afferre nullam possu-
mus, nisi bonitatem et simplicitatem horum, quam
neq; hominum superbia atq; fastus, neque sæculi
prauitas & immanitas sustinere posset. Atque
uidentur quidam tam mali & improbi, & ita siue
natura seu uoluntate prauī, ut quamuis odiū erga
sapientiam & doctrinam aliquantisper occultas-
sent, postea tamen illud incitarint in neq; satis per-
spectariū, & repugnantium consilijs ipsorum, &
reprehendentium quoq; uitam, rerum laude &
bonitate

Cur eloquentia
dicitur carere deserta.

EPISTOLA

bonitate sua præstantium. Nonnulli uerò, cum hæc studia neque odissent, neque aspernarentur, curâ tamen eorum et respectum deposuerunt, quod opulentia et honoribus parandis minus illa idonea esse animaduertissent. Quare cum et animo suo obsequi, ac spei inseruire, et hæc colere atque amare simul nequiret, Euripides idem quædam, Adversus leucæum, secundum tragœdiâ, hanc uiam splendoris et excellentiæ tritam et frequentem ingressi, reliquerunt illam minus uulgo celebrè sapientiæ atque doctrinæ. Video, Stibare, in quam angustiam adducatur oratio, gestit enim animus omnia uerbis eloqui, et liberam hanc querelam offerre: sed coercetur quasi frenis quibusdam moderationis, cuius nonnulli sumus in nostra uita laudem consecuti. De his tamen facile poterit intelligi dolor iustissimus noster, ut nihil addamus amplius. Genera enim designata sunt hostium proditorumque doctrinæ et literarum, nomina autem cui iam non occurrunt. Iam enim de ijs loquimur, qui cum uirtutis ipsius formam conspiceret et iter ingredi coepissent, maluerunt repressi opinione quadam commoditatum suarum, cum barbaria et ferocia sæculi nostri se coniungere, in spe opum et excellentiæ, quam per nonnullas diffi-

NUNCUPATORIA.

difficultates, et dicam enim, pericula, ueritatis partes defendere atque sequi. Quos si aliquando forte poenitebit leuitatis suæ, non fuerit mirandum. Nam ut ait Ouidius,

Hic solet euentus facta nefanda sequi.

Sed ad te reuertor, Stibare, quem retinentem constantissime cum ueri rectique maximam amorem, tum uoluntatem erga opt. artes atque disciplinas eximiam, neque curantem quid de hoc alij uel sentiant uel loquantur, propter singularem in diuino proposito perseverantiam et nunc amant atque magnificiunt boni, et posteritas admirabitur ac suspiciet. Quod cum ita se habeat, illos uel desertores, uel proditores, uel saltem neglectores cognitiæ pulcritudinis et bonitatis artium nostrarum, atque ipsius planè ueritatis, qui excæcati cupiditatibus, clarissimæ luci obscurissimas tenebras anteponunt, et malunt per errores in quadam falsa opulentia ac gloriæ, uitæque in primis suauis, opinionione uersari ac insistere, quam ad solidam laudem, ad copias, ad iucunditatem uirtutis et humanitatis contendere: hos igitur necesse est, et in hac ætate peruersitatis cuiusdam nomine à nonnullis uituperari, et posteritati odio futuros esse, ut felicitatis

EPISTOLA

licitatis oblatae saeculo suo, aut repudiatores, aut
eueriores. Sed de his, & uero studiis nostris fiat,
quemadmodum Graeci aiunt, ὅτι τῶν δεινῶν ἔργων. Ut au-
tem in te unde coepi de sinam, cum tu aliquando o-
stendisses nobis, requirere te pleraque in primis
quae de Graecis Cicero transtulisset, in reliquis
libris Tusculanarum quaestionum, petijissesque, ut,
nisi molestum esset, illis longioribus disputationi-
bus de primo libro habitis, horum uel breuissimas
explicationes adijcerem: in eo tibi libenter sum
obsecutus, non modo tibi ut gratificarer, sed ipse
etiam, qui multum operae in his libris legendis po-
suisset, in hoc tamen enarrandi studio, intentiori-
bus (ut dicitur) oculis omnia cōtemplans, fructum
perciperem uberiores. Sic enim statuo, ab his
& intelligentiam animi & facultatem orationis
instrui, augeri, locupletarique ita posse, ut uix ab
alijs scriptis Ciceronianis, praeter fortasse li-
bros de Officijs, magis, ab quorumlibet autem al-
liorum nullis aequè posse uideantur. Habes igitur
Commentationem & hanc nostram, de ijs locis
qui ab explicatore potissimum notandi animadu-
uertendi que uisi sunt. Prolixitatem autem studiose
uitauimus, tantum abest ut aucupati simus: id
quod

Tuscul. et Offic.
re mandatu.

NUNCUPATORIA.

quod facile intelliges, & ea loca quae aliunde assu-
mere in promptu esset, studio & inquisitioni legen-
tium reliquimus. In quibus si id consecuti sumus, ut
satisfaceremus uoluntati & expectationi tuae, o-
peram nostram praecclare positam esse arbitrabi-
mur. Quod si accesserit forte hoc quoque, ut stu-
diosius bonarum literarum atque artium & ipsis fru-
ctum aliquem afferant labores nostri, & haec oc-
casio gratificandi tibi utilitatem ac comoda quae-
dam illorum complectatur, nihil est quod desidera-
turus amplius, aut cur non successum hunc prosper-
rimum sim existimaturus. Sed nunc, satis enim uer-
bose, quasi in delectatione colloquij cuiusdam no-
stri aberrantes, praefati haec sumus, ad
rem tandem accedamus.

B

RERVM ET VERBORVM

IN HISCE IOACH. CAMERARII

Annotationibus memorabilium

INDEX.

A	ἀγρία.	Aegritudo opinionis	Agis.
27	ἀγρία.	malum. 33	ἀγρία.
24	ἀγρία.	Aegritudinem cū tē-	ἀγρία πύλα.
Acade-	ἀγρία.	perantia non confi-	Agrigentū, Agrigē-
mia noua & uetus.	ἀγρία.	stere. 27	tinus.
50.51	ἀγρία.	Aegritudinē dies adi-	ἀγρία.
Academici.	ἀγρία.	mit, prouerb. 35.	Aiacis furor
ἀγρία.	ἀγρία.	Aegritudines. 30	Alcibiades Platonis
Accij Philocteti.	ἀγρία.	Aegrius. 66	an Xenophōnis
Accij Prometheus. 9	ἀγρία.	Aegrotatio. 56	ptum.
Accipenferis precium	ἀγρία.	Aerope. 31	Alcmaeonis furore
Romæ. 36	ἀγρία.	Aerumna. 55	berati historia.
ἀγρία.	ἀγρία.	Aeschinis locus. 40.	Alba et atra, prouerb.
55	ἀγρία.	ἀγρία. 18 (45)	89
Acerualis, forites. 62	ἀγρία.	Aeschylus Pythagori	ἀγρία.
ἀγρία, ἀγρία, ἀγρία.	ἀγρία.	a philosophiæ stu-	ἀγρία.
78	ἀγρία.	diosus. 9	Aliquid differre.
ἀγρία.	ἀγρία.	Aeschyli laus 43	ἀγρία.
ἀγρία.	ἀγρία.	Aeschyli tabellæ à Di-	Alopecus.
36	ἀγρία.	onyfio conquisitæ.	Amantes.
Aetum habere, pro-	ἀγρία.	78	Amasini, Amasoni-
uerb. 38	ἀγρία.	Aeschyli tragœdiarū	us.
Acuti. 59	ἀγρία.	interitus. 9	Amatores.
Ad necem. 13	ἀγρία.	ἀγρία.	Ambigui causa, ciuit.
Addicti, addicere. 3	ἀγρία.	Aesculapius Apolli-	que gen era.
ἀγρία.	ἀγρία.	nis. F. 20 (15)	Ambitio præstantib.
ἀγρία.	ἀγρία.	Aesopus tragœdus.	naturis maximè in-
ἀγρία.	ἀγρία.	Aetatum diuifio. 70	fecta.
Aetas. 32	ἀγρία.	Affectuum animi	Ambulatio.
ἀγρία.	ἀγρία.	& corporis ad se mu-	ἀγρία.
Aegrotare. 74	ἀγρία.	tuo relatio 56	Amor.
Aegritudo. 30.54.55	ἀγρία.	ἀγρία.	Amphicles.
Aegritudo quatenus	ἀγρία.	ἀγρία.	Amphistenes.
malum. 34	ἀγρία.	ἀγρία.	Anachar-
	ἀγρία.	ἀγρία.	

INDEX.

Anacharfidis episto-	plus. 4	Aristomache. 85
la. 82.83	Antiphon à Diony-	Aristomache Syracu-
ἀνὰ σπουδαι.	sio cur necatus. 78	sana. 32
Anaitis Diana. 13	ἀντιρρησις. 2	Aristotelici. 51
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 60.62.63	Aromatica. 37
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 24	Arriani locus. 28.29
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 25	ἀντιρρησις. 56
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 59	Ars. 4
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 12	Artes humanitatis,
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 20	ingenue, liberales,
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 83.84	47
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 36	Artaxerxis apophithe
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 11	gma. 84
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 75	ἀντιρρησις. 55
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 68	ἀντιρρησις. 79
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 68	in Astra ferre prouer.
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 87	Astrabacus. 13
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 32	ἀντιρρησις. 36
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 49	Athenæi locus. 18
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 78	36.57.58.69.84.85
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 91	Athenarum in liber-
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 74	rate excellentia. 47
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 51	Atheniensium lega-
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 72	ti Romam missi phi-
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 78	losophi. 9.50
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 74	Atlas in montem. 71
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 51	Atlantis cœliferi fa-
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 72	bula. 70
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 78	ἀντιρρησις. 59
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 65	ἀντιρρησις. 56
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 22	Atrei & Thyestæ fabu-
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 34	la. 31
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 18	Atticisimi affectatores
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 34	2
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 74	Attilius poeta. 78
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 6	M. Attilius, deq; eo hi-
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 6	storia. 72
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 6	Auaritia. 57
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 6	Aurei uelleris fabula
ἀνὰ σπουδαι.	ἀντιρρησις. 6	8 2 quid

I N D E X.

quid significatū. 32	Calisthenis historia. 61	Cliti historia. 61
Aut bibe, aut abi. pro uerb. 91	28	Clitomachus Halicarnasus dictus. 59
αὐτοβιβία. 57	Callum, & callus. 83	in Cælo esse, prouer. 79
αἰσίομα, imperfectū. 57	Callus uetustatis. 39	Cælum contingere prouerb. 10
Bacca. 75	Captus. 18	Q. Cæpio, alius Cæpio. 74
βακχάριον. 24	Carmina mala, fama, &c. 49	Seruilio Cepione. 72
Beatus nemo contra uoluntatem. 21	καρπύματα. 56. 57	Confidens. 21
Bellantur. 31	καταρρώδεις. 58	Cōgregatæ bestię. 71
Benefacta. 18	Catonis laus. 49. 50	Coniectura. 47
Bestiæ maiori formidini priscis temporibus. 64	Cautio. 53	Consecrati. 34
Bestiarū species. 75	Cetei historia. 80	Constantiæ exempli. 34
Bestijs an etiā ratio, aut πᾶσι insint. 59	Cedri incendendi mos. 37	Socrates. 34
Bilis atra furoris causa. 24	κατεπὶ τὰ κατὰ χερσίν. 45	Cōsuetudo altera natura. 11
Bile non egere. 64	χερσίν. 75	Contentiones in homine duplices. 10
Biō philosophus. 40	χλωρὸς. 9	Contractiones. 54
βίολογος. 53	χλωρὸς μὴ δίδωμι τίλον αὐτῷ. 24	Contradictiones. 77
Boni natura. 89	ἀρίων. 64	Conueniē. 77
Bonorum tria genera. 73.	χρυσά. 49	Conuenienter naturæ uiuere. 6
Brachmanes. 79	Chrysippus Atrei frater. 31	Conuersionum præceptum. 35
βραχμῆς, βραχμῆτης. 62	νήλγος. 55	κόποι. 11
Brauronis simulacrum Dianæ quod delatum. 13 (67)	Cicero notatus. 24	Corinthium æs. 24
Bruti liber de uirtute. c	Cicero quando se ad philosophandum contulerit. 1	κορυδαυτισμὸς. 26
βουά. 18	Ciceronis locus. 17	κράσις. 26
βουβία. 59. 61	Ciceronis nimia ornandi amplificandiq; linguam lat. cupiditas. 13. 24	Μ. Crassus ἀγίαστος. 34
βουβία. 18	Ciceronē incogitantius Stoica cum Peripateticis miscere. 52	Cretenesium leges, Io uis dictæ. 58
Caleus. 32	Cicures bestiæ. 75	κρίσις ἰσοφαιμένη. 36
Calippus. 32		os inuentor. 91
Calippi in Dionem perfidia. 28		Cuicuiusmodi. 24

I N D E X.

da sapienti. 35	Deuotionis formula. 3	Dionysij tyranni uersus. 77. 78
Cupiditas. 30	διαχύσις. 54	Dionysio Spartanus coquus emptus. 84
Cupiditatū genera. 84	διάχυσις. 55	Διὸς νόμος. 12
Cursum perperam institutū mutare. prouerb. 4. 5	Dialectica Epicureis sprete. 4	Disceptatores si discere. 35
Cynica mendicitas unde nata. 83	Διαλογισμὸς. 10	Discordia. 55
Δυνὸς σὺ μα. 41. νυνὸς σὺ μα. 41.	Diana Anaitis. 13	Disputationes cōtentiosæ philosophia indignæ. 3
	Diana Lygodesma. 13	Δίπλοια. 75
	Dianæ Orthiæ sacra. 12. 13	Diuini appellatio prouerbialis. 47
Cyrenaici philosophi. 34	Dianæ Tauricę simulacrū Spartā ab Iphigenia delatū. 12. 13	Diuinitus. 46
D Amocles. 77	Dies ægritudinē adimit. prouerb. 35	Dolor. 55
Δημοκλῆς, δαμωνκλῆς	in Diem emptio, in diē esse, uiuere, &c. 73	Dolor mali expertus. 1
Damon. 77	Diodori locus. 80	Doloris & laboris discrimen. 13. 14
Darij ætas. 71	Diogenis in Alexandrum scommata. 83	Doloris uacuitas pro summo bono habitata. 36
Δαρυμῶν. 54	Diō Hipparini F. 85	Doris locrēsis. 77. 85.
Debacchari. 24	Dionis opera pulsus regno Dionysius. 32	Dionysij tyranni mater. 32
Decus. 4	Dionysius Heracles. 17	Δίψα. 30. 54. 54
δέμας. 55	Dionysius tyrannus &c. 76. an Hermodatis F. 17	Dumeta. 52
Delectatio. 55	Dionysius Tir. poeti cæ studiosus. 77	Δύσκολα τὰ λευκά. 45
Delphici templi inscriptio, γνῶθι σαυτόν. 79	Dionysij Tyranni historia. 32	E Brius. 58
Demetriæ distinctio. 23	Dionysius carbone capillum amburere solitus. 77	Ebrius. 58
Democritus an oculis seipsum priuarit, incertum. 89	Dionysius cuiusmodi hominib. oblectatus. 78	Ebrios in adolescentia conspectum prouocandi mos. 16
Democriti dictum. 87	Dionysij tyranni sortitio. 76	εἰνός. 47
Demosthenis lacerana & uigilia. 63		ἐκλεχθῆναι. 11
Δημοσθέν. 74		ἐκπαλῆς. 55
Descriptio. 52. describere. ead. 55		τὰ ἐκτός. 73
Desiderium. 55		ἐκ τῶ τυχόντος. 51
Desipientiæ propria. 24		ἐκ τῶ. 22

INDEX.

Eloquentia post Cic. interitū debilitata. 3	Est. 33	Abularum usus ad
ἐλλοψ. 36	Etisi. 82	Astrorum disciplina
ἐμπαθήσιον anapæsticū	Etymologia. 27	nam. 71
ἐμπαθήσιον. 23 (15)	ἐν καταφορίαις. 58	Fatui. 24. 35
ἐμπαθήσιον. 58	ἐννοια. 53	Fibræ radicū. 16
ἐμπαθήσιον. 89	ἐν μπιώσις. 58	Fidei etymon. 17
Eneruati. 59	Eueni uersus contra	Fidere
ἐννοια. 24	necessitatem. 39	Fides, fidium cantū
ἐντατά ἐργασια. 49	δύσως. 36	publicis epulis adhi
Enucleare , enucleata.	δύσως. 24	beri solitus. 49
Enunciatum. 57 (72)	δύσως. 53	Finum disputatio. 15
ἐννοια. 75	δύσως. 59	Fons pro origine. 53
ἐπαθισια. 54	δύσως. 53	Formæ. 30
ἐπιχαίριμακία. 55	δύσως. 53	Fortis nemo, nisi ira
Epicuri de uoluptate	δύσως. 60	cundus. 29
& alijs sententia. 38	Euphron. 71	Fortes fortuna, etc. 1
Epicuri lib. πρὸ τίλης.	δύσως. 53	Fortitudinem bile no
Epicureorū dispu(36	δύσως. 59	egere. 64
tata futilia. 4	Euricij Cordi apo	Fortitudinem iracū
Epigrammatū Græ	phthegma. 90	dia iuuari. 62
corum locus. 18. 91	Euripides Anaxago	Frōtē perfricare, pro
ἐπιθήκη. 53	riæ philosophiæ stu	uerb. 36
ἐπιθυμία. 30. 54. 55	dio sus. 9	Fructus. 74
Equestris rei inuen	Euripidis locus. 19.	Frugalitas , frugalior,
tio ad Neptunū re	14. 34. 39. 41. 44. 58	frugalissimus dici,
ferenda. 19	65	frugalis non itē. 27
Equis & uelis pro	Eurotas fluuius. 14	Frugalitas quid. 60
uerb. 31	δύσως. 36	Frugum appellatio
ἐραται. 58	δύσως. 53	quib. competat. 74
ἐρις. 55	ἐνόντος ἵνα. 56	Fruentaria lex. 38
ἐρώμενοι. 58	Exanelare , exantlare	Frutex. 74
ἐρώντες. 58	8	Furere notāria apud
ἐρως. 55	Exanimatio. 55	Græcos uerba. 24
ἐρωτομανείς. 58	ἐξαντήσιον. 8	Furiosus. 24
Eruditionis simplici	Excetra. 9	Furoris caussæ. 24
Eserninus. 63 (tas. 3)	Exest. 33	Aleni locus. 35
Esse apud se, etc. 65	ἐξιστηναι. 65	Gaudium. 53
	Externa quæ	Genæ. 32
	73	Genus.

INDEX.

Genus. 30	Herba. 74	le. 26
Germanorum capu	Heracleti dictum 87.	Humanē ferre, pati.
la & luxus. 85. latro	88.	etc. 18
cinia. 82	Herculis in Atlantem	ὕδατος. 56
Gloria uirtutis comes	fraus. 70	Hydra. 9
22	Herculis labores. 64	ὕδατος inuētor. 36
Glycon philosoph⁹.	Hermocratis pruden	ὕδατος οὐδ' αὖτις. 37
44	tia. 76	ὕδατος. 61
γνώσι σπανίον. 79	Hermodorus ab E	
Græca interpretandi	phesij pulsus. 88	Iactatio. 55
ratio cuiusmodi Ci	Hermon. 76. 77	Immanes bestia. 75
ceroni placuerit. 56.	Heroum ætas. 70	Imitatio ueterum au
57	ἐπιτά. 75	torum. 23
Græcæ artes. 46	Herylus philoso	Imperitus sapiente
Græci incogitantius	phus. 6	deterior. 20
à Cicerone reprehē	Hesperidum poma	Imperiti. 24
fi. 13. 24	quomodo ab Her	Imperitiæ malitia. 3
Grauedinosi. 58	cule ablata. 70	Impotentes. 77
γυναικοὶ ἀγῶνις. 18	ἐξίς. 60	Improbis nemo spō
Gymnosophistæ. 79	Hippasus Phliasius.	te. 21
H	71	Indi anthropophagi
αἰγῶνις. 5	ἱππῶ Neptunus. 19	82.
Halis sepultus Timō	Hippolytus mulierū	Indicarum mulierū
Misanthropas 57	osor. 58	in mortuos maritos
Hafdrubal Clitoma	Homeri locus. 14. 15.	officium. 79. 80
chus. 39	17. 19. 26. 27. 29. 39.	Indigentia. 55
ἡντὶς λεγέτωρ καὶ ἡττωρ.	41. 42. 44. 63. 70.	Indolentiæ laudato
16	Homeri tēpora. (90	res notati. 43
Hebes. 62. hebetes. 59	69. 70.	Indorum duplices fa
Hecuba in canē mu	ὁμογενεῖας τῇ φύσει	pientes. 79
tata. 41	ἴω. 6	Industrii. 13
ἐγνῖα. 53	Homo sum, etc. 15	Iners. 62
αὐτὸν ἐκ τῶν ἑω ἡδον.	Homines è saxi na	Infractio animi in
ἐγνῖα. 65	Honestum. 4. (ti. 25	fracti. 26
ἡδον. 54. 14. 30. 56	Honorarius arbiter,	Ingenij laus. 59
Hedychrum 37	honorariū ius. 91	Inimicitia. 55
ἡλιόσα. 84	Horatij locus. 18	Iniuriam accipere
ἡμῶν φύσις. 74. 75	ὁμογενεῖας. 84	quàm facere, leuius
	Hostis pro perduel	malum. 76
		inno-

INDEX

Innocentia. 27	Laconicae syzygiae 15	Lycurgi duo 70
Insania, insani. 25	Laborare 14.56	Lydarum uirginum 85
Insania moderatio- ni contraria. 23	Laboris & doloris di- scrimen 13.14	Lygodesma Diana 13
Insaniam non cade- re in sapientem. 25	cum Lacte nutricis 21	λυπη 30.39.44
Insanire qui dicendi	Lamentatio 55	Μ
Insinuare. 38 (23)	in Lampidem Aegi- netam scomma 75	μαίνεσθαι 24
Intemperantia. 56	Lampon Aegineta 75	μαυρόμυθος 24
Intentos esse. 56	Laodicensēs 13	Magnanimi 24
Inuidia, in inuidia ef- se, laborare inuidia 28	Laquei metaphori- cās 79	Male agi cum ijs quo- rum salus deo com- mendetur, prouerb. 68
Inuidia 28	Laus 4	Malefacta 18
Inuideri solum fortu- natis 28	Lectisterniaū sacrorū 49	Maleuolentia 51
Iouis leges 12	Lentitudo 62	Malitia 59
Iphiti tempora 70	Lessum 17	Malus eadem
Ira 58	το λυκόν η μύλα η δέναι prouerb. 89	Malorum tria genera 73
Iracundia 24.58.60	Libido 54.55	Malum quid 54
Iracundia fortitudini necessaria 29.62	λιχνα 57	μανία 24.57
Iracundiae cohercen- dae praeceptum 16	Limnaeum 12	in Manib. habere. 18
Irbus 13	Linguae utriusq; pro- prietas in conuerten- do spectanda 23	Marathonius tauri 64
Is cum, pleonasmō. 56	Lalij laus 49	Mausoleum 43
Isocratis locus. 22.48	Lætitia 30.54	Q. Maximi patientia 42
Italicae mensę Plato- ni reprehensæ 85	λογιστή animi pars. 53	Mediocritas 29
Iudicium prauum. 58	Luctus 55	Mediocritates 45
Iugulum dare 12	Ludouicus Brassica- nus Iurisconf. 9	Medium syllogisticū 60.61
Iurgiosiras 55	Lyceum 50.51	μυχαλόφυλοι 24
Ius honorarium 91	Lyciaici 51	μυώσις 54
L	Lycon philosophus 24	Melancholia furoris caussa 55
Acedæmonij. uide	Lycurgus. 12 (44)	μυνις 29
L Spartani,	Lycurgi tempora. 69.	μυστης
Lacænarum uirginū exercitia 14	70	Messeniacum

INDEX

Messeniacum anape- sticum. 15	ritos defunctos offi- cium 79.80	ὀνείδος. 88
μυαδ. μύθος 17	Myrtilus. 19	Opinio. 30
μύθος. 4	Myson Chenēsis. 60	Opinatio. 54
μύθος. 58	N	Opuntius. 71
μύθος. 58	Atantes bestia. 75	Oratio animi medici na. 22
μυτριοπαδεία. 43	Naturā sequi du- cem quid. 21	Oratores ad populi iudicium compara- re sese. 2
Metrodori philoso- phi plures. 6	Naualis rei inuentor Neptunus. 19	Orchomenus. 32
Metus. 30.54	Nemeus, et nemeus 9	Orestes Lacedæmo- niorum rex. 12
μὴ εἶναι παρ' ἡ ἐν ταυτοῖς 65	Neptunus ἐπιπύ. 19	ὄργη. 24.55.58.
μύθια cur πυκνὰ Ho- mero. 24	Nequam homo. 10	ὄργλότης. 58.60.62
Miltiadis tropheis ex- citar. Themistocles 63	Nequitia. 10	Oropus Atheniensis- bus direpta. 50
Minæ triginta 83	Nestor qualis Home- ro fingatur. 70	Orthia Diana. 12.13
Minos Iouis ἀοριτύς. 12	νόστος. 59	Os perfricuisse, pro- uerb. 36
Minotauri historia. 64	Nihil, nihil esse. 1.11. agere, dicere eod.	ὁ δὲ εἶναι. 11
μισανδρῶπις. 57	Nihil homines. 1	P
μύθος. 55	Nihili minus. 15	P Acidianus. 63
μυήμοσις. 59	Niptra fabula 16	παλινδρομῶσαι μάλλον ἢ λεανῶς δραμῆν. 4
Mnesarchus. 71	νύτν. 61	Pamphas poeta. 19
Moderatus. 27	νόμιμα. 82. νόμιμα, νό- μος. ead.	παρὰ παιειν. 24
Maotis palus. 75	Nonij locus. 16	παρὰ φρονέιν. 24
Mæror. 55	νόσοι, νοσήματα. 52	παρὰ φροσύνα. 59
Molestia. 55	νόθος. 62	Patientia partes. 38
μοναδικὰ. 75	νόθος. 25	30.
Moratus. 5	Numa Pythagorę au- ditor. 47	Passio. 23
Morbis. 23. morbi. 22	Nunc iam. 33	πάθος. 23.30. 53. πάθος 64.56.22.30.46.60
26.56	O	πάθος an in bestiis. 59
μωροί. 25	Blectatio. 55	πάθημα. 56
Morsus. 54	Occallere. 39	παθησιγεί δερμά. 60
Mos. 82	ὄκνος. 55	Pauor. 55
Mulier, prouerb. 15	in Oculis esse. 18	Pausanię locus. 12.19
Mulierū Thraciarū & Indicarum in ma- ritis. 15	Odium. 55	50.75
	ὁ δὲ λυγ. 55	Pelops. 18.31
		Peloponnesi nomen unde

INDEX.

unde	18	tum	13	L. Pifo frugi appellat
περὶ	55	φιλοπόνου	13	tus.
Perculit, perculsus.	16	φιλοφία	57	Platonica cænæ fru-
Perfricare frontem,		Philosophandū pau-		galitas.
os, etc.	36	cis	1	Platonis locus. 10. 16.
περίβλεπτι	18	Philosophiæ laus.	22.	43. 44. 47. 73. 74.
Periander philoso-		68		76. 85.
phus	69	Philosophiæ ofor po-		Platonis scōma in
Peripatetici unde di-		pulus	2	licas & Siculas
cti	50. 51	Philosophiæ partes		fas.
Perfa, perseis	32	tres	78. 79	Planta.
Perfarum regum lu-		Philosophiæ præce-		Plauti locus.
xus	72	pta nihil efficere in		πρωτῶν.
Perseus Hercule an-		animis repugnanti-		Plutarchi locus.
tiquior	71	bus	4. 5	76. 83. 84. 88. 89.
Perficus uictus	84	Philosophiæ studia		πρωτῶν.
Perturbationes	26	quæ	47	Podagra incurabilis
Perturbationes ani-		φιλοτιμία	57	68
mi non cadere in sa-		Philoxenus in lato-		Poësis, loquens pi-
pientem	46	mias coniectus	77	ctura.
Perturbationum ge-		φιντίας	77	Poëseos laus
nera. 31. 53. 54. inde		Phlias	71	Poëta cum attentio-
φαινομενική	14	Phlius. 71. Phliasius,		ne & cura legendi
φαιδρῶν, φανίας	24	Phliuntius, Phliusi-		10.
Pherecydis ætas	71	us. ead.		Poëtarum lectio cu-
φιδεωτής	58	φοιβῶν	54	iufmodi esse debet.
Philippus rex cuius-		φιδῶν	54	22.
modi hominibus		φιδῶν	69	Poëtas nō eijci a Pla-
oblectatus	78	φιδῶν	74	tone è Repub. sua
Philistus Dionysio		φιδῶν	54	10.
assentatus	76	φιδῶν	28	Poëtica priscis minus
Philo Academicus. 4		φιδῶν	30	in precio.
φιλοχρηματία	57	φιδῶν	37	πολλοί.
Philo ceteræ tragœdia		φιδῶν	75	πολύποδα.
6		φιδῶν	74	Pompæ sacrorū.
φιλογνώμια	57	φιδῶν	66	Pompeij mors.
φιδῶν	57	φιδῶν	74	πιδῶν.
φιδῶν	55	φιδῶν	90	Ponti mater, Mæonis
Philoponi cognomē		φιδῶν		palus.

Populus

INDEX.

Populus philosophiæ		Punctis designando		uerb.	31
osor.	2	rum suffragiorum		Remissos esse	56
Populi iudicium ab		mos.	18	Remota	11
oratoribus specta-		Punitur, puniuntur.		ρίσας πιδῶν.	17
ri.	2	31		Rifu uitā adimi. pro-	
Portus. 68. prouerb.		πυνά μιδῶν, πυνά		uerb.	63
πιδῶν.	55	φιδῶν, πυνά βιδῶν.	24	ρίσας πιδῶν.	26
πιδῶν.	60	Pyrrho philosophus		Romanorum præ-	
Præcipua.	11	6.		stantia	46
Prædicamentum.	57	Pythagoræ ætas. 71.		Romulus quando	
Præposita.	11	genus. ead.		natus	70
Præsius.	54.	Pythagoræ in Italiam		Rosarum mentio. 79	
Principio primum. 33		aduentus.	47	Resonantia	22
Procliuitas	58	Pythagoræ laudes		P. Rutilij repulsa	
Procli libellus contra		48		62	
Stoicam ἀντάγκειαν.		Pythagoricæ sectæ		8	
67.		existimatio.	47	S Alinæ	57
Producta.	11	πυθαγορικῶν.		S Samnites gladiato	
προνυμῶν.	11	gorista.	48	res	15
Prometheus Accij.	9	Pythias.	77	Sanguinis color	9
Prometheus Cauca-		Q		Sanas esse	56
so affixus.	71	uamuis, quan-		Sapiens solus beatus	
Prometheus πυρόμεν		quam	82	Stoicis	12
πυρόμεν, δασμῶν.		Quid me uis?	13	Sapientis nihil esse	
Aeschyli tragœdia		Quod ante pedes est,		præstare, nisi cul-	
9.		prouerb.	89	pam	35
Promota.	11	Quondam olim.	33	Sapientem etiam in	
Propertij locus.	80	R		somno recte dici	25
Proportio	61	Atione ac uia.	4	Sapientem non infa-	
Proposita.	11	Receptuicanere,		nire	25
Prudentia.	24. 69	prouerb.	35	Sapientum Græcia	
Prudentiæ propria.		Regius dominatus		septem nomina di-	
24.		47		uerfa	68. 69
πιδῶν.	75	Regnum pro domi-		Sapientia λογική	25
πιδῶν.	57	natione iniusta.	26	Sapientia uulgo in-	
Pueri post septenniū		Reiecta	11	uisa	20
magistris tradi so-		Reiectanea	11	Sapientiæ apud prin-	
liti.	21	Reijciendum	10	cipes contēptus. 69	
uluinaria in sacris		Remis uentisq. pro-		Sapiētiæ definitio. 69	
49				2 Sarmen-	

INDEX

Sarmentum	74	Solum	83	bonum	6
Sardanapali mollicies, & epitaphia.	86.	σοφία	53.69	Stolidi	21
87		Sophoclis Trachiniæ	6	Stomachus pro ira	64
Satisficere, accipere, habere, &c.	10	Sophoclis locus. 7. in de	14	τροφῶδες.	58
σικκῶδες	63	σώφρων.	17	Studia doctrinæ	47
συνεργός	24	σοφροσύνη.	23.27.60	Stultitia	18
Secundus populus, secundum uenti	3	σοφίτης.	62	Stupidi	18
Seipsum uincere, si- bi ipsi imperare, &c.	16	σπάνις.	55	Sua cuique pulchra.	18
σημαίνειν τὸ ἀνακλινεῖν	35	Spartanorum ad tibi am & citharam pugnandi mos	14	Sui ipsius uictoria pulcherrima	18
σημαίνειν ἀνακλινεῖν ἢ ἀλύτα	47.49	Spartanorum puero- rum uerberationes in sacris. 12.13		Sumi	18
Sermocinatio	10	Species	30	σύγχυσις.	18
Serpentes	75	Speusippus Platonis	50	Syllabas ultimas in carminibus ceru- tem- pus non habere	18
Sextertia XII.	83	tororis fil.	50	συμμετρία.	56
C. Seruili ⁹ Cepio.	72	Spolia capere	9	συνέρις	54
Si dis placet	73	Spinæ	52	συνήθεια	54
Sidera uertice ferire. prouerb.	79	Spinæ metaphoricæ	79	συστάει	54
Siditius	71	σπασίαι.	13		
Si Silice, aut quercu na ti. prouerbium.	5.26	status	45	T Abellis obfignatis, prouerb.	71
Simplices	24	Status	ibid.	Talenta quinquaginta	83
in Sinu condere. prouerb.	68	Status corporis	25	Tamen	83
in Sinu gaudere. prouerb.	38	συνεργία.	18	Tamen, elocutionis imperfectæ	26
Sitis metaphoricæ	72	Stilponis in Theodorum philosophum	90	absq. τὸ προσημαίνειν.	31
σός.	24	scomma	90	Tantalus	31
Socrates Marfias.	44	Stirpiū species & differe- rentiæ	74	Tardi.	25
Socratis ἀντίρροπος.	43	Stoici reprehensi	52	Tarquinus Superbus	13
84		Stoicorum de uirtute distinctio	12	Tauricæ Dianæ simulachrum	47.49
Socratis cōstantia.	34	Stoicorum in etymo- logijs audacia	39	τελευτία	37
Sollicitudo	55	Stoicorum summum		Telamon. 33. fratri- da	37
Soliutagē bestię	75			Temperantia, tempe- rans	

INDEX

rans	27.56	Timō μισοῦστος.	57.	nis	66
cum Temperantia		eiufdē epitaphiū.	57	Virtus simplex & cuiusmodi	12
non consistere ægritudine	27	Timothei Cononis		Virtus Stoicorum finis	6
Temporis causa.	51	F. de Platonis cœna	59	Virtutis uia ardua.	45
ex Tempore pro tem- pore: &c. eadem.		τῶν.	59	Virtutis comes gloria	22
Terentij locus. 26.34.		(diētū. 85		Virtutis pulchritudo	67
τῶν.	530.55	Torminosi	58	Virtuti quę obstēt.	67
Tethran fluuius	64	à Troia capra usq. ad urbem cond. quot anni	70	Virtutem exerceri (21 in uita serui non posse	67
τῶν.	75	Troica tempora	70	Virtutes quō inter nī miū & parū mediæ	60.61
Tetrum	31	τρόμος	56	Viure in diem. 73. de die. eadem	59
ταῦν.	74	Trophæum	9	Vitiositas	59
ταῦν.	26	Turbare	31	Vitium	ibid.
ταῦν.	46	Tusculanarum qua- stionum appellatio unde		Vlysses qualis fingatur Homero	70
Themistocles Milciadis tropheis exercita- tus	63	V Alere	56	Voluntas	53
Theodorus atheos	90	Vecordes	25	Voluntas summum bonū, qualis habita philosophis.	34.36
θηροποιῶν, animi pars	90	Vela facere, 52. dare, &c. eadem.		Volucres	75
θηροποιῶν.	90	Velis et remis, prouer- bium	31.52	Vora faciēda. prouer- bium	67
θηροποιῶν.	48	Ventis dare uela	52	Vt est caprus	18
Thefei de Maratho- nio tauro uictoria	4.22	Verbū uerbo reddendi mos reprehensus	23	Vtendū accipere	36
θηροποιῶν.	4.22	Verecundus.	27	Vultus animi index	34
θηροποιῶν.	4.22	Veritas	23	X Enocratei philoso- phi.	51
θηροποιῶν.	4.22	Vestigia	47.49	ζῆλος	54
θηροποιῶν.	4.22	Via ac ratione	4	ζῆλος.	54
θηροποιῶν.	4.22	Viciorum fidem im- plorare. prouerb.	38	Zeno Stoicæ sectæ au- thor.	75
θηροποιῶν.	4.22	Victorius notatus.	37	(tor. 10	
θηροποιῶν.	4.22	Violarum mentio.	79	F INIS.	
θηροποιῶν.	4.22	Virgilij locus. 3.19.26			
θηροποιῶν.	4.22	Virtus	4.16		
θηροποιῶν.	4.22	Virtus ad beate uiuē- dum seipsa conten- ta	66		
θηροποιῶν.	4.22	Virtus ciuilis uitæ fi-			

IN TVSCVLANARVM

QVÆSTIONVM LI.

brum secundum, Ioachimi Ca-
merarij Explicatio.

DE APPELLATIONE antè est di-
ctum, ostensumq; à loco hanc factam esse.
Argumentum autem libri, ut ipse ait Cice-
ro, est de tolerando dolore. Vult enim do-
cere, nihil esse in dolore mali: neq; non mo-
dò extimescendum hunc, sed etiam per-
petiendum esse fortiter. Orditur à Chria:
quam cum destruat, tamen admodum ar-
tificiose assumit, ad fundamentum quod-

dam & ad commendationem scriptorum suorum in his libris. Citatur aut
uersus Ennianus, & collaudatur apud Gellium, libro v. capite xv.
Philosophandum est paucis, namq; omnino haud placet.

175. ^{12.} NIHIL agens.) Vel, in ocio: sic enim qui uiuunt, nihil agere uidentur:
uel, nullius momenti ac ponderis actiones dicit: sic enim sentit ea esse quæ
agerentur sine dignitate, & extra Reip. administrationem, à qua iam se
remouerat, cum omnia essent in unius potestate. Iis enim temporibus
quibus fuit à Cesare occupata Respublica, Cicero se ad philosophandum
cōtulit: ut cum alibi, tum in quadam ad Varronem epistola significat ip-
se: Quis enim hoc non dederit nobis, ut cum opera nostra patria siue
non possit uti, siue nolit, ad eam uitam reuertamur, quam multi docti ho-
mines fortasse non rectè, sed tamen multi, etiam Reip. præponendā puta-
uerunt? Quæ igitur studia magnorū hominū sententia uacationem habent
etiam publici muneris, ijs concedente Repub. cur non abutamur? Est aut
similis locutio prouerbialis figuræ & apud Terentiū, Eunuchō: Nihil di-
cis Parmeno. id est, nullius momenti putanda, quæ dicis. Et Plautū, Milite:
Nihil hoc quidē est. id est, futile. et Nihili homines, nullius precij dicimus.

24. ^{13.} TAMEN eos.) Huiusmodi quasi minus plena elocutiones & alibi repe-
riuntur. ut,
Naturam expellas furca, tamen usq; recurret.

A intelli-

2 TVSC. QVAEST. LIBRI II.

intelligendum enim, quanquam, aut simile: cuius ἀπὸ δόξης, tamen.

175. 6. 2. QV ANQVAM non sumus.) Occupatio, qua iam nunc occurrit reprehensoribus futuris disputationū suarum. 175. 6. 2. de toto genere contra dictionum, quae Graecis sunt ἀντιρρήσεις, bonae sententiae memorantur, et digne quae a scriptoribus et disputatoribus horum etiam temporum diligenter cognoscerentur. Sed nos id quod instituimus, agamus.

175. 6. 2. ET ENIM si.) Hoc loco per occasionem comparationis contra eum dicit, qui se noua quadam laude Atticos appellari uolebat, studentes generi cuidam orationis tenui et subtili, atq; sententioso. Contra quorū persuasione nem falsam et alibi disseruit, et destinavit Oratorem suum, scriptū ad Brutum, qui et ipse hoc Atticum genus breue atq; angustum probaret. Sed de populi ac multitudinis hac in re iudicio, Cicero in Bruto dicit copiosius, et a doctorū illud iudicio dissentire negat. Et in Oratore ita: Semper oratorum eloquentiae moderatrix fuit auditorum prudentia. Omnes enim qui probari uolunt, uoluntatem eorum qui audiunt intuentur, ad eamq; et ad eorum arbitrium et nutum totos se fingunt et accommodant, et. Hoc Demosthenicum est. De Atticorum autem istorū neglectione, in Bruto haec leguntur: Isti enim uidelicet Attici nostri, quod uolunt assequuntur. Ne illud quidem intelligunt, non modo ita memoriae proditum esse, sed ita necesse fuisse, cum Demosthenes dicturus esset, ut concursus audiendi causa ex tota Graecia fierent. At cum isti Attici dicunt, non modo a coronis, quod est ipsum miserabile, sed etiam ab aduocatis relinquuntur. Sed Demosthenes de populari iudicio ita in Oratione περὶ τῶν ἁνδρῶν, καὶ τοῖς ἑσπερίοις λέγοντων διωόμεως τὰς ἀνδράδας, τὸ πλεῖστον μέγος κρείστος ὄντας. ὡς γὰρ αὐτοὶ μὲν ἀπὸ δόξης, καὶ πῶς ἕκαστος ἔχεται ἐννοίας, ὅπως δὲ λέγων ἐδόξε φρονεῖν. Etsi Cicero non solum fauore, sed etiam iudicio, oratorem magnum probari sentit. Sed de his et ipsis satis.

175. 6. 2. NISI quod se imitari.) In Oratore sic: Quid enim sit Atticum discat, eloquentiamq; ipsius uiribus, non imbecillitate sua metiantur. Nunc enim tantum quisq; laudat, quantum se sperat posse imitari.

EST enim philosophia.) Nam neq; intelligit sapientiae disputationes populus atq; multitudo, et ideo etiam odit: et ab doctrinae quasi calliditate timet simplicitati imperitiae suae. etsi res longe aliter se habet. Nam doctrina et eruditionis in summa perspicacia et consideratione maxima sim-

in Notia

EXPLICATIO.

simplicitas est: contra uero, imperitiae sunt suspensiones, et est malitia, atq; etiam (ut Terentianus uult Mitio iniusticia.

175. 6. 2. SECUNDO populo.) id est fauente, et assentiente. ut secundi uentis, qui statu et aspiratione sua adiuvant cursum navigationis. In Hortensio, cohortatum se quam maxime potuerit ad philosophiae studium, et ab inuadendo quod genus philosophiae minime arrogans, maximeq; et constans et elegans arbitraretur, quatuor Academicis libris ostēdisse, ipse dicit in Prooemio Diuin. 11. De Hortensio insuper haec in Prooemio lib. 1. de Fin. Quamquam philosophiae quidem uituperatoribus satis responsum est eo libro, quo a nobis philosophia defensa et collaudata est, cum esset accusata et uituperata ab Hortensio.

175. 6. 2. ORATORVM laus.) De ortu et incrementis eloquentiae Latinae, extat Ciceronis Brutus.

PHILOSOPHIA nascatur.) Eleganter deficientiae illi hanc originem opposuit, ut submittendam quasi nouam hanc philosophiae sobolem, eloquentiae senectuti censeat. Nimis autem celeriter hoc quod Cicero nunc praedicat, postea accidit. Post illius enim interitum eloquentia statim debilitata est, et breui tempore intercidit. De quo, in primo libro disserimus copiose.

175. 6. 2. NOS QVE ipsos refelli.) Egregia et salutaris sententia ad uitae communitatem, contra peruicaciam contentiosorum hominum. De qua re praclare in primo de Fin. ita: Fieri o Triari nullo pacto potest, ut non dicas quid non probes eius a quo dissentias. Quid enim me prohiberet Epicureum esse, si probarem quae ille diceret, cum praesertim illa perdiscere ludus esset? Quamobrem differentium inter se reprehensiones non sunt uituperandae. Maledicta, tum contumeliae, tum iracundiae contentiones, contentationesq; in disputando pertinaces, indignae philosophia mihi uideri solent. Tunc Torquatus inquit, prorsus assentior. Neq; enim disputari sine reprehensione, nec cum iracundia aut pertinacia recte disputari potest.

175. 6. 2. QVASI addicti et consecrati.) Addicebantur, qui cum soluendo non essent, alteri tradebantur. et in emtione ac uenditione, res quae uenit, addicitur. Ex eo Addictus, destinatus et traditus: ut morti, supplicio addictus. Et Horatius,

Nullius addictus iurare in uerba magistri.

Consecratos autem quasi deuotos accipimus. ut in formula deuotionis, quae refertur a Macrobio Saturn. lib. 111. Exercitumq; hostium, urbes a-

4 TVSC. QVAEST. LIBRI II.

grosq; capita etatesq; eorum deuotas consecratasq; habeatis. Hoc autem facere, quod hoc loco dicit Cicero, uulgare etiam uerbum uetat, quo dicitur, Satius esse mutare cursum perperam institutum, quam in illo pergere. *παλινδρομῆσαι μάλλον, ἢ λακῶς δραμεῖν.*

End. u. 23.

u. 23.

SED si possumus. Obiter contra Epicureos, non solum ut male sentientes, sed etiam ut indoctos, dicit: et Peripateticam Academicamq; philosophandi rationem probat. Ratione autem et uia, etiam alibi. ut in Opicijs: Omnis enim quae à ratione suscipitur aliqua de re institutio. de Diuina.

II. Quam si opt. artium uias tradere ciuib; meis. Graecis *μὲν δὲ* dicitur cum duce ratione quasi per uiam quadam artis proceditur in differendo. Quae luculenter exposuit Cicero in primo libro de Oratore. ubi docet hoc totum quod artem dicamus, alia quadam extrinsecus assumpta scientia constitui, quae et generibus quasi materiam quandam susceptam constringat et complectatur, partibusq; ac ueluti membris distinguat, et omnia definitionibus illustret, quae sunt dialectica omnia, quam strenue contempsisse Epicureos constat. Quod autem futilia et leuia sint disputata Epicureorum, etiam hoc alibi Cicero argumento esse ait, quod facile à quouis ediscantur. Itaq; nunc dicit, minime ignorari quid illi doceant.

*den
lari
ra.*

End. b. u. 6.

End. u. 23.

u. 15.

NAM ut Plat. Comparatione et aliorum philosophorum sectas colaudat, et hanc Epicureorum uituperat.

PHILO. Academico Philone, cui discipulus postea illius successisse Antiochus, ipse se magistro usum, in Bruto scribit.

PERIPAT. Acad. De hoc ita in Orat. Haec igitur quaestio à proprijs personis et temporibus, ad uniuersi generis orationem traducta, appellatur *θεσις*. In hac Aristoteles adolescentes non ad philosophorum morem tenuiter differendi, sed ad copiam rhetorum in utramq; partem, ut ornati^{us} et uberi^{us} dici possit, exercuit.

Pag. 177. u. 2.

DICI non potest. Annectitur ad superiorem de morte disputationem, haec de dolore: inserta quadam ueluti cautiuncula, ne quis etiam repugnans in animis hoc posse philosophiae praecepta existimet, ut ad uirtutem et decus colendum illi excitentur. Requirit enim haec assentientes atq; obsequentes, et cupidos bonorum illorum quae offert philosophia promittitq; hominibus. Haec autem etsi omnia uirtutis atq; laudis ac decoris et honesti idem significantibus uocabulis appellantur, tamen multiplicia sunt, et uariae formae illorum: ideoq; alia ab alijs magis minus appetuntur, studiosiusq; aut negligenter excipiuntur, pro ingeniorum uarietate.

EXPLICATIO.

rietate. Quae de re copiose posset dici, et omnino eiusmodi est in qua inquirenda et explicanda sapientiae quoq; studium occupari debeat: sed nunc neq; proposito de nostro, neq; suo in loco sit futurum. Quare reliqua percurramus.

FORTES fortuna. Secundum hoc, Audentes fortuna iuuat. et hac, Audentes forsque deusque iuuat. Est autem in Phormione, Fortes fortuna adiuuat.

ITA moratus. Ut apud Terentium: Quid mulieris uxorem habes, aut quibus moratam moribus?

UT enim si. Elegantibus similitudinibus docet, turpissime in uita peccari à philosophis, uita magistris.

NONNE igitur. Obiectum dissoluit Attici, idque breuiter. nam recipere res longiorem disputationem potuit. Quaestio autem haec est: Vtrum ea uis sit philosophicorum praeceptorum, ut excitare per se animos hominum ad uirtutem possint. De quo differi sane copiose nihil fortasse attineat. Nam constat, hoc illa non posse: quippe cum tam multi audierint atque cognouerint, sine fructu, et nunc quoque audiant, neque meliores redantur. Ergo opus est capace et idoneo animo, ut non sit iam philosophiae culpa, si minus efficiant praeceptiones illius, sed refragantis auditoris: ut quod super aqua non pingi neque scribi possit, non pictoris aut scriptoris uitio sit, sed propter repugnantem scriptioni et picturae aquam. Sed quae haec, et unde nata sit in genere humano animorum uoluntatumque diuersitas et dissimilitudo, quaeque haec ingenij atque indolis multiplex forma, id explicatu et longum et difficile. De quo aliquando fortassis non minus idoneo in loco, sed cum plusculum ocij nacti fuerimus, nostram sententiam exponemus, quam tamen iam in primo libro magna ex parte ostendimus. Sunt enim haec hominum studiosorum ueritatis et eruditionis curae et inquisitionis nequaquam indigna.

MAGIS esset. Secundum prouerbum, quod male institutum cursum mutare, non prosequi iubet.

DE uarijs disc. Quas Graeci *αἱρεσις* nominant. Disputationem autem finium copiose exequitur Cicero, et in quinto de Finibus, et in V. Tusc. Sex quidem secundum Carneadem esse omnino simplices fines commemorat in V. de Finib. Voluptatis appetitum, quamuis haec non contingat: aut studium non dolendi: aut ut ipsi potiri possimus quae prima secundum naturam uocantur: uoluptatem ipsam: uacuitatem doloris: fructum et copiam eorum quae prima secundum naturam uocant. Ita erit

septimus, adiunctae uoluptatis ad honestatem: octauus, ad hanc uacuitatis doloris. nonus, accessio illorum quae prima secundum naturam uocant. Requiritur autem in his finem Stoicorum uideo ab aliquo posse, uirtutem, quae illis sola bonum est. Sed illi, ut in tertio de Fin. docetur, cum posuissent ortum quendam ultimi boni de principiis naturalibus, ad conuenientiam naturae illud deduxere, ut summum bonum dicerem esse, conuenienter naturae uiuere: id est, *ὁμοιογενέως τῇ φύσει ζῆν*, in hoc iam uirtutem, siue honestatem constituerent. De Aristone autem, et Pyrrhone, atque Erastriensi, Aristonis, Heryli, quod in hunc orbem quem circumscripsimus, incidere non possint, adhibendae omnino non fuerunt, et c. Atque ibi et Cicero significat, Pyrrhonem omne discrimen uitae sustulisse, cum praeter honesta et turpia nihil neque expectandum neque fugiendum traderet. itidem Herylum, qui negaret quicquam esse bonum nisi scientiam. De Aristone Plutarchus, *περὶ ὑδινὸς ἀρετῆς*,

Αείσω δὲ ὁ χιθὼν τῇ μὲν εὐταξίᾳ μέαν καὶ αὐτὸς ἀρετῶν ἐποιεῖ, καὶ ὑγίαν ὠνόμαζε. τῷ δὲ, πρὸς τι πάρος, εὐχετόους καὶ πλείονας. ὅς ἐστις ἐδέλοι τῶν ὀρασιν ἡμῶν, λυκῶν μὲν αὐτὸν λαμβανόμενον, λυκοδίαυ καλέειν, μελάνων δὲ μελανδίαυ.

Et Galenus, *περὶ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ τὰ νόσων διαγνώσκειν*, dicit hanc uim appellasse Aristonem *ἐπεὶ ἡμῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν*.

METRODORVS.) Huius et alibi meminit Cicero. fuit de praecipuis sectatoribus atque amicis Epicuri: cuius memoria coli cum sua, testamento iussit. Hic Atheniensis, non ille posterior Sceptus, fuit praestanti memoria, cuius mentio fit in prima Tusc. Fuit et alius Metrodorus Stratoniceus, desertor Epicuri. Itemque alius uetustior, magister Anaxarchi. Sententiam autem Metrodori hanc in secundo Fin. ita retulit: Metrodorus penne aliter quam Epicurus, beatum esse describit his fere uerbis: Cum corpus bene constitutum sit, et sit exploratum ita futurum.

ASPICE Philoctetam.) De tragœdia Accij, ut uidetur. huius enim Philoctetes citatur à Macrobio, et Cicrone. de Fin. v. Eosdem uersus in II. Finium posuit, de Philocteta,

Cui uiperino morsu uenae uiscerum
Veneno imbutae, tetros cruciatus cient.

APVD Sophoclem.) Trachiniae fabula Sophocles, argumenti infecti

Herculis ab uxore Deianira inscia, ueneno Nefei cruoris. Sunt autem uersus à Cicrone luculente translati, omisissis quidem aliquot: ut placuit subiectis Graecis indicare.

ὦ πολλὰ δὴ καὶ θόρυμα, καὶ λόγῳ λευκά,
καὶ χρεὶ, καὶ νότισι μοχθήσας ἐγώ.
καὶ πῶς τὸν εὖτ' ἀκοίτης ἡ Διὸς
πρὸς θεῶν, εἴθ' ὁ συγνός θυρυδένος ἐμοί,
οἶον τόδ' ἡ δολῶπις οἰνέως κέρη
καθ' ἡμῶν ὡμοῖς τοῖς ἐμοῖς, ἐκ νύμφης
ὕφαντον ἀμείβεσθαι, ὡς δὴ οὐκ ἔστι.
πλοῦτασι γὰρ πρὸς μαχθῆναι, ἐκ μὲν ἐχούσας
βίβρασι παρέχας, πλοῦτον δὲ τ' ἀρτείας
εὐφραδίας καὶ αἰμαίνου, ἐκ δὲ χλωρῶν αἰμαίνου
πεπρωμένην, καὶ δὴ ἐφθάρημι δέμας
τὸ παῖ, ἀφραδίας τῆς χειρὸς τοῦ παῖ.
καὶ ταῦτα λόγῳ τοῦ παῖ, εἴθ' ὁ γνηνῆς
στράτος γιγάντων, εἴθ' ὁ θῆρας βία,
εἴθ' ἡ μάστιξ, εἴθ' ἡ γλῶσση, εἴθ' ὁ σπῆρ ἐγώ.
γὰρ καὶ ἀδαίεω ἰνὸς μὲν, εἴθ' ὁ σπῆρ ἐγώ.
γὰρ καὶ δὲ, θῆλυς εἴθ' ὁ σπῆρ ἐγώ, καὶ αὐτὸς φύσιν,
μόνη με δὴ καθεῖλε φασγάνος δόξα.
ὦ παῖ, γένε μοι πᾶσι ἐκ τῆς γένεως,
καὶ μὴ τὸ μικρὸν ὄνομα πρὸς ἐδύσης πλεον.
ὅς μοι χερσὶν σαῖν αὐτὸς ἐξ οἴκου λαβών,
εἰς χεῖρα τῶν τεκνῶν, ὡς εἰδὼ σέφα
εἰ τὸ μόνον ἀλγῆς μάλλον, ἢ λείνης ὄρα
λαβόντων εἰδὼ ἐν δόξῃ κακῶν.
εἴθ' ὁ τέκνον, τέλμησον, οἴκτειρον τέ με
πολλοῖσιν οἴκτειρον. ὅς τις ὡς παρθένος
βίβρασι λευκῶν, καὶ τόδ' ἐκ αὐτοῦ εἰς ποτε
τόνδ' ἀνδρα φαίην πρὸς ἰδίαν δειδρακτότα,
ἀλλ' ἀσέβητον αἰετὸν ἀπὸ μὲν λευκῶν,
καὶ δὲ ἐκ τοῦ θῆλυς εἴθ' ὁ σπῆρ ἐγώ.

TVSC. QVAEST. LIBRI II.

καὶ νῦν προσελθὼν, σὺν θι πλησίον πατρός.
σκεΐται δ' ὁποίας ταῦτα συμφορᾶς ὑπο
πέπονθα. δέξω γὰρ τάδ' ἐκ καλυμμάτων.
ἰδὲ, θεᾶδ' ἅπαντες ἄθλιον δέμας,
δράτε τὸν δίσκον ὡς οἰκτρὸς ἔχω.
αἶ, αἶ. ὦ πάλας. ἔ, ἔ.
ἔθαλψεν ἄτης πάσας ἀρτίως. ὅδ' αὖ
δὴ ξέειπε πλοῦτος, ὅδ' ἄγ' ὕμνασον μ' ἄρ
ἔοικεν ἢ τέλεινα δαΐβορ' ὅσ' ὅσ'.
ὦ νᾶξ ἀΐδην, δέξαι με.
ὦ δῖος ἄλκις, πάισον.
ἔνδοσον ὦ νᾶξ, ἐγκατάσκεινον βέλ
πᾶτορ λιραῶν. δαίνυνται γὰρ αὖ πάλιν.
ἦν δ' ἔπειτα. ἔξωρμην. ὦ χεῖρες χεῖρες,
ὦ νᾶξ καὶ σέβας, ὦ φίλοι βραχίονες.
ὑμεῖς ἐλκύνοντες ἀδύνατον, οἱ ποτε
νέμεας ἐνοίκον βασιλῶν ἀλάστορα
λέοντ' ἀπλάττον βρέμμα, καὶ πρὸς ἡγορᾶν
βία καταργάσασθε, λερναίαν δ' ὕδραν,
διφυντ' ἀμικτον ἱπποδάμονα στρατὸν
θεῶν, ὅς τις ἄνθρωπον ὑπερόχον βίαν,
ἐρυμνίδιον τε θῆρα. τὸν δ' ἔπειτα χθονὸς
ἄλκις τεύχεσσι σκύλακ' ἀπρόσμαχον τέρας
δαινῆς ἐχίδνης βρέμμα, τὸν τε χερσέων
δρακόντα μέλων φύλακ' ἐπ' ἐχάρις τόποις.
ἄλλων τε μὲν ὅσων μνησθῆναι ἐγδοτάμην,
καὶ δὲ τὸν τῶν ἐσθλῶν ἔμμεν χερσίν.

QVAB corpore exanclata.) Vetus est uerbum exanclare, quod per
cere, et ueluti ministerio quodā exequi, cūq; difficultate peragere signifi
cat. Simili in significatione ἔφανται Græci dicūt, ut Eurip. Cyclope usq;
est. Item Medea, πρὶν τὸ ἐξελθῆναι. ducta translatione ab opere
quarum hauriendarum, siue de puteis, seu cum carinæ exhauriuntur. Vir
gilius interpretatus est græcum, Aeneid. IIII. Quæ bella exhausta ca
nebat.

EXPLICATIO.

nebat. Verum exanclare Latinum est uerbum, nec ab illo Græco, exancla
re, ut aliqui falsò tradidere.

DECOLORE. γὰρ χλωρόν, id est uiridem. hoc est liuidum, de tabe
ueneni. suus enim sanguinis color, ruber est et purpureus. Cum igitur lu
net, tum decolor est.

POTIOREMPUTES.) Græca hoc loco σωτίμι, ut mox copiosiora
sunt Latina, quàm Græca, πολλοὶ σὺν τῷ, Gentes nostras flebunt
miseras. Qui enim sunt πολλοὶ? toti certe populi.

INGEMISCENTEM malo.) Post hunc uersum, et de Græcis, et quia
minus coherent sequentia, suspicari licet deesse aliquid.

LACERATI patris.) Rursum correpta Græca sunt, exclusa illa qua
dam actiuosa querela.

NEMEAUS.) δ' νημεῖας. Ita numeri exigunt ut legamus. est enim ἀπὸ
τῆς νημεῖας δ' νημεῖας, et δ' νημεῖας. Fabularum autem historie expositæ sunt
in explicatione nostra Sophocleæ tragediæ: unde, si quis requiret, assu
mere poterit.

LERNAM terram.) Vel pro Lerneam terram posuit: uel scribendū est
Lerne terram. Prius fuerit tale, quale est, Urbem Romæ: posterius, ut, Vr
bem Patavi. Excetra autem, à ueteribus Latinis hydra appellata.

SPOLIA capit.) τρωαὶ ἐστὶν. prius est in Latino, in Græco posterius.
Nam uicti fusiq; hostes spoliari solebant, atq; ita de spolijs excitari tro
phæum, ut describitur Aeneid. x.

AESCHYLVS, non poeta.) Vetus poeta Aeschylus, st uidiosus philoso
phie Pythagorice, ut Euripides Anaxagoræ: qui et Anaxagorā audiuisse
traditur. Locus autē est de Prometheo, ut apparet, λεγόμενος Aeschyli: quæ
fabula nūc nō extat. Scripsit idē et τρωαὶ προμηνία. Ad nos δ' ἰσχυρῶς
tantūmodo, eaq; mendosa peruenit. Nobis quidem, cū hæc annotaremus,
spes erat facta melioris exemplaris, ab eruditissimo iuriconsulto LVDO
VICO BRASSICANO: quod si acceperimus, libenter et cupide
cum studiosis opt. literarum et artium humanitatis sumus communicaturi.

EX quo.) Temporis longitudinem maximā significat, quod metitur à
prima mundi origine, ex quo uel pluuia Caucasus irrigetur. nā et pluuia
liquescentes quædam stillæ sunt, à solis lumine. uel, ex quo solis astu ni
ues liquefiant Caucasi. Illum autem uersum, Sublime inuolans,
Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem: adducit Nonius de Pro
metheo Accij.

TVSC. QVAEST. LIBRI II.

RECTE igitur à Platone.) Non enim expelluntur, neq; contumeliose eijciuntur poëtae à Platone, sed (ut Cicero ait) ducuntur è ciuitate quam ille instituit, & quidem perquam honorifice. Ipsi est in III. *πολιτείας* *ἀνδρα δὲ, ὡς εἶπεν, δαμνῶντος ἑὸς ὁμοῦ παρὰ δαπάνην* γίνεσθαι, καὶ μιμεῖσθαι πάντα χρέματα, εἰ ἡμῖν ἀχρεῖοι τοῖς πλὴν πόλιν αὐτὸς τε καὶ τὰ ποιήματα βολόμενοι ἐπιδείξασθαι, προσκυνοῖμεν αὐτὸν, ὡς ἱερὸν καὶ θαυμαστὸν καὶ ἡδύ, εἰπομεν δ' αὖ, ὡς ἔκδοι τοῖς τὸ αὐτὸ ἐν τῇ πόλει παρὰ ἡμῖν ἔτε δέμους ἐγγενέας, ἀρχέμποιον τε αὖ εἰς ἅλλω πόλιν, μὲν γὰρ κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχέαντες, καὶ ἐλὼν σέφαυτες. Horum talis est sensus: At cum qui per sapientiam, ut uidetur, uarium se praeberet, omnesq; res imitari potest, si ad nos uenerit huc in urbem, uolueritq; proferre poemata sua, adoraturi illum ut sanctum admittentemq; & suauem, hoc autem dicturi simus, talem apud nos in urbe hic esse neminem. Itaq; profuso in caput ipsius unguento, fascijs redimitum in aliam eum urbem ablegauerimus. Sed haec non accipienda sunt sic, quasi poetice infamem, aut à studio poetarum debeant nos abstergere: sed ut hoc efficiant, ne temere, sed ut cum attentione & cura poetarum carmina legantur. de quo quidem in Homericis copiosius disseruimus.

QUIS igitur.) Argute hoc contra Epicurum affert, atq; concludit. Si enim maximū est dedecus, id est turpissimū philosopho, affirmare dolorem summū esse malum, & dedecus propter consequentiam doloris malum, ut honestas propter uoluptatem quam parit bonū est: quantus dolor haec dicentem Epicurum debuit sequi? sed nullum ille sentit ob hoc quidē dicentem.

SATIS mihi dedisti.) nihil quæro amplius: uel, satis habeo. ut Terentius: Non satis habes, si tibi dieculam addo? Sunt & in iure hac forma sermonis usi, ut Cicero pro Quintio sepe. Et satis accipere dixerunt eum, cui satis daretur: ut in Sticho.

RATIVNCVLIS.) Non enim satis esse has conclusiones Stoicorum sentit. Et hoc loco ad ornatum figurauit orationem *διαλογισμῶν*, id est sermocinatione, quasi colloquens cum Zenone, autore (ut notum est) Stoicæ sectæ. Vbi personæ Attici & Marci, temere insertæ, sine dubio tollende sunt.

NEQUITIAM.) leuitatem & uitiositatem dixere. & Hominem nequitia qui nihili esset. & improbitatem: Nequitia est, quæ te nō sinit esse senem.

REII-

EXPLICATIO.

REIIICIENDVM.) ἀπορριπνόμενον. Nam Stoici, quæ neque honesta essent per se, neq; turpia, ea dixere ἀδιόφορα. ut uires, formam, dolorem, infamiam. sed horum alia sunt *προσγυμνά, τὰ ἀσφαλῆς ἔχοντα*, id est proposita, ut Cicero uertit de Finib. III. ἀπορριπνόμενα ἢ τὰ ἀνασφαλῆς ἔχοντα, id est reiecta. Sed quia dupliciter sunt illa neutra accipienda, (nā alia nihil prorsus habent momenti, ut digitum extendere aut contrahere: alia estimationem quandam habent & sumuntur, id est *ἐκτιμῶνται*, quod *ἐν τοῖς ἐνδεέσι* non fit) ideo placuit subiungere Ciceronis de primo Acad. locum, quo hæc discrete explicantur. Zeno igitur nullo modo is erat, qui, ut Theophrastus, neruos uirtutis incideret: sed contra, qui omnia quæq; ad beatam uitam pertineret, in una uirtute poneret, nec quicquam aliud numeraret in bonis: idq; appellaret honestum, quod esset simplex quoddam & unum bonum. Cætera autem etsi nec bona nec mala essent, tamen alia secundum naturam dicebat, alia naturæ contraria. Neutra autem in medijs relinquebat, in quibus ponebat nihil omnino esse momenti. Sed quæ essent sumenda, ex ijs alia pluris esse estimanda, alia minoris. Quæ pluris, ea preposita appellabat: reiecta autem, quæ minoris. In III. autem Finib. *προσγυμνά* interpretatur quidem producta, sed mollius esse putat preposita, aut præcipua: & illa contraria, reiecta uoca. Item in tertio, promota illa, & hæc remota: ubi & rem ipsam explicat.

SED re succumbere.) Zenonium hoc est. In hac gloria et hoc splendore uerborum, nemo non re ipsa laudem tueri debebat. contra quod Cicero, optari hoc quidem facile posse, sed philosophiæ esse doctrinam.

QUOD honestum.) Ita in III. Finium: Si una uirtus, unum istud quod honestum appellas, rectum, laudabile, decorum, erit enim notius quale sit pluribus notatum uocabulis idem declarantibus.

NIHIL est planè.) Prouerbiali figura: id est futile, leue, nullius momenti. Euripid. Andro. *οὐδ' ἐνδεέσι* α. Item, Nihil præ ut futurum dicis. & similia. Item Milite, illud quidem nihil est.

AUT enim nulla uirtus est.) Propositum generale distinctè & distributè exequitur, per illas notas & usitatas honesti species traducens disputationem suam.

CORINTHIIS.) De ære Corinthio, quod casus miscuit, ut ait Plinius, fit et postea à Cicerone mentio, libro quarto: Ingeniosi, ut æs Corinthium in æruginem, sic illi in morbum & incidunt tardius, & recreantur ociosius. De hoc uasa & signa efficta, incredibili uel insano potius studio expetita

B 2 quon-

Lib. 34. Ca. 2

Foras
sunt
hæc
Ironia
Serra
hæc.

quondam fuisse, Plinius quoque indicat. Attingit autem hoc loco dogma Stoicorum, qui & simplicem uniusq; modi uirtutem, quamuis nominibus distingueretur, esse uoluerunt: & partem non amitti. Est enim secundum illos sapiens beatus, quod non esset in periculo amittendae illius. Et comprehensio Stoica firma & certa esse debet. Sed de hoc contrariae sententiae exponuntur, Chrysippi & Cleanthis. Chrysippus enim ἀποδιδύμι, id est amitti posse uirtutem dixit: nō posse, hoc est ἀνασώλατο ἢ ναί, Cleanthes.

PHILOCTETAM.) Aliqui libri sic habent hoc loco, Prometheum aut Philoctetam illum. Sed retineamus sanē hanc scripturam, Philoctetam illum.

— Qui iacet in lectulo humido,

Qui eiulatu, questu, gemitu, fremitibus,

Resonando multum flebiles uoces refert.

Sunt autem de tragoedia quapiam uersus senarii iambici, primus quidem dimidiatus, duo sequentes integri. In secundo autem, uel soluenda particula Qui, ut fiat Qui dissyllabon. aut addenda coniunctio Quae, ut sit, quiq;.

*A iugulando, q
bi hūc iugul
rapit.*

DA iugulum. id est, fusus & uictus fer extrema. Prouerbiali figura dictum: sumta translatione uel ab ijs qui iugulantur in supplicijs: uel de ludo gladiatorio.

CRETVM quidem.) Exemplis docet, posse superari dolorem, & patientia cum animos tum corpora durari. De Lycurgo dictum est & in prima Tusculana, fuisse Leobotae regij sanguinis pueri fratris filium & tutorem, &c. De Minoë traditur, Iouis colloquio illum usum in Creta ammissem. Sic enim interpretantur aliqui, ἐννέμους βασίλειος διὸς μεγάλου ἀνέμους. Appellat & Plato Cretensium leges, Iouis leges, νόμων δὲ

καὶ ἐπὶ νῦν βόλομαι στεφθεῖν, πᾶς ἐν τοῖς τοῦ διὸς λεγομένοις νόμοις, τοῖς τε τοῦ πᾶντος ἀπόλωντο, & μὴνως τε καὶ λυγρῶς γὰρ ἐθετλῶ, ἐν ἐσὶ τε πᾶντα τοῦ τε, &c. De uerberationibus autem puerorum Spartanorum, notae sunt historiae quae traduntur à Plutarcho in Lycurgo, & Xenophonte in Politia: copiosiss. autem à Pausania, ut subiecinus. Locus qui cognominatur Limneum, sanum est Dianae Orthiae. Simulacrum autem illud esse ferunt, quod olim Orestes & Iphigenia de Taurica clam asportarint. Idq; aiunt perlatum ad se Lacedaemonij, quippe apud quos rex fuerit Orestes. uidenturq; mihi uerisimiliora hac de re narrare, quam Athenienses. Nam qua ratione Braurone simulacrum

Hic locus supra in lib. I. corrigendus. nā perperam legitur.

Alij. Cretensium leges, Iouis leges, νόμων δὲ καὶ ἐπὶ νῦν βόλομαι στεφθεῖν, πᾶς ἐν τοῖς τοῦ διὸς λεγομένοις νόμοις, τοῖς τε τοῦ πᾶντος ἀπόλωντο, & μὴνως τε καὶ λυγρῶς γὰρ ἐθετλῶ, ἐν ἐσὶ τε πᾶντα τοῦ τε, &c.

Ex Lasonicis

lacrum illud Iphigenia reliquerit? Aut cum Athenienses ad relinquendū locum illum se pararunt, quomodo in naues non etiam illud imposuerunt? praesertim cum tanta nunc etiam fama sit dea Taurica, ut contendat & Cappadoces, & Ponti Euxini accolae, simulacrum illius esse penes se. contendat & Lydi, qui colunt Dianam Anaitida. Paterentur ne igitur hoc neglectum praedae esse Medis Athenienses? Brauroni enim simulacrum Susa deportatum, postea à Seluco Syrijs datum fuit, qui nostris temporibus Laodicenses sunt. Sed & haec argumenta habeo, esse Orthiam apud Lacedaemonios simulacrum, allatum de barbaris. Hoc enim cum reperissent Astrabacus & Alopecus filij Irbi, nepotes Amphisthenis, qui filius fuisset Amphiclis, nepos Agidis, statim uersi sunt in furorem. Praeterea Limnae Spartani, & Cynosurienses, Mesosaeq; ac Pitanes incolae, in sacrificio Dianae primum rixam, deinde & praelium comiserunt, & multis iuxta aram caesis, reliqui morbis conficiebantur. Tum oraculum datum fuit, ut aram humano sanguine cruentarent. Cumq; sorte deligerentur ij qui mactarentur, ritum hunc Lycurgus mutauit, puerorum uerberationibus. atq; ita quoq; repletur ara humano sanguine. Astat autem cum simulacro sacerdos, quod exiguum est & leue: quod uerberantes, si alicui forte puero forma genere ue praestanti pepercerint, fit illud graue: deq; eo sacerdos conqueri solet. Ita retinet simulacrum Tauricae deae sanguinis cupiditatem. Vocatur autem illa non Orthia tantum, sed & Lygodesma, &c.

AD necem.) Sic uerberari solitos scribit, ut penē necarentur. Vt Terentius, Verberibus te casum in pistrinum Daue dedam, usq; ad necem. Et si Plutarchus in Lycurgo tradidit, se uidisse morientes inter uerbera. Et Lucianus Anacharside scripsit, statuarum honore affici inter uerbera exanimatos pueros.

DIFFERVNT aliquid. id est in aliquo, κατὰ τι. ut, Quid me uis? Aliqui malunt, differt: ita erit connexio uerborum notior. Excurrit autem hoc loco Cicero in disputationem quandam, de quodam significationis discrimine, laboris et doloris. quam Graecos non seruare ait. de qua quidē tota re uix inuenio quid dicam. Ac suspicor, dicendum enim quod sentio, ut quadam cupiditate nimia ornandi amplificandiq; linguam Latinam Cicero progressum hoc quidem loco ad Graecorum reprehensionem paulo incogitantius. Et si enim πόνος, (nam non reperio aliud uocabulum quod Cicero designet, & πονέων appellat Graeci τοὺς πονεῖσιν, qui sunt Latini industrij, quo & Ioannes quidam Grammaticus cognominatus)

mento fuit uocatus) πόνος, ergo, etſi illi etiam in doloris ſignificatione po-
nunt, ut cum medici ſic loquuntur, πόνος αἰδοῦσιν ἐστὶν ἀνίατὸς, καὶ ἀπὶ τοῦ
ἀνὴρ προσηνὲς αἰδοῖσιν. Et πόνους ac λόγους nominant quæ dolent, atq;
ita et cruciatius appellarunt Stoici, ut cum dixere πόνος eſſe ἀδύνατος,
quod quidem maxime Cicerone mouiſe apparet, ut hæc talem ad modum
diſſereret: hæc igitur etſi ita ſe habent, tamen uocabulum proſeſt id pro-
priè ſignificat Græcis πόνος, quod Latinis labor, & ad doloris ſenſum in
illa affinitate ſignificationis trãſfertur. ut Latini quòq; laborare dicunt cū
qui animo ſit ſolicito, quod moleſtiam certe habet. Itaq; Homerus Iliad. l.
ἦ δέ τις γὰρ καὶ τὸ θυμὸν ἀδελφεὸν ὥς ἐπονείτο. Et Iliad. d.
ἦ ἐθέλεις ἄλιον θῆναι πόνον, ἢ δ' ἄτελεσσαν
ἰδὼν ὅν ἰδὼν αὖ μόνον. Et Sophocles Aiace,
πόνος πόνον πόνον φέρει. de laborioſa moleſtia inquiſitionis. Et cum
dolorem Græcis ſignificant, tum ἀλγος, & communius ἀλγιστὸν. Iliad. b.
ἀλγύσας δ' ἀχρεῖον ἰδὼν, de pulſato Therſita. Sed de his ſatis. De uirgini-
bus Lacenis et ipſis nota ſunt ea quæ hoc loco Cicero attingit, quarum et
ipſarum exerciticia ſuere cū ſua, tum communia cum adoleſcentibus. quod
ut periculofum ad tuendam pudicitiam, exprobratur illis uerbis Pelci in
Andromacha:

—ὅς' αὖ ἐι βούλοιτο τις,
σώφρων γήνοιντο πάρεπα τίδωμι λόγον.
αἰξὺν νεοισμὶν ἐφεστηκῶσαι δόμοις,
γυμνοῖσι μικροῖς, καὶ πῖπλοις ἀνεμυλοῖς,
σφοδρῶς παλαίστρας τ' ὅκ' ἀναχέτω δ' ἐμοῖ
λοινὰς ἔχουσι. ἅπαντα δαυματοῖεν χερσὶν,
εἰ μὴ γυναικεὶς σώφρονες πασιδίδετε.

Sed Eurotas fuit fluvius Lacedaemonis, ad quē illi exercitijs operam dē-
dere. Et est nomen puellarum Spartanarū comicum, *φανουρπίδων*. Fertili-
tatem autem barbaram dici accipio fecunditatem, id est *τὸν ἐκ τῶν ἀνδρῶν*
cui ocium & fuga laborum idonea: ita enim minus sicca corpora, concu-
piendo fortui apta redduntur.

SINE anapesticis pedib. Non modo ad tibiam, sed citharam quoque
confluxisse Spartanos accepimus. Anapastos autem modos fuisse, Cicero
planè hoc loco dicit. & sanè sunt, ad quandam ueluti stabilitatem & ex
quabilitatem apppositi, cum deponantur in longam syllabam, admississe
tamen

EXPLICATIO.

tamen crebros spondeos accepimus, ut syzygie spondaicae repellantur, Laconice appellatae. Sed de anapaestis haec metrici tradidere: Anapaestici trimetrum catalecticum in syllabam, appellatum Messeniacum, Ἐπὶ τρισύνωντον, quod esset proprium carmen Lacedaemoniorum, idq; ad tibias illos accinxisse in praelijs, incedentes ante conflictum ad numeros, non tam ad incendendos quam regendos animos. Ponuntur autem in hoc anapaesti ante spondeos, ut,

Age dic nunc tibia Marti carmen amicum.

Nam de ultima syllaba quod præcepere, breuem illam esse debere, id nihil
est: cum satis constet, ultimas syllabas certum tempus non habere. In Orat.

Mulier uidebitur.) Prouerbiali figura sermonis dictum. nā sexus iste mollis est, & infirmus, ut in Terentiana Eunuchō, Senem mulierem.

QUANTVM experti sumus.) De prælio in Philippis dicit, quod depugnatum fuit inter Cæsarem & Pompeium.

OPATROLES.) De tragœdia latina uersus iambici tetrametri acatalecti. Translatum autem est argumentum de Iliad. x. ubi occurrit saucius Alexandri sagitta Eurypylus, filius Euæmonis, Patroclo, & primum interrogatur quo in loco sint res Græcorum, & ita deinde curatur.

ubi tantum luctus continuatus.) Apparet miserationem hoc loco poetam tragicum inseruisse. sed illa apud Homerum ponitur initio,

O infelices regesq; ducesq; Pelasgum,
Scilicet à uestris procul, & tellure paterna,

Vestra omenta canes pascent albertia Troum.

SI QUIDEM HOMO ESSET. Id est, si quid in illo esset humanitatis. Tu
si homo sis, hic faciet. & Homo sum, humani nihil à me alienum puto.

NIHIL minus.) Prouerbialis ^{ὑπερβολή} negationis. Aesopi aut, tra
goediarū nobilis actoris tēporis sui, et alibi facit mentionem: ut in epistola
libri V II. ad Marium, Deliciae uero tuae, noster Aesopus. Et Horatiu:

Quæ gravis Aesopus, quæ doctus Roscius ægit.

CONSVETVDINIS.) Vnde et hanc, naturæ uim, inueteratam præ-
sertim, obtinere aiunt. Et nota est Theophrasti sententia, Consuetudinem
esse quasi alteram naturam.

SAMNIS (spurius.) Samnitum enim nationem gladiatoriam fuisse accepimus. Versus autem hic est Lucilianus, de Esernino.

AGE sis nunc de ratione.) Transít ad argumenta, quibus ostendit, & tolerabi-

tolerabilem et tolerandum esse dolorem. et praecepta quaedam fortitudinis explicat, et Epicurea hac in parte rejicit.

PERCVLERIT.) percusserit. Perculit illico: et, Laudū percussus amore. Vehementiorem motum, et quasi ictum doloris significavit.

HISCE ego pluribus. Ita et in III. de Finib. Si una uirtus, unū istud quod honestum appellas, rectum, laudabile, decorū, erit enim notius quāle sit pluribus notatum uocabulis idem declarantibus, et c.

ut tute tibi imperes. Ita enim certe in monitionib. usurpatur hoc, ut iubeamus aliquem seipsum, aut animū suum uincere. Et pulcerrimam esse aiunt uictoriam sui ipsius. Et Græci aliquem *ἑαυτοῦ νικῶντα*, itemq; *ἑαυτοῦ* se dicūt. Quod quale sit, explicatur à Platone *ἡμῶν* de. qui dicit in hominibus duplices esse contentiones quasi rudentū aut neruorū: unam perturbatiuum, ut uoluptatis seu leticie, itemq; molestie siue agritudinis, et antecedentium illas metus atq; confidentie, seu cupiditatis. Alteram uero rectionis, cui parere et obsequi illam oportere dicit. hæc autem cum perfecta iam sit, uirtus nominatur à Cicerone et alibi, ut in III. de Finib. Ratio nis enim perfectio est uirtus. Sed *πολυτελέω* δ'. hæc planius dicuntur, et sunt ad hunc illa locum aptiora.

SAEPE enim uidemus fractos pud. Itaq; præceptum datur contra iracundiam, ut irati sua ora in speculo contemplentur. Et scitum est quod in Lacedæmoniorum institutis fuisse accepimus, statim temporibus ut seruos ebrios producerent ante conspectū adolescentie sue, et pudore tantæ deformitatis ab hoc illam uitio studerent detertere.

IN Niptris.) Satis quidem constat nomen hoc esse Sophocleæ fabulæ, translatae à Pacuuiō: id enim Cicero manifeste ostendit. Sed de argumento querendum. Non autem id accipi potest, quod aliqui tradidere, Vlyssē saucium ictu apri apud Autolycum introduci, ubi cruore abluto uulnus illius curaretur. Nam et de bello saucium exportari, intelligi de ijs uersibus qui referuntur potest. et citatur uersus alicubi Nonij, de quo apparet in bello quosdam curari.

Vos betite defensum patriam in pugna.

Et hic etiam quidam moriens nescio quid dicit. Quod de Vlyssē intelligi non potest. Suspicio igitur, si huiusmodi aut par aut opus est suspicando colligere, de eiusdem argumenti fabula hæc esse adducta, cuius et supra in Eurypylī mentione uersus quosdam relatos audiuius: in scenam productis Homericis historijs Iliad. 7. ubi optimates plerique

Græcorum uulnerantur, et pugna excedunt, Agamemnon, Diomedes, Vlysses, Machaon, Eurypylus. Quod ad lauacra autem attinet, certe et cruorem de uulnere Eurypylī Patroclus *ἵψ' ὄσσετι λάρω*. Iliad. 7. et Iliad. 8. *ὅσπερ ἄνθρωποι* parantur Machaoni. Versus autem plerique sunt anapestici generis, quos, ut hoc etiam loco coniecturas nostras exponamus, sic perscribendos putamus.

— Tu quoque Vlysses,

Quanquam grauius cernimus ictum,

Nimis es pene animo molli, qui

Consuetus in armis æuū agere.

Et sequentes:

Retinete, tenete, opprimate, ulcus

Nudate. heu miserum me, excrucior.

O perite, abscedite, iam iam

Dimittite: nam attactu et quasi

Sæuū amplificatis dolorem.

ATQVE ille non immoderate.) De alio quopiam, non de Vlyssē, quæ sequuntur accipienda arbitror, quippe qui alios obiurget, idq; moriens: quod in Vlyssē non congruit. Est autem gnoma exposita uersibus trochaicis tetrametris catalecticis.

Conqueri fortunam aduersam, non lamentari decet.

Id uiri est officium, fletus animo muliebri additus.

ZENO proponatur. Historiæ notæ sunt, de Valerio, et Laertio, Plutarcho. et ab interpretibus recitantur.

ABIECTO scuto.) Neque enim retento scuto fugere poterant, neq; abiecto pugnare. Itaq; *πρὸς τὸ πῆμα* dixere, qui è prælio fugissent.

QVEM XII. tabulæ.) Sic enim interpretatus fuit Lessum, L. Aelius, ut Cicero de Legib. lib. II.

HERACLEOTES Dionysius.) Quem ex renibus laborantem descivisse à dogmate Stoico, Cicero scribit: cum oculorum morbo correptum sententiam mutasse, et transisse ad Cyrenaicos, Laertius memorat. unde et *μυαδὲς* fuit appellatus. Lucianus *δυναστέας* et ipse rem exposuit: sed quo morbo laborauerit, non dicit. de quo, ut Athenæus libro VII. uoluptario sene, non inscite Timon.

ἡνὶκ' ἐχθρὸν δαΐειν, νῦν δ' ἄγε τοῦ ἡδαιώαδαι.

ἔσθ' ἐγὼ, ὅθεν δὲ γαμεῖν, ὅθεν δὲ πεπαῶδ'.

In parte occidua iam captat dulcia uitæ.

Tempus habet suum amor, tempus connubia læta.

Esq; suo amborum faciendus tempore finis.

QUI gymnici.) γυμνικοὶ ἀγῶνας Græci dixere, ὅτι φανίτας, in quibus gloriæ & uirtutis certamen propositum esset. Demosthenes πρὸς τὸν τοῦ γυμνικοῦ ἀγῶνος νικῶσι τὸς τιφανίτας. ut si uere ludi illi doctissimorum uirorum monumentis celebrati, Olympiorum, Pythiorum, Isthmiorum & Nemeorum, de quibus alibi. Decertabant autem nudi, quod tamen fieri coeptum, non diu ante bellum Peloponnesiacum, ut Thucydides scripsit, autore Orsippo Megarensi: quem admodum epigramma græcum quod alibi retulimus, indicat, cuius postremi uersus duo ita sonant,

Qui cum certarent induti membra priores,

Obtinuit frondem nudus Olympiacam.

PUNCTIS singulis.) Ad consuetudinem ferendorum suffragiorum referendum, quæ in tabella punctis designarentur, ut ex Planciana intelligi potest. de qua prouerbiali figura Horatius dixit,

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Pro Murena: Recordor quantum hæc quæstiones in Senatu habitæ punctorum nobis Serui detraxerint.

IN manibus habebat.) uersabat, & tractabat. In oculis esse, dixit πρὸς τὸν τοῦ.

OMNIA benefacta in luce.) Propterea quod honesti & recti luit semper est comes. Itaq; ὅτι τὰ λεγόμενα, quæ nunc benefacta dixit, & αὐτὰ ἑαυτῶν sunt. Hæc igitur non tegi, neq; oculi solent. Cōtrā malefacta, id est αἰσχροῦ, seu λεγόμενα, sunt φησὶ τὰ, ideoq; tenebras & caliginem amant.

UT est captus.) Terentianum, Ut captus est seruulorum. Itemq; humane ferunt: Terentius, Vix tamen humane patitur.

UT Arionem.) Fabula de Arione nota est de primo libro Herodoti. Gd lius etiam interpretatur libro xvi. cap. xix.

VEL equi Pelopis, Neptuni.) Pelopem filiū Tantali uenisse è Phrygiā in Græciam, & nomen indidisse Peloponneso, nemo ferè ignorat. Hunc amasse Neptunū accepimus: & petenti nuptias Hippodamiæ, cuius procos a se uictos curuli certamine pater Oenomaus soleret interficere, tradidisse

didisse equos alatos, ut & Pindarus cecinit. Quibus & mare transuectus fuit, post abiectum in illud ad Geræstū aurigam Myrtilum, ut significatur in Oreste, ὡς δὲ ὁ πόντος περὶ τὸν διδιδίκεν. etsi hoc aliter scio quosdam interpretatos. Esse aut Neptunum equestre numen, uel de cognomento illius patet. ἱππῶς enim dicitur, ut & Pausanias in Achæicis refert, existimatq; ad hunc referendam inuentionem rei & discipline equestris, sicuti & naualis. & adducit uersum, quem antiquus poeta Pamphos fecerit, in quo largitor equorum & nauium appellatur Neptunus. Itaq; & apud Maronem curru super mari inuehitur. et Homerus sic facit ab equis trahi currum, ut axes non madeant aquis. Sunt autem uersus Iliad. v. quos ita uertimus,

Tum super æquoreas currum Deus incitat undas,

Monstra maris circum exultant emersa profundo

Vndiq; & agnoscunt uolitantem marmore regem,

Lætus sese aperit pontus, siccumq; iugales

Abripiunt cursu celeres in fluctibus axem.

AD clepsydram.) ἡλυστῆρος elocutio. intelligendumq; Reuertamur, aut persequamur reliqua: sic enim institutam esse disputationem ait. Alii qui reposuerunt, Sic enim duximus. quod & ipsum ἡλυστῆρος fuerit: ut intelligatur, disputandum.

SED tibi uideo non.) Correctiuncula est inuitationis suæ. Cum enim in crastinum adesse iussisset Atticum, nunc subijcit, nihil hoc opus fuisse. ipsum enim Atticum non passurum, ut quæ restarent, sibi deberentur diutius: sed exacturum fuisse promissum, etiamsi ipse differret.

26 TVSC. QVAEST. LIBRI III.
IN TVSCVLANARVM
QVAESTIONVM LIBRVM
tertium, Ioachimi Camerarij
Explicatio.

QUID NAM esse.) Proæmium tertij libri, in quo aduersus ægritudinem animi præcepta Cicero collegit, contra errorem hominum et neglectum potioris partis sui differit. Potior autem pars animus est: qui, ut corpus, suis quibusdam morbis affligitur, & laborat utijs. Intelligi autem uult Cicero, etiam huius curandi rationem & præcepta esse, quæ philosophia complectatur. Initium *ὑπολήψεων* in compositione: Cur altera pars nostri minus curatur? Quia de corpore animus est sollicitus, de animo corpus non potest ullam curam suscipere. Ergo relinquitur, ut animus ad se ipse respiciat. sed medicina requiritur in agrotatione scilicet: tum ergo si peruersum sit iudicium animi, cui mirum hoc esse uideatur?

EIVS QVE utilitas.) Nā Apollini etiam medicinae artem, sicut diuina
tionis, cithara, sagittarum, attribuere propriam. Cuius filium perhibet
fuisse Aesculapium. sed artes Apollineas Virgilius etiam recensuit in XI.
Ipse suas artes, sua munera, lætus Apollo
Augurium citharamq; dabat, celeresq; sagittas.
Ille ut depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum, usumq; medendi
Maluit. —

SUSPECTA & inuisa.) Multitudini enim sapientia non solum par-
grata, sed ut ignota, suspecta, ut contraria, inuisa est. Vulgus enim erroris
est obnoxium, & implicitum. hos philosophia eximere studet, & in eo con-
peditatibus hominum aduersatur, id inscitiae et stultitiae non placet. *νεοφύ-
λαρ*, secundum Platonem, *πᾶν ὅδ' τὸ μὴ ἀντικίρειν, ὑπάρτειν ἢ καὶ ἵσχειν
ἑχθρόν*. Est autem secundum eundem deterior imperitus sapiente, fortis
ignauo, infans disertio, hebes ingenioso. Itaq; fieri aliter non potest, quam
ut stulti & improbi oderint & auersentur philosophiam, tanquam refuta-
tricem

EXPLICATIO.

tricem quandam & eleuatricem suorum consiliorum atq; actionum.

Quod si tales nos.) Occupatio: At enim naturā nos ducit ad optimā,
 & maximē expetendā. Verum est, inquit: sed nos sequi non possumus.
 Atq; nunc tractatur ad Ciceronē illa quæstio, quæ ad ueteribus sapientibus
 & ipsis agitata fuit, admirantibus hanc animorum à naturā ipsius iudi-
 cio declinationem. Itaq; censuere esse uere dictum, neminem esse sua spon-
 te improbum, neq; contra uoluntatem beatum, quod Aristoteles partim
 uerum, partim falsum esse ait. Sed de hoc aliās. Nūc autem Cicero causās
 colligit, cur externis quibusdam auxilijs opus sit ad hoc, ut naturā opti-
 mam ducem sequi possimus. Naturam autem dicit iudiciū de faciendis &
 fugiendis commune omnium hominum, quo certe honesta comprobantur,
 & dānantur turpia. Hoc neq; statim illustre est, & in multis obscuratur
 (non enim planē extinguitur unquam) sed sepe perturbatur. Vnde igitur?
 Cicero educationem malam hoc facere docet. Plato duas causas facit: &
 procreationem prauam, et educationem præposterā. Sic enim in Timæo,
 ἡ ἀλίστηρος κίρ τοῖς πρὸνύτας αἰ τῶν πρὸνύτων μάλιστα, καὶ τὸς πρὸ-
 νύτας τῶν τρεφόμενων. Sed de hoc, ut aiebam, aliās. Est enim longior illa
 quidem, sed studijs nostris non aliena disputatio. Nunc autē hoc dicit, pro-
 ductos homines esse & procreatos in uitā, ut teneris corporibus, sic eti-
 am mentibus: sed naturalia esse incrementa utriusq; partis: itaq; ut secu-
 dum naturam augescens corpus confirmari solet in ætate quæ est τέλει,
 ita & animus poterat ac debebat crescere, ut ratio perficeretur. ratio au-
 tem perfecta est uirtus. Huic rei quæ & quam multa obstant, Cicero com-
 memorat. Primum corruptio uitæ, cum neq; audire neq; cernere quicquā
 liceat, nisi praua & peruersa. Secundō, doctrinæ etiā ipsius, quæ maxime
 ali augeri q; mens deberet, uanitas. Tertiō, populi iudiciū, quod etiam pri-
 dentiores sequi interdum solent. Maxime autē præstantibus naturis ambi-
 tio, id est honorū cupiditas nocet, humiliores auaritia aut uoluptas aufert.

NATVRAE lumen.) iudicium veritatis, & illustres sententias de recto
honestoq; dixit.

Ε. CVM lacte nutricis.) à primis annis pueritiæ. ut νόμων ἢ ἐκ νόμων παλαιῶν ἢ ἐκ ἀλλοτρίων πρεσβύτεροι.

DEINDE magistris.) Alibi legitur, Id est magistris traditi sumus. quod
et ipsum non displicet. Nam post annos pueritiæ, id est septennium, pri-
scis temporibus literis erudiendi pueri tradi magistris solebant. Quod Fa-
bius quidem non probat.

In sancti usq. ad primum hominem introducti 3 Accedunt
 2. timore. Quare rursus hinc corruptionis cognoscitur postea ne potuerint
 equari religionis iustitiam. Id est, spiritus quidem generationis et educas
 hominis has est causas, sed in Adamo vel in primo totum non potuerunt se exprimant

TVSC. QVAEST. LIBRI III.

ACCEDUNT etiam poetae.) Quæsitum à pluribus est, an poetarum lectio prodest magis quam noceat. Sed in hoc non immorabimur nunc quid. Satis autem constat, non temere omnium omnia his scripta proponenda pueris. Plutarchus etiam, qua attentione & quo iudicio poemata legenda essent, differuit. Nihil uero est quod non nocere possit propemodum rerum omnium, ut et Ouidius docuit eleganti epistola lib. secundo Tristium. Nos igitur de poetis utilia & fructuosa excerpemus, quæ in nullo genere scriptorum plura reperiuntur: uereq; hi & parentes omnis sapientiae & doctrinae, & autores humanitatis atq; eruditionis perhibentur.

EST enim gloria.) Discernendam esse docet ueram gloriam à uana. De gloria autem disputauit & in primo et secundo Offic. ibiq; dicit duos libros esse suos de Gloria. Quod autem dixit hanc resonare uirtuti tanquam imaginem, idem alibi sic: Virtutem, inquit, gloria sequitur ut umbra. enim est usus resonantiae similitudine, quam ὁμοῦ uocant Græci: & Huius libro primo Carminum, iocosam imaginem.

HIS nulla ne est adh.) Reuertitur ad institutum. Nam cum ut corporum sanitas, quæ secundum naturam est, laeditur, illa laborant & egrotant, tum medicina quaeritur qua restitui pristinae sanitati possint: Ita & animus prauus & uitiosus cum laboret non minore cum pernicie hominum quam corpus, neutiquam est negligendus, sed quaerenda sunt remedia, quibus sanari ille possit.

EST profecto animi medicina.) ἡ ψυχῆς νοσηρὸν ἔστιν ἡ ἀρετὴ. Hæc certe oratio intelligenda rationis, quæ est philosophia. quam omnia uita commoda, cum enumerasset multa & eximia, Isocrates inuenisse & constituisse dicit. Hanc magistram esse actionum, hanc moderatricem consuetudinis hominum mutue. Cumq; aduersorū alia stulticia accersantur, alia necessitate subeūda sint, philosophiam has distinguere ait, ut doceat illa uitāda, hæc aequo animo ferēda esse. Locus est Isocratis in Panegyrico.

UT enim in Academiam.) Propositum disputationis, id est de uita, memoratur. hæc enim est questio, Vtrum cadat in sapientem ægrotudo?

ΠΑΘΗ appellant.) Idem lib. III. de Finib. his uerbis: Nec uero perturbationes animorum, quæ uitam insipientium miseram acerbā reddunt, quas Græci πάθη appellant, poteram ego uerbum ipsum interpretari, tans morbos appellare, sed non conueniet ad omnia: quis enim miseriam cordiam, aut ipsam iracundiam, morbum solet dicere? at illi dicunt πάθη. Est autem hoc breue quidem ipsum, sed optimum & maxime præceptum

EXPLICATIO.

23

ceptum conuersionum, ut non modo quod cui uerbum uerbo respondeat uideamus, sed consideremus quid uiriūq; linguae proprietas admittat. Idem & de figuris orationis statuendum. Quod cum ita sit, quis iam ferat illos qui statim in translationibus suis, quod proximum uerbum occurrat, de uerbo reddunt: quæq; complexione illorum figura efficitur, temere de uno sermone quopiam in alterum transferunt, nihil etiam cogitantes quid usus & consuetudo ferat, quidq; respuat. Ut hoc statim loco non dubitarunt ὁμοῦ interpretari passionis nomine, nullo autore profusus. Sed Cicero morbum significare docet, & dici tamen de animi uitiosis affectionibus. itaq; quæ sit aliud uocabulum, in lingua Latina aptius. In hac parte negligentia magnam caliginem & profundas tenebras iniecit in doctrinam, dum non quid secundū usum & consuetudinem cuiusq; linguae recte & propriè dicatur, laborant interpretes, sed quod in uicem, ut dicitur, uenit, illud proferunt, fingentes & comminiscentes cum inaudita uocabula sine omni plerumq; etiam ἀναλόγῃ respectu, tum usurpantes alienas figuras orationis: à qua audacia nostra studia quāne longissime abducemus, & in uiam reuocabimus ueritatis, id est imitationis ueterum autorum.

QVOD à Socrate.) In secundo Alcibiade, siue Platonis, seu (ut quibusdam uisum Athenæus ait lib. XI.) Xenophontis, hæc differunt uerbose, hoc quodam modo: Insaniam esse contrariam moderationi, quam σωφροσύνη uocant Græci. cūq; sint aliqui dementes, aliqui prudentes, et præter hos insani homines, itemq; sani quidam, quidā ægroti, omnes inter se diuersi: cūq; aliter fieri nequeat, quin aliquis aut ægrotet, aut nō ægrotet, similiter prudentem dementem uel esse quemcūq; necesse sit, nulla enim intercedit tertia affectio: sequitur ex his, quoniā contraria sit insaniam prudentiae, neq; intercedat tertia affectio, qua fieri possit ut neq; prudēs neq; desipiens aliquis reddatur, esse idem dementiam & insaniam. Itaq; qui dixerit omnes dementes insanire, recte dixerit. Sed quia sunt quædā discrimina morborum, neq; enim omnes ægroti podagra affliguntur, aut febri, aut ex oculis laborant, sed alij alijs morbis corripuntur: utq; omne oculorum uitium morbus est, non autem contrā omnis morbus oculorum est uitium: utq; omnes cerdones & fabri & statuarii sunt opifices, non autem contrā, omnes opifices sunt cerdones aut fabri aut statuarii: ita & de mentia distinguenda uidetur esse, ut quibus plurimum affuerit illius, eos dicamus insanire: quibus modicum, stolidos, aut stupidos, quos ἡλιόφρονες

Constr.
suum
propterea.

34. *1^a C. QUÆST. LIBRI III.*
 33. dixere. Sed qui minime maledicis nominibus uti student, horum alij
 hos magnanimos, id est μεγαλόψυχος, alij ueros, id est simplices, alij ἀν
 κηρος, id est minime malos, alij ἀπίστος, id est imperitos, alij ἐνυδρος, id est fa
 tuos appellant. Sed et alia plura qui querere uoluerit nomina reperiet,
 quæ omnia sunt dementiae: sed discrimen est id quod et opificiorum inter
 se, et morborum.

avi enim animus est in aliquo morbo.) Aliter Veneti libri. sed hæc scriptura uidetur esse bona.

Scriptura uidetur esse bona.

IRACUNDIA ulciscendi lib.) ὀργή τιμωρίας ἐπιθυμία. Ex Lærio.

GRAECI autem μανία.) Satis apparet, à uerbo μανίαναι esse factam μανία, ut à μανία φανός, & proprium φανίας. Sed etymologici μανία, ut à τῷ μανῷ deducunt, quod animi hæc sit raritas et tenuitas: ut praudentia contra, animi densitas & collectio. unde & μύδια πυκνὰ, confusa Homero, & πυκνὰ φέρεις, & πυκνὴ βολή. Et certe prudentia est collectio, & complexio, & compræhensio: desipientiæ autem, dissipatio, & dispersio, & effluxio. Sed quod Cicero hoc etiam loco copiam & proprietatem linguae Latinae effert supra Graecae linguae laudes, conuenit studio fortasse nimio celebrandi domestica. Nam & μανίαναι illi insanire dicunt, & furere. ut, μανίμηνι φρένας ἦλκ'. et, μανίνο δ' ὥς δ' ἔμηνι ἄρχ' σπαλός, ἢ τοιοῦτο ὄν. Et μανίμηνος, est furiosus, νόμων ἰά. Sed & alia de pud Graecos uerba furere notat: ut χοῦᾶν, φοιᾶν, λοβοπυτιᾶν, βαρυπυτιᾶν, unde debacchari, σοῖδν, δούμν, παρραφρονῆν, παρραταῖν. Nā quod addidit, non modo atrabili mentem, sed sepe etiam iracundia grauiore, uel timore uel dolore moueri, id (quod pace summi uiri, quemq; ego omnium admirari maxime soleo, dixerim) leuiculum est. Nam illum certe humorum & Aristoteles in Problematis suis docuit in causa esse commotionis animorum uehementioris, in magna quidem uarietate, pro modo & mistione quadam sua. Itaq; alios de hoc iracundos, alios formidulosos, exultabundos, tristes, furiosos reddi. Non igitur iracundia insaniae est efficiens ipsa per se, neq; dolor, neq; timor, sed bilis hæc sunt diuersæ effectiões, pro constitutione & natura cuiusq; ut causa in humore ipso reperiatur tamen insanie, ut febris in ardore, etsi hunc frigus, pulsatio, defatigatio excitauerit. Sed aliae etiam causæ sunt furoris? Sint sanè. Sed hæc eiusmodi est, ut notata facile fuerit. itaq; peperit nomen, quod communiter usurpatur de quocunq; furore. Sed concedamus linguam gentis suæ omnibus laudibus celebrare, auctori & parenti illius, nosq; ad reliqua pergamus. De Athamante

Phamante, fabula nota de Faſtorum libro ſexto. Alcmaëona tradunt iuſſu
patris matrem occidiſſe, à qua ille fuiſſet prodiſus : atq; poſt hanc cædem
furore correptum fuiſſe. acceptoq; oraculo, futurum ut tum demum ma-
lo liberaretur, ſi terrâ occuparet, quam non aſpexiſſet ſol eo tempore quo
matrem ipſe ſuam occidiſſet, poſt longos errores ueniſſe in unam de Ache-
loi inſulis, quæ paulo antè fuiſſet à fluuio effecta, atq; intellectu oraculo il-
lam incoluiſſe, & inſania liberatum fuiſſe. De Aiace & Oreſte fabule
ſunt notæ ex Sophoclis & Euripidis tragædijs.

DVODECIM tabul.) Vnde translātū est de curatoribus dandis furio-
 so, quod etiam nunc in collectaneis iuris extat. Stultitia autē est hęc, quam
 ἀφροσύνη vocant. nam μωροί, & ψωδοί, sunt ἀναιδῆροι, id est fatui
 & tardi & uocordes. Sed haud scio an uehementiorem stultitiam etiam
 Latini insaniam dixerint. ut Plaut. Menechmis: & Terentius, Ex stultis
 insanos facit.

MEDIOCRITATEM officiorum.) quod ipse interpretatur. Nam etiam ij qui ingenio sunt hebetiores, et minus acri perspicaciq; animo, possunt tamen si non cum laude, at sine uituperatione uitam communem degere: in re familiarī curanda, in conuietiō & usu hominum, in coniunctiōibus & familiaritatibus tuendis, deniq; omni tempore, loco, quacunq; in re, erga quosuis ita se gerere, ut singulari culpa & reprehensione careant. De sapientis autem insania sic statuerunt Stoici, fieri non posse ut insaniat sapiens. Nam si est idem stultitia & insania, quomodo poterit sapiens esse stultus, id est non sapiens? Sed πάντες ἀφρονες μαινόνται, ergo insania in sapientem non cadit. Id autem potest accidere, ut obijciuntur sapienti aliquando species alienæ de atra bili, aut delirio: sed id euenit inuito, & præter naturam. In quo tamen hoc admirabile, si sapientia sit maxime λογική, in qua & θεωρητικὰ & πρακτικὰ omnia uersentur, affirmare posse, permanere hanc in furore & delirio, cum lumen mentis in profundissimis tenebris iacet, & ratio oppressa est, ut neq; θεωρητικὰ neq; πρακτικὰ locus relinquatur. Sed si etiam in somno sapiens recte dicitur, etsi contra hoc quoq; afferri quiddam solet, furiosus sanè sapientiæ famam retinere posset. Verum hæc alia est, ut Cicero ait, quæstio.

NON enim silice.) De humana origine ait, etiam sensum humanitatis non improbandum esse. Est autem in fabulis, primos quosdam homines de iactis à Deucalione saxis natos. & Truncis ac duro robore quandam gentem natam, retulit in VIII Virgilius, apud quem sic Euander,

26 TVSC. QVAEST. LIBRI III.

Hæc nemora indigenæ Fauni, nymphæq; tenebant,
Gensq; uirum truncis & duro robore nata.
Homer. Odyss. 7. similiter humanā originē notauit. sic enim ait Penelope
ὁ γὰρ ἔκ τ' ἐξ ὧν ἐσσι παλαιφάτος, ὃ δ' ἔκ τ' ὠτρυνός.
Nam neq; de prisca quercu es, neq; rupe creatus.
& Plato hac figura prouerbiali usus est πωλεταῖον ὅ.

Hæc Crætoris
exstat apud Plat.
in Parmenide;

NEC egroto. In Venetis multo est commodior lectio, quam P. Victorius
luculentè comprobasse quoq; uidetur.
Ne egrotus sim: sed si fuerim, sensus asit.

TAMEN aliquid. Tu tamen interea calido mihi sanguine poenas
Persolues. & Adelpis: Cum placo, aduersor sedulo, tamen uix humane pu-
titur. ἀνευ προνοίας, ut sepe προνοία μαγία reperiuntur posita. ἀνευ
προνοίας fibras autem radicem, τὰ ριζώματα dixit.

SED de omni animi, ut ego posui, perturbatione: morbo, ut Graeci
uolunt, explicabo. Hæc est uera & plana lectio. Cicero enim affectio-
nes animi uitiosas, non morbos ut Graeci, sed perturbationes appellat.

Plaut. 99 aut
audacior aut
fidelior. Amph.
παρὰ δὲ τῶ

MALA consuetud. Idem & alijs uerbis accidit, ut usu quasi infir-
marentur. ut hostis pro perduelle, regnum pro dominatione iniusta. Vide-
tur autem & Terentius nominasse confidentem, constantem: Ellum con-
fidens, catus. quod sequentia declarant: Cum faciem uideas, uidetur esse
quantuius preci. Nisi forte hoc dicit, uideri illū posse alicui constantem &
prudentem, sed esse audacem & uersutum. Est autem ἀρροῖα, fidere, id est
esse animo forti, uel habere animum bonum. Iliad. A.
ἀρροῖα μὴ δὲ πω δειδύσας λαὸν ἀχαιῶν.
& Theocritus, ἀρροῖα χερὶ φίλα βάρη.

INFRACTIONEM animi. Id est debilitatem, & consternationem. se-
cundum hoc, ἡ ἀρροῖα ἀντὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Virg. 1. ualde prudens
Turnus ut infractus aduerso Marte Latinos. ἡ ἀρροῖα ἀντὶ τοῦ πνεύματος
Defecisse uidet.

CUM statu est motum. Veneti, Statim cum est motum. Existimari pos-
sit uerum esse, Statu cum est motum. Status autem corporis, intelligenda
constitutio & ἡ ἀρροῖα illius.

VERISIMILE etiam. Neq; in moderatum cadere ægritudinem, do-
cere uult. longum est autem ὁ ὠτρυνός, usq; illud, Qui sit frugi igitur. In-
sertæ autem quædam interpretationes sunt nominum, ut constitutis signifi-
cationibus

EXPLICATIO.

ficationibus horum, disertius uerba de rebus propositis fieri possint. σό-
φρον αὐτὴν uocarunt moderatum, uerecundum, temperantem. Plato
πᾶσι. A. ita definit, σωφροσύνη λόγος ἐστὶ, καὶ ἡ δὲ οὐκ ἐπιθυμῶν καὶ ἐπιθυ-
μῶν ἐκτρέφεται. id est: Temperantia decus est, & certarum uoluptatū at-
que libidinum continentia. σωφροσύνη etiam de sanitate animi, id est integri-
tate rationis & mentis posuere. ut in Thalia dicitur, ὅτι δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ ὡς
φρόνη. id est, desijt insanire.

FRUGALITAS. Frugalitatem, & frugaliorem, & frugalissimum di-
ci constat, secundum consuetudinem lingue Latinæ: cum frugalis non
reperiatur, teste etiam Quintiliano libro 1. Innocentiam autem Cicero
ἀδελφῶν (id enim certe uerum puto, & si aliquando in alia sui opinione) aut
appellari posse existimat. id enim quæ ipse dicit probant: Esse innocentem, ἡ
ἀδελφῶν ἀφ' ἧς ἡ ἀρετὴ καλεῖται. ἡ ἀδελφῶν, ἡ ἀρετὴ
LVCII Pisonis. Qui, ut dicitur in Fonteiana, grauissime fuit accusa-
tus à Graccho. cum esset uir ea uirtute et integritate, ut ijs temporib. qui-
bus nemo nequam reperiretur, ipse solus frugi appellaretur. & alia quæ-
dam de hoc ibidem.

QUARTA uirtus. Cum illa tria genera iusticiæ, prudentiæ & forti-
tudinis complectatur frugalitas, erit iam nomen hoc suæ etiam cuiusdam
uirtutis, ut cum illas tres seu species seu partes significet, suam etiam quan-
dam peculiarem notet. Ut si dicamus, uirtutem omnis quidem honestatis
nomen esse generale, sed peculiariter unius formæ illius, id est fortitudinis.

QUOD nec quicquam. Stoicorum exemplo etymologiam uocabuli
id est originem exquirat. ut et in Officijs fecit, fidem esse quod fiat id quod
dictum sit: minus quàm hæc uerisimiliter. sed utrunque uocabuli signifi-
cationem explicat.

QUI sit frugi. Redit ad propositum, & institutam disputationem pro-
sequitur, docetq; cum temperantia, quæ uirtus est, ægritudinem non pos-
se consistere.

APUD Homerum. Locus est Iliad. 1.
ἄλλὰ μοι οἱ δὲ δυνετοὶ λεγέμεν χόλω, ὅππότε κείνων
μνηστῆραι, ὡς μ' ἀσφύλου ἐν ἀργείοισιν ἔρεβεν
ἄτρεδνός, ὡς εἰ πν' ἀπὸ μνηστῆρων μετὰ νειόσσυ.

Et docet, similiter ut alijs perturbationibus sapientem uacare ratio uhi-
cat, ita ne in ægritudine quidem esse posse.

MALE latine uertitur. In Venetis, uidetur. & probatur hoc quibusdam, cum Latini poetae testimonium hoc sit. Etiam si autem non possum affirmare, quid Latinus poeta hoc modo uertisse uideatur, non ausim tamen illam priorem & nostrorum librorum scripturam reijcere. Graeci autem certe ita, φθονῶ σοι τότ' ἔτι πρὸς τὸ πρᾶγμα. Iliad. 8.

τῶν ἔτι ἐγὼ πρὸς τὸ πρᾶγμα, ὅτε μεγαλύνω.

Nam & hoc significat φθονῶ. & Herod. Polym. τῶ, τι ἐντυχίῃ φθονῶ. Inuidiam autem esse ait, cum inuidetur. Itaq; & in inuidia esse aliquis, & laborare inuidia dicitur. Et si & in his ea intelligi potest, quam nominat Cicero inuidiam, sed ipse ambiguitatis uitandae gratia inuidiam fecit, ut intelligentiam, sapientiam, prouidentiam.

NAM qui dolct. Aduersis enim rebus dolemus, eorum quibus bene uolumus, uel saltem quos non odimus, ut alienorum quoq; quos uidemus in miserijs. non autem inuidemus nisi fortunatis, qui dolor est e rebus cunctis aliorum, iuxta hoc Epicharmeum,

τυφλὸν ἢ λῆν' ἰδὼν τίς, ἐφθόνει δ' ὅδ' εἰς.

Inuidemus autem bona ijs etiam quos non odimus, & quos in aduersis minime possemus deferere: quod tamen perquam indignum est libero homine, neq; a cordatis, sed a stultis fieri solet, ut Xenophonteus docet. Socrates ἀπομνημονεύματα libro tertio. De Callisthene desideratur historia in libris editis Diodori, in Curtio extat. Arrianus etiam retulit orationem illius egregiam, contra assentationes Anaxarchi habitam, libro 11. Idem scribit, in suspicionem uenisse Callisthenem, quod fuisset uel autor uel particeps coniurationis aduersum Alexandrum. Reliquisseq; prodium literis Aristobulum, quod Callisthenes compedibus uinctus, diuq; in expeditionibus circumductus, tandem morbo interierit. Ptolemæum uero, quod excruciatum, suspensus, atq; ita mortuus fuerit. miraturq; eos quibus maxima narrationis fides habenda esse uideatur, quicq; illis temporibus cum Alexandro fuerint, de rebus notis & exploratis diuersam literis retulisse. Idē Arrianus scribit, fuisse Callisthenem τὸν πρόπον ὑπαγοικόν, id est ingenio duro. fuit enim Olynthius. Idem refert traditum esse, solitum dicere Callisthenem, Alexandrū et res Alexandri se habere in potestate sua descriptionis. Neq; uenisse ad Alexandrum, ut ipse famā sibi acquireret, sed illum ut celebrem apud omnes redderet. Atq; adeo diuinitatem Alexandri non pendere de mendacijs Olympiados, sed de narrationibus suis, pro eo atq; literis mandatas illas ediderit. Quae sanē, si uere tradita sunt, mini-

Opportet. n. rē rēgibz uiri, aut
nisi, aut nō, ut glām dicit

EXPLICATIO.

me digna putanda homine docto & philosopho, qualem Callisthenē in primis fuisse uolunt. Sed & reprehendit breuiter & argute Callisthenem hoc modo, ut nos conuertimus. Horum ego quae contumeliam erga Alexandrum, & Callisthenis inhumanitatem continent, ea laudare non possum. Etenim dignitatem tuentem suam, regias amplificare fortunas quantum possit, oportere existimo eum qui sua uoluntate regi se adiunxerit. Itaque non immerito Alexandro inuisum redditum esse Callisthenem statuo, cum ob intempestiuam orationis libertatem, tum elationem immodicam & incogitantiam. Haecenus ille. Sed & Aristotelem solitum dicere aiunt, prudentiam Callistheni defuisse. Cumq; ei nunciaretur quanta libertate erga Alexandrum uti soleret, in illum perquam eleganter Homericum uersum contorsit ex Iliad. 5.

Quid loqueris fili? tibi nunc mors imminet atra.

Sed de his satis. Sodalem autem uocat hunc Theophrasti. fuerunt enim condiscipuli Aristotelis, cuius & propinquum Callisthenem fuisse ferunt, natum filia fratris ipsius, quam nominant Hero.

MEDIOCRITATEM. Nota est enim sententia Peripateticorum de mediocritate, quam μέσότης faciunt. In ijs enim, in quibus uel deficientibus uel abundantibus uituperatio & turpitudine esse consuevit, ratione et usu constitutis, ita ut ueluti in medio quodam consistant, laudem & honestatem reperiri docent. Non aut reliquerunt solum in bono uiro & praestanti uirtute animi commotiones Peripatetici atq; Academici, sed necessarias & utiles esse ad excellentem uirtutem censuerunt. Itaq; planē affirmat Plato, fortem esse posse neminem, qui non idem sit natura iracundus, id est θυμώδης. Quod improbat & in Officijs Cicero, cum tamen laudet hanc ibi mediocritatis doctrinam. ita enim ait libro primo: Nunquam enim iratus qui accedit ad poenam, mediocritatem illam seruabit, quae est inter nimirum & parum, quae placet Peripateticis, & recte placet, modo ne laudarent iracundiam, & dicerent utiliter à natura datam.

NAM ut corpus. Secundum Peripateticos uitiosa est haec similitudo. Non enim est in mediocritate magis morbus. Sed haec ipsa mediocritas est sanitas, id est honestas. Ita igitur secundum illos rectius diceretur. Ut temperatum mediocritate quadam, sanum esse corpus dicimus: Ita cōsiliij & metis bonitas mediocritate omnis continetur. Est aut temperatio illa in corpore humorum, in animo affectionum. Sed haec alieniora, ut uidetur, in praesentia omittamus.

TVSC. QVAEST. LIBRI III.

VOCANT enim *πάθος*. De hoc supra. Atq; nunc quaedam *πάθος* praeclare aegritudinis nomine appellasse Latinos docet, nempe ea in quibus dolores insunt.

DOLORIS igitur huius. Nunc illam promissam latiore disputatio nem orditur. quam ducit ab huius mali causa & origine, ut hoc ueluti fante reperto & represso, non possit manare illud longius.

GENERE quatuor partibus. Partes nunc uocat, quas in dialectica species uel formas dixere. Ita & de Inuentione: Genus est, quod partes aliquas amplectitur pars est, quae subest generi. Et in primo de Oratore: Genus est, quod sui similes communione quadam, specie autem differentes duas aut plures complectitur partes. partes autem sunt, quae generibus ijs e quibus emanant, subiiciuntur. Sed hoc in Topicis reprehendit, aitq; cum qui formas idem putet quod partes, confundere artem, & similitudine quadam conturbatum, non satis acute quae sint discernenda distinguere. Id quod & nobis tenendum. Etsi enim subtilitates istae artium in oratione copiosa & diserta locum non habent, tamen si nihil obstat, accuratis & proprijs uerbis uti semper uelle debemus. Non minus autem recte species & forma Latine nominatur, quam pars aut membrum. Etsi alteru uocabulu propter flexionis incommoditatem minus probat Cicero.

NAM cum omnis perturbatio. Laertius ex Zenone ita definit *πάθος* *ἀλογον καὶ παρὰ φύσιν ψυχῆς λήθησι, ἢ δρῶντων παρὰ φύσιν*. Cicero. ut apparet, alios hoc loco, Zenonem uero in quarto libro est interpretatus. Genus igitur erit, commotio peruersa animi, primum opinionis & erroris, uel de bono uel malo. deq; utroq; dupliciter: nempe aut praesente, aut absente. ita quatuor formae commoti opinionis & errore perturbati animi constituentur, quae subiectas alias singule plures habent, quarum respectu iam genera dicuntur, hoc modo ut Graecis & Latinis nominibus subscripsimus.

Opinio, <i>δῶξα</i>	{	boni, <i>ἀγαθόν</i>	Præsentis, <i>παρόντος</i> . Lætitia, <i>ἡδονή</i> .
		Absentis, <i>ἀπώτου</i> . Cupidit. is, <i>ἐπιθυμία</i> .	
mali, <i>κακόν</i>	{	Præsentis, <i>παρόντος</i> . Aegritudo, <i>ἀσθένεια</i> .	
		Absentis, <i>ἀπώτου</i> . Metus, <i>φόβος</i> .	

πάθος γενεα

*Species
Partes.*

EXPLICATIO.

Ita sit, cum & boni & mali opinione bifariam concitetur ille motus *πάθος*, ut quatuor perturbationum genera existant. bis enim duo certe quatuor sunt.

TVRBANTVR. Turbare dixerunt, ut pulsare. Plaut. Quantas res turbo, quantas moueo machinas. Hoc tamen loco Turbantur uideri possit ita positum, ut à Virgilio bellantur, & à Cicerone punitur ac puniuntur.

TETRA. sceda & horrenda: ut, tetrum carcerem. Hec igitur talis res, summa contentione fugienda: id quod extulit prouerbiali figura, translata à nauium incitatione. Virgilius paulo aliter lib. III.

Leuam cuncta cohors remis uentisq; petiuit.

Sed omnis contentio significatur. Nam cursus nauium uelis & remis omnis perficitur, ut in IIII. Vtrum igitur mauis, statim ne nos uela facere, an quasi è portu egredientes paululum remigare. hoc ipse etiam aliter ad Qu. fr. libro 2. Cursu corrigam tarditatem, tum equis tum uelis.

QU. fr. libro 2. Cursu corrigam tarditatem, tum equis tum uelis.

TANTALO prognatus. Iouis enim filius Tantalus, iuxta hæc de latina tragedia,

Ioue procreatus est, ut perhibent, Tantalus.

Ex Tantalio ortus est Pelops, Pelope satus

Atreus, qui nostrum porro propagat genus.

Euripides autem Oreste ita,

Οὐὸς περὶ κῶς, ὥς λέγῃσι, τὰν τάλῃ.

Et postea,

ἔτῃ φῦτεται πῆλοπα, τὸ δ' Ἀτρεὺς ἐφύ.

Prognatus autem Thyestes dicitur Tantalus, id est habuisse auum Tantalum. Sed historia nota est de illa cœna Thyestæ apposita à fratre Atreo, uel ex Senecæ tragedia. In Cœmentarijs Græcorum hoc modo exponitur. Pelopis filij suere Atreus et Thyestes. Atreus aut fratre ex alia matre Chrysippum, quæ incredibili amore prosequeretur pater, deiecit in puteum suffocat. Quo cognito, Pelops in exilium ipsum agit. Sed postea mortuo Pelope reuersus, petit regnum paternum tanquam suum legibus, qui natus est maior. Sed Thyestes, qui illud occupasset, nolebat fratri cedere. Cōuenit igitur inter ipsos, ut uter protulisset portentum quoddam prior, is potiretur regno paterno. Iis temporibus in Atrei ouilib. reperitur agnus aureus. Quæ cum ut singulare portentum ostensurus esset Atreus, prodidit hoc, atq; furto agnum sublatum tradidit Thyestæ uxor Atrei Aerope, corrupta à Thyestæ,

Thyesta. Ita cum protulisset illum aureum agnum Thyestes, regnum obtinuit. Impotens igitur animi Atreus, quod per iniuriam & scelus uxoris amisisset regnum, hanc in mare iussit abijci piscibus pabulum, ut ait Sophocles Aiace. Tres autem filios fratris, Aglaum, Orchomenum, et Calceum, caecos apposuit epulandos patri, atque ipsum postea etiam interemit. Quae solem ferre non potuisse perhibent, & ad tam impium facinus euertisse uultus suos, conuertisseque sese, ac refugisse ad ortum, neque perfectisse institutum cursum diurnum.

FILIVM solis nonne patris ipsius luce indignum putas? De Aetæa Solis filio & Perseide, ut Hesiod. seu Persa, ut Odyssæ 11. Oceanina, hæc dicuntur.

PEREDERE humore.) Lacrimis ait genas, id est malas, seu palpebras corruptas esse.

REGNO enim non æquo.) Hoc enim illa aurei uelleris fabula significatum aliqui tradunt, opulentiam regni, uel ipsum regnum potius, ereptum fuisse Aetææ, filiae prodicione.

NON liceat liberis.) Id est, ciuibus liberis. sic enim accipiendum. Estque tacita insectatio uel principum reipub. temporum suorum, uel peculiariter C. Caesaris. De Dionysio autem iuniore tyranno Siciliae, satis nota est historia. Hic fuit superioris, qui seruitute insulam oppræserat, filius, non minus tyrannicus patre, sed multo ignauior. hunc Dion expulit regno, Syracusius & ipse, frater uxoris Dionysij maioris, non quidem (nam duas ille habuit) matris tyranni, quæ Locris gente nomine Doris fuisset, sed Aristomaches Syracusiae, filiae Hipparini. Hoc postea à Callippo nefarie interfecto, iterum obtinuit regnum Dionysius: & iterum amisit, uictus à Timoleonte Corinthio: à quo Corinthum missus, in admirabili mutatione fortunæ reliquum uitæ transēgit. Nihil enim uel ingenio uel artificio ullo tale fieri potuisset, quale fortuna in Dionysio tum perfecit. Itaque paulo antè, ut ait Plutarchus, qui Siciliae tyrannus fuisset, Corinthi circum cupidarias uersabatur, aut in officinis unguentarijs desidebat, bibebatque à cauponibus allatum mistum, ut cum mulierculis quæstum forma facientibus rixabatur: tibia canere docebat, deique carminum sceniorum proprietate studiose cum illis disceptabat, quæque esset recta modorum ratio. Hæc alij in errore animi à Dionysio, qui natura esset ignauus atque dissolutus, fieri arbitrabantur: alij maiorem his illum contemptum querere, ne Corinthijs in metum aut suspicionem ueniret, quasi mutatione ui-

tæ grauaretur, et agere aliquid cuperet. itaque his studijs se dedisse, & contra naturam suam simulatam illam futilitatem ostentare in ocio solitum fuisse. locatur autem Cicero, ut uidetur, cum dicit, imperij cupiditate magistrum ludi Dionysium esse uoluisse.

TARQUINIO uero.) Tarquinius Superbus exactus regno, multorumque auxilijs frustra usus, sollicitata etiam ad prodendam urbem iuuentute cum nihil processisset, desperatis tandem rebus Cumas se contulit.

IS cum.) Ad pleonasmos hæc elocutio referenda, ut Nunc iam, & quæ præfuit quondam olim. & Principio in physicis quibus maxime gloriatur, primum totus est alienus. de Fin. 1.

HABET ardorem.) Comparatio exaggerans ægritudinis malum. Exest, id est conficit exedendo. ut, Exest anxius angor: apud Lucretium. & Est mollis flamma medullas. Virgil.

EPICURO placet.) Non quidem negat opinionis esse ægritudinem malum, sed contra rationes Epicuri & Cyrenaicorum, quas improbat, nunc deinceps disputat Cicero, priusquam contra ægritudinem quæ remedia esse censeat, exponat.

EGO cum genui.) Telamonis oratio de Tragœdia, ut ego quidem puto, Latina, quem notum est patrem Atacis fuisse. sunt autem uersus τῆς ἀντιτροχίνου κατὰ δὲ τὴν ἀντιτροχίνου. Id est, si suspicari possumus, si legamus, Telamonem. Nam ad Telamonem, ut tibi videtur, hæc non quadrat, et res est de alio.

APVD Euripidem.) Hæc transtulisse de Posidonio Ciceronem, intelligi potest de ijs quæ Galenus refert libro quarto περὶ τῶν κατὰ ὑποκρίτην καὶ πλάτωνα λόγων. Quæ quia ad horum & intellectum & explicationem plurimum momenti allatura sunt, de illo descripta subiecimus.

καὶ φησὶ (προσφθώνον) διότι πᾶν τὸ ἀμέτρον καὶ ξένον ἀβρόως πρὸς αὐτὸν, ἐκλήθη τε καὶ τῶν παλαιῶν ἐξίστησι λέγειν, ἀσκηθεὶς δὲ καὶ σωθεὶς ἐν γυμνασίῳ, ἢ ἐν ὁλῶς ἐξίστησι, ὡς κατὰ τὰ δὲ λινεῖν, ἢ ὑπὸ μικρῶν κομιδῶν. διὸ καὶ πρὸς γυμνασίῳ φησὶ τοῖς πρᾶγμασι, μήποτε παρεῖσι οἷον παρεῖσι χρῆσθαι. βλέπει δὲ τὸ πρὸς γυμνασίῳ εἶμα τῶν ποσειδωνίων, τὸ οἷον πρὸς ἀναπλάττειν τε καὶ πρὸς τυπᾶν τὸ πρᾶγμα παρὰ αὐτῶν, τὸ μέλλον γενέσθαι, καὶ ὡς πρὸς ἡδονὴν γυμνασίου ἐπισκοπῆς ποιῆσθαι κατὰ βραχὺ. διὸ καὶ τὸ τῷ ἀναγνώστῳ παρελθόντι φησὶ γινώσθαι. ὡς ἄρα τὸν ἀναγνῶντα αὐτῶν τεθνᾶναι τὸν υἱόν, εὐ μάλα καθεστῆσθαι τὴν ἡδονὴν γενέσθαι. καὶ

E ὡς

προσφθώνον

ὡς τοῦτο λαβὼν θυμὸς πάλιν ἔτι νῦν, ὅς τις θησὶα πτωχὸν λέγοντα,

ἐγὼ δὲ τὸ παρὰ τοῦ τοῦ μαθὼν,
εἰς φροντίδας νοῦν συμφορὰς τ' ἐκατόμην,
φυγὰς τ' ἐμαυτῶν πρὸς τοὺς πατέρας ἐμῆς,
θανάτους τ' ἄλλους, καὶ λακῶν ἄλλας ὁδοὺς,
ὡς εἰ πάροισι ὡς ἐδίδαξαν ποτε,
μὴ μοι νεκρῶν πρὸς τοὺς μαθόντων δόξαι.

ἔτω δ' εἰρηδοῦν φησι καὶ τὰ τοιαῦτα,
εἰ μὲν τόδ' ἡμῶν πρὸς τοὺς ἡμετέρους,
καὶ μὴ μακρῶν δὴ ὅς τις πόνων γινώσκουσιν,
εἰς σφαιροειδῆ ἢ ὡς νεόφυτοι
πάλιν, χαλινῶν ἀρτίως διελεγχόμενοι.
νῦν δ' ἀμβλὺς εἰμι, καὶ καταγεγενημένος λακῶν
ἔδ' ὅτε * τὰ τοιαῦτα * μακρὸς
χρόνῳ μαλαξῶν, νῦν δὲ θ' ἡβαστέος λακῶν.

E QVORVM fontibus.) A philosophis acceptum sentit illa, quae Te-
rentius tam commode dixerit. est autem locus, ut notum, in Phormione.

VLTVS semper idem.) Celebrata in primis est constantia Socratis,
scriptis ueterum. neq; illum quidem tristem tradunt fuisse, quem Graeci
σοφιστὰς nominant, sed potius sui similem: quo maxima declarari solet
aequitas et constantia animi, qui in uultu quasi relucet. M. autem Crassus
ueteris dicit, cum et M. Crassus ipsius temporibus fuerit, aequalis, ut dicit
in Bruto, Hortensij. ille autem uetus, graeco nomine ἀνίστατος fuit appella-
tus, ut dicit de Fin. v. Cyrenaici autem appellati, sectores Aristippi Cyre-
naici patria: de quo familiae nomen inditum. Hi et ipsi summum bonum
uoluptatem esse dicere, sed hanc uoluptatem in motu constituere tantum,
cum Epicurus etiam in quiete illam, id est carentia seu uacuitate doloris
intelligi uoluerit.

OPINIONIS esse, non naturae.) Hoc Epicurei sensere, aegritudinem
re ipsa esse malum, et natura sua molestam, non opinione et errore ho-
minum, quamuis hic illud sibi malum accersere uideretur. De quo Cicero,
aliter ne malum quidem proprie dici, sed opinionem mali. Sunt autem
haec sane exilia, et tenuiora fortasse iusto, illa quidem quae natura sua ali-

quo

quo modo sese habent, aliter nulla ratione unquam fieri possunt: ut saxum
quamuis saepe multumq; sursum abieceris, deorsum tamen refertur. Si au-
tem aegritudinem dies adimit, id est dolore illa lenitur, aut non tam laedit
prouisa, res ipsa in natura non recte inesse dicitur.

STULTAMQVE etiam esse.) Huc assumi poterunt illa de primo Fin.
Stulti malorum memoria torquentur, sapientes bona praeterita renouata
grata recordatione delectant. Est autem situm in nobis, ut et aduersa
quasi perpetua obliuione obruamus, et secunda iucunde ac suauiter me-
morerimus.

CECINIT receptui.) Prouerbiali figura, translata de re militari: id est
cum reuocauit. Significatur autem illa figura sermonis, dari signum, quo
audito milites se recipiant, neq; amplius hostes insequantur. Graeci, συμμά-
χος τὸ ἀνακλιτικόν.

QVOD uidet nullum malum.) Perperam enim uulgo legitur, iubet.
Hac autem sententia saepe est usus, nihil esse malum nisi culpam: quam
et solam praestandam sapienti dicit. ut Papirio scribens, Nihil esse sapi-
entis praestare nisi culpam. Et sic scribit Sextio lib. v. Homines sapientes
turpitudine, non casu, et delicto suo, non aliorum iniuria commoueri. et
paulo ante: ut et communem incertumq; casum, quem neq; uitare quisquā
nostrum, neq; praestare illo pacto potest, sapienter ferres, et c. Culpam au-
tem eam intelligemus, cuius nomine iure aliquis accusari posse uideatur.
id est ἀμαρτία ἰδίαν, seu malum cuius sibi aliquis autor ipse fuit. Itaque
sic Plutarchus in Consolatione, ὅ γὰρ μὴ δὴ αὐτὸν λακῶς πρᾶτ-
ται, ὁ μὲν λακῶντος φησὶν, ὁ μικρὸν δὲ λῶντος πρὸς τὰς τῶ-
χας, ἐγὼ δὲ αὐτὸν εἰποῖμι φασματικῶν εἰς ἀλυσίας μεγίστων.

TARDA illa quidem medicina.) Diem adimere aegritudinem, prouerbio
dixere. ut in Heautontim. et χρεῖνος μάλα σε, Alceste.

PRINCEPS fortitudo.) Per genera uirtutum consolationem aduersus
aegritudinem deducit.

CVM et alicuius ap.) Et egregia sententia in epistola est ad Torquat.
lib. vi. Nec debes tu cum de tuis cogitas, aut praecipuam aliquam fortu-
nam postulare, aut communem recusare. Huc illa pertinent de Plutarchi
consolatione, ὅ γὰρ μόνον, ὡς φησὶν θυμὸς πάλιν, τὰ χεῖματ' ἐκ
ἰδὲν λακῶντος τοῦ βροτοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς τῶν ἀνθρώπων πόνων ἔδ' ἐν. διὰ
καὶ αὐτὸν πάντων λέγειν χεῖμα,

E 2 τὰ

τὰ τῶν θεῶν ἔχοντες ὑπομελόμεθα.
ὅταν δὲ γένηται αὐτὸ ἀφαιρουμένον πάλιν.
οὐ δὲ οὐδὲν δυσφορεῖν, εἰ καὶ ἔχοντες ἡμῖν πῶς ὀλίγον, ταῦτα
ἀπατῶσι, &c.

VTENDVM acceperis.) ad usum. id est, quod aliquantisper uti liceret
ut uasa solent, et similia. Plaut. Mil. Nam quidem ego meos oculos habeo,
neq; rogo utendos foris. *Primum dat mihi*

VIRTUTE se esse contentam.) Id est, τῷ καλῷ, honestate, laude, de-
core, &c. *Ipsa quidem uirtus primum sui*

ILLE Graculus.) Victorius annotauit, agricola, hoc loco se in prae-
libris reperiisse. ac suspicatur, etsi dubitanter ille quidem, ἀνθρώπος λεγέ-
dum. Sed liceat & nobis suspicari, si illa scriptura mutanda sit, potius
gendum, apriculus: quod & seni, & Epicureo, & hortorum incolae
te conueniat.

TELAMO ille.) Sic enim scribendum, ut numeri constent uersus
τραμέτρον τροχίον κατὰ δὲ μέτρον. Illud autem, quod felicitate exaggerat,
habere non casu, sed ingenio partas opes, in Venetis libris non extat:
& antiquitatem certe tamen respicit, ut equidem inducere non ausim.
Cum autem Epicurus non solum ἡ δονὴν Cyrenaicorum, quae iucundo mo-
tu sensuum perficeretur, pro summo bono constituerit, sed uacuitate quo-
que doloris Democriteam, quam hic Ionico uocabulo εὐεσθῶ, ipse Epicurus
ἐν τὰς αἰσῶν appellauit, de hoc Cicero contendit, recteque factum negat, quod
copiosius differitur in 2. Finium.

os perficuiisti.) Figura prouerbiali, ut & frontem perficere. Signi-
ficat autem impudentiam. Quae autem sequuntur, interpretatus est Cice-
ro de libro Epicuri, qui graece inscribitur περὶ τέλους. Graeca uerba refe-
runtur ab Athenaeo lib. 3. & 6.

γὰρ τῶν ποδὶ τέλους φησὶν· ὃ γὰρ ἔγωγε διαύαμαι νοῦν τὰς ἀφαι-
ρεῖν μὲν τὰς εἰς τὴν χυλῶν ἡδονὰς, ἀφαιρεῖν δὲ τὰς εἰς τὴν
δυσίαν, ἀφαιρεῖν δὲ τὰς εἰς τὴν ἀνιστορέα, ἀφαιρεῖν δὲ τὰς εἰς τὴν
φῆς κατ' ὅλην ἡδονὰς λυγροῦς. Addit Athenaeus, καὶ μεταρῶν
εἰς τὴν ταῖς ἐπιστολαῖς φησὶν· ὃ φυσιολόγος ἡμῶν φησὶ, ποδὶ γὰρ
εἰς τὴν ὁ κατὰ φύσιν βασιλῆων λόγος, τὴν ἀπαρῶν ἐχέειν αὐτῶν
ἐπὶ κερὶ δὲ φησιν, ἀρχὴ καὶ εἰς πάντος ἀγαθῶς ἢ τῆς γαστρί-
ἡδονῆς, καὶ τὴν ὁ κατὰ φύσιν αὐτῶν τὰς αὐτῶν ἐχέει τὴν αὐτῶν φησὶν.

χ' ἄρα οὐ χύμος, ὡς significauit
Athenaeus: postquam uero uidetur distinctum.

καὶ τῶν ποδὶ τέλους πάλιν φησὶ, πικρῶν τὸ καλὸν καὶ τὰς ἀφαι-
ρεῖν, καὶ τὰς φησὶν τὸ τροπῶν, εἰ καὶ ἡδονῶν παρασκευάζει. καὶ δὲ μὴ
παρασκευάζει, καὶ εἰς τὸν καλόν. καὶ ἄλλοις δὲ φησὶ, πικρῶν τῶν
καλῶν, καὶ τῶν ἀφαιρῶν αὐτῶν βασιλῆων, ὅταν μετρίαν ἡδονῶν
πικρῶν.

ΑΥΔΩΝ hortabere.) ὁ δὲ ἀνὴρ Veneti. de hoc autem organo Athe-
neus libro III. copiose differit, dicitque illius sonum esse ualde suauem &
iucundum: inuentoremque huius Ctesibium, tonsorem Alexandrinum.

SI uero aliquid etiam.) Ita Veneti libri. quae mihi lectio propter ἀπο-
ρίαν non probatur: praesertim cum ita diat lib. II. de Fin. Ea
autem ita persequitur, quae palato percipiantur, quae auribus. Cetera ad-
dit, quae si appelles, honos praefandus sit. cum ille tantum uoluptates di-
xerit. Accipenserem autem in conuiujs quondam Romae
ad tibias, & cum coronis inferri solitum, scribit Athenaeus libro V. et al-
ios ualidius hunc esse piscem, alios ἄλλοις perhibere.

POL mihi fortuna.) Locus de traggedia, atque haec sane ad Telamona
referamus, de cuius exilio supra dictum. Tradunt autem hunc fratre Pho-
co, de alia matre, interfecto, in exilium pulsum fuisse.

EX altera parte.) De alia fabula eiusdem poetae haec transtulit. & uer-
sus de Andromacha, sunt de fabula Latina, ut Cicero ipse mox inuit,
Ennii quidem, ut apparet.

CEDRVM incendamus.) Hedychrum reposuit Victorius, sine quidem
caussa, ut opinor. Nam quis cedrum odoratam, et θυμιαματικὴν esse igno-
rat? Itaque & Virgilius libro VII.

Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum. Et Odyss. ε.

— τηλόσε δ' ὀδμή

ἡ δὲ φησὶ τὸ θυμιατικὸν θύον τὸ αὐτὸ νύκτωρ ὀδῶσαι.

Hedychrum autem θυμιατικὸν quaedam est rotularum, seu orbiculorum me-
dicorum, quam illi appellant θυμιατικὴν ἢ θυμιατικὴν, quod eleganti & iucun-
do colore esset. Etsi autem aromatica, id est odorata multa ad hanc capi
praecipiantur, inter ea tamen quae urantur ad odores non refertur. Qua-
re cedrum retineamus. nam haud etiam scio, an non tam antiquum hoc uo-
cabulum ἢ θυμιατικὸν sit, ut Cicero usus illo esse uideatur.

AT idē ait nō crescere.) θυμιατικὸν δὲ φησὶ ὡς ἀνέφευται ἢ ὡς ἀνέφευται τῇ σαφ-
εῖ, ὡς ἀνέφευται ἀπὸ τῶν κατ' ἐνδομῶν ἀλγούρων ἐφαρμυγῶν, ἀλλὰ μόνον ποικιλλεται.

E 3 Lc-

18 TVSC. QVAEST. LIBRI III.

LEGEM frumentariam.) In qua fuit, ut populo frumentum daretur semisse ac triente. modium autem hoc precio datum intelligendum, quem asse in caritate annonae datum à M. Seio, laudat Cicero Offic. II.

NEGAT Epicurus.) De Fin. lib. primo: Clamat Epicurus, is quem uos nimis uoluptatibus esse deditum dicitis, non posse iucunde uiui, nisi sapienter, honeste iusteq; uiuatur: nec sapienter, honeste, iuste, nisi iucunde. Epicurus μενοικέι. τὸ τῶν δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν φρόνησις, διὸ καὶ φιλοφροσύνης τιμωτέρον ὑπάρχει φρόνησις, ὅς τις αἰδοίται πεφύκασι ἀρετῇ, διδασκασαὶ ὡς ἐκ δὲ τῆς δόξης ἡμῶν ἀνδρὶ τῶν φρονίμων καὶ καλῶς καὶ δικαίως, ὅς τις φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως ἀνδρὶ τῶς ἡδύς. συμπεφύκασι γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῶν ἡδύς, καὶ τῶν ἡδύς τῶν ἀρετῶν εἶναι. Item λευγαῖς δόξαις, ἐκ δὲ τῆς ἡδύς ἡμῶν ἀνδρὶ τῶν φρονίμων καὶ καλῶς καὶ δικαίως, ὅς τις. Ibidem, βραχέα ὁφείτω τυχὼ παρὰ πῆλιν, τὰ δὲ μέγιστα καὶ λευγαῖς τῶν λογισμῶν διοικεῖ. Item μενοικέι, τὸ μὴ φυσικῶς παρὰ ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς, τὸ δὲ κενὸν διασκεδάζει. οἷον λιτοὶ χυλοὶ ἴστω πολυτελεῖ διαίτη τῶν ἡδύς, ὅς τις ὁφείτω. Refertur et haec inter sententias Epicuri, καὶ σφραγισθῆναι ὁφείτω, αὐτὸν ὑπολαίμονα.

ACTVM habiturum.) Figura prouerbiali dixit, se approbaturum quod ægerint: id est non rescissurum, neq; facturum irritum. De dissensione aut Catonis et Lentuli, minus nota mihi quidem, et ut uideo alijs, Scipionis Nasicae, notior est historia. Vicinorum autem illos fidem implorare, et ipsum παρομιθεῖς, quasi grauis res et magnum periculum impendat, capitis ac fortunatum. ut ille in Comœdia, uapulans popularium opem implorat.

IN sinu gaudeant.) Tibul. lib. IIII. Nil opus inuidia est, procul absit gloria uulgi:

Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu. Propert. lib. II.

Tu tamen interea, quamuis te diliget illa,

In tacito cohibe gaudia clausa sinu.

Significatur autem occultatio. Vnde et insinuare, per abstrusa et latenter penetrare atq; immittere.

VT COS Argiuos.) Ita dicit patrie oblitos fuisse, et quasi degenerasse in aliam gentem, ut Corinthios esse nemo posset intelligere. Parietinae aut,

EXPLICATIO.

39

id est reliquia quædam parietum, quales apparent post ruinas et subuersiones et in uastitate, recte emendatur à Victorio. Callum autem uetustatis dixit, longi temporis ueluti ἀναδυσίαρ, non sentiunt enim, quæ occat luere. Cicero Att. lib. 2. Sed iam prorsus occallui. Sed Clitomachus, quem patrio nomine appellatum tradunt Hasdrubalem, Carthaginiensis, auditor fuit Carneadis, ad quem (ut scribit Laertius) se contulit natus annos XI. imperitus literarum, et Græcæ linguae: sed tantum perfecit assiduitate et labore studij, ut et ultra quadringentos libros conscriberet, et succederet in principatu sectæ magistro Carneadi.

POTENTISSIMÆ Regis anapesticum.) Versus sunt in Iphigenia Aulidensi,

— ἡλῶ σε γέρον, 1d facit anima τη
ἡλῶ δ' αὐτὸν ὅς ἀκινδυνον ὑψίστην ἀπὸν Πλάτωνα.
βίου δ' ἐπερὰς ἀγνῶς, ἀκλεῆς,
τὸς δ' ὃν πρῶτος ἦτορ ἡλῶ.

EVRIPIDEVM carmen.) Exponuntur uersus in consolatione ad Apollonium,

ἔφην μὲν ὁδὸς, ὅς τις ἐπὶ πόντῳ βροτῶν,
καὶ θαλάσῃ τέναν, χάρτεσ' αὐτῶν κτῆσιν νέας,
αὐτὸς τε θνήσκῃ, καὶ τὰ δ' ἀχθοντοῖ βροτοῖς
εἰς γλῶφροντες, τὴν δ' ἀναγκάως ἔχει
βίου θεοί τε, ὥς τις ἀεὶ πικρὸν σάχυν.
καὶ τοῦ μὲν αὖ, τὸν δὲ μὴ. τί τοῦτε δέει
σένον, ἀπὸρ δέ τις κατὰ φύσιν διεκπράν;
σένον γὰρ ὅδ' ἐν τῇ ἀναγκάως βροτοῖς.

De his tres postremi à Cicero redditi non sunt. Contra autem necessitatem cum alia dici solent, tum memorari et Eueni uersus, quem alicubi refert Aristoteles quoq;

παρὰ γὰρ ἀναγκάως ἡμῶν ἀνθρώπων ἐφην.

Legitur autem inter Theognidis sententias.

ΔΥΠΗΝ quasi solutionem.) Tanquam λόγον πάντος ἀνθρώπου, notum enim, audaces admodum fuisse in originibus uocabulorum referendis Stoicos.

AGAMEMNON Homericus.) Iliad. II.

αὐτὰρ ὅτ' ἐς νῆας Τρῶν καὶ λαὸν ἀχαιῶν,
πολλὰς ἐν λεφαλῇς προβαλὼν ἐλκερ χαίτας.

ὁ δὲ εὐνπι δὲ, μέγα δ' ἐσενε ἐν δαλιμὸν κῆρ.

Ast ubi conuerso naues & Achaica castra
Lumine respexit, crines de uertice uulsos
Sustulit ante Iouem crebros. dolor anxius intus
Excitat immensos gemitus ē pectore forti.

Bionem autem dicit, ut apparet, Boristhenitem quidem illum patriā, sed Athenis φιλοσοφῶντα, cum audisset et alios & Theophrastum, tentatisq; sectis alijs quoq; Academiae maximē sequeretur.

AESCHINES in Demosthenem.) Insignis locus in accusatione Aeschinis, quem Graecum & à nobis Latine factum subiecimus.

οὐτ' ῥίνω, ὦ ἀθηναῖοι, τιληοῦτ' τὸ μέγεθ' ἰοῦσθαι, πρὸς τὸ δὲ κατὰ νόμων τῶν παρὰ χαριδμήντων νόμων τῶν ἐλπίππυ τελευτῶν, τῶν μὲν θεῶν συμπλάσας ἑαυτῶν νόμων κατὰ νόμων, ὡς δ' παρὰ χαριδμήντων τὸ πρᾶγμα πεπρωμένον, ἀλλὰ παρὰ τὸ δὲ νόμος, καὶ τὸ ἀθηνᾶς, ὡς μὲν ἡμέτερον πεπρωμένον, νύκτωρ φησὶν ἑαυτῶν ἀλλέγειν, καὶ τὰ μέλλοντα ἐσεῖναι πεπρωμένα. ἐβδὸμω δ' ἡμέτερον τὸ θυγατρὸς αὐτῶν τελευτῶν κινῆσαι πρὶν πρὸς τῶν νόμων, καὶ τὰ νομιζόμενα ποιῆσαι, σεφανώσθαι μὲν, καὶ λυκῆν ἐδῆναι λαβὼν ἐβουδύτῃ καὶ παρηνόμῃ, τῶν μόνων ὁ δὲ λαίκα καὶ πρῶτον αὐτῶν πατέρων πρὸς τὸν ἀπὸ λαίκα. καὶ τὸ δὲ δυνύχημα ὀνδύλιζω, ἀλλὰ τὸν τρόπον ἔχει τὰς αἰτίας, ὁ γὰρ μισότεκνος, καὶ πατέρων πονηρός, ἐκ αὐποτε γήνοισι δυνάμειος γένος. ὁ δ' ὁ τὰ φίλιστα καὶ οὐκ ἐξοτάτα σώματα μὲν γὰρ, ὁ δὲ ποτε ὑμᾶς πρὸς πλείονος ποιήσεται ὡς ἄλλοι τριῖς. ὁ δὲ γὰρ ὁ ἰδία πονηρός, ἐκ αὐποτε γήνοισι δυνάμειος γένος. ὁ δ' ὁ οἱ οἱ φαῦλος, ὁ δὲ πρὸς τὸν γὰρ μακεδονία καὶ τῶν πρὸς τὸν λαός καὶ γὰρ. ὁ γὰρ τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸ τὸν μόνον μετέλλαξε. Atq; iste in tanta, ὁ Athenienses, magnitudine aſſetationis, primus per Charidem exploratores de morte Philippi certior redditus, Deos ipsos somnio confecto mendacio polluit: quasi non ē Charidemo rem illam rescississet, sed ē Ioue & Minerva. Quos cum interdū periurijs uiolet, noctu aut secum colloqui, et praedicere quae futura sint. Post mortem autem filiae die septimo, nondū luctu finito, neq; iustis factis, coronā sumsit, & uestem albam induit, et hostias immolauit, contra mores et leges, cū amisset illam, infelix iste, unicam, & à qua primum pater appellatus fuisset. Neq; ego

infelix iste, unicam, & à qua primum pater appellatus fuisset. Neq; ego infortunum exprobro, sed in istius mores inquiero. Non autem certe sperandum, magistratum populi bonum futurum, cum qui pater sit improbus, & osor liberum suorum. Isq; qui domestica coniunctione proximos sibi parum diligit, nunquam pluris uos, alienos scilicet, faciturus: neq; profecto ille in re priuata homo nihili, boni & laudabilis cuius munere in Macedonica legatione functus est. Locum enim solummodo mutarat, non etiam morem.

QUI miser in campis.) Iliad. 3.

ἀλλ' ὅτε δὲ καὶ κῆν' ἀπ' ἡχθετο πᾶσι θεοῖσι,
ἦτοι ὁ κατὰ πρὸς τὸν ἀλκίον οἱ ἀλκῆται,
ὁρ' οὐ μὲν κατὰ πρὸς τὸν ἀλκίον οἱ ἀλκῆται.

Hec ad melancholicam tristitiam retulit Aristoteles, Problem. De quo & ante dictum. De Niobe locus extat Iliad. 6. Sed & hac de fabula alibi copiose disseruimus. Hecubam autem, cum obtigisset sorte Vlyssi, mutatā in canem ferunt, & de hoc nomen factum loco καὶ δὲ σῶμα in Thracia, ubi illa saxi obruta fuerit, ut & Metamorph. xiii. dicitur. Hoc ille in Meæchmis interpretatur:

Non tu scis mulier, Hecubam quapropter canem

Græci esse prædicabant? Non equidem scio.

Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.

Omnia mala ingerebat, quenq; aspexerat,

Itaq; adeo iure ccepta appellari canis.

Sed καὶ δὲ σῶμα in Sigæo aliqui collocarunt. et Euripid. quidem τῶν αἰσίων, in Troade mortuam Hecubam innuit, quæ tamen in Thracia apud eundem sepelitur Polydorum.

APVD Ennium.) Versus translati de Medea Euripidis.

ὦ δ' ἡμέτερον μὲν ὑπὸ λυγρῇ τελευτῶν

λέξαι μολύσσει δὲ βρομὸς καὶ δεινὰ τύχας.

Est autem secundus uersus Latinis numeris imperfectus, ac suspicor de Græco legendum hoc modo,

Cælo atq; terræ Medæe miseræ uices.

Sed de hoc cuiq; liberum iudicium esto. omnes autem, ut spero, libenter ignoscent coniecturæ nostræ, & non improbæ, & non nimis alienæ.

υτ apud Homerum.) Locus est Iliad. 7.

λίην γάρ πολλοὶ καὶ ἐπὶ τριμυρίαις ἡμάται πάντα
πίπτουσιν, πότε κίεν τις ἀναπνέουσαι πύονοιο.
ἀλλὰ χρεὶ τὸν μὲν καταβῶν πρὸς ὅς κε δαίνοισι
νυλῆα θυμὸν ἔχοντας, ἐπὶ ἡμᾶς διακρύπτοντας.

CONCIDENTEM uulneribus Pompeium.) De nece Pompeij breuiter haec dicuntur in III. Comm. Cæs. belli civilis. Ipsi clam consilio inito Achillam præfectum regium, singulari hominem audacia, et L. Septimium Trib. milit. ad interficiendum Pompeium miserunt. ab his liberaliter ipse appellatus, et quadam notitia Septimij productus, quod bello prædonum apud eum ordinem duxerat, nauiculam paruulam conscendit cum paucis suis, et ibi ab Achilla et Septimio interficitur.

s. mihi nunc tristis.) Græcos uersus ex Galeno descriptos supra retulimus,

εἰ μὴν τόδ' ἡμεῖς ἢ πρῶτον, &c.

Q. MAXIMVS.) Hunc patientissimo animo mortē filij tulisse, et eū laudasse, Cicero in Catone scripsit. Sed et de Pauli Aemilij duobus filiis septem diebus mortuis, deq; adolescentis Catonis immatura morte, notæ sunt historiæ.

NATURA affert dolorem.) De hoc ex sententia Peripateticorum ita Plutarchus in Consol. ad Appollonium. quæ ascribere placuit, cū et ad superiora quedā et sequentia quoq; nonnihil lucis uideretur allatura esse. Τὸ μὲν οὐδ' ἀλγὺν καὶ δάκρυον τελευτῶντων ἡμῶν, φησὶ τὸν ἀρχὴν τῆς λύπης. καὶ δὲ ἐφ' ἡμῶν. ὃ γὰρ ἐγὼ γε συμφέρονται τοῖς τῶν ἀγρίων ὑμῶν καὶ σκληρὰν ἀπέθεικα, ἔξω καὶ τὸ δυνάτω καὶ τὸ συμφέροντος ὅσων. ἀφαιρήσεταί γὰρ ἡμῶν αὐτῇ τῶν ἐκ τοῦ φιλέω καὶ φιλεῖν δύνοια, ἢ παντὸς μᾶλλον διασώζον ἀναγκαῖον. τὸ δὲ παρὰ τὸ μέτρον παρεκφέρεται καὶ αὐτὸ τὰ πρὸς τὴν φύσιν εἶναι φημι, καὶ τὸ τῆς γὰρ ἡμῶν φαντικῆς γίνεσθαι δόξης. διὸ καὶ οὐ το μὲν ἑατέον, ὡς βλαβερὸν φαντασθῶν, καὶ ἀποδιδόναι ἀνδράσι ἡμῖν πρὸς τὴν φύσιν. τῶν δὲ μετρίως πάθειν, ὅς ἐκ δόκιμαστέον. μὴ γὰρ νοοῖμεν, φησὶν ὁ ἀκαδημαῖος, πὸς ἑαυτῶν νοοῦμεν ὅς πρὸς τὴν αἰδοῖται, εἴτ' οὐδ' ἐμὸν τοῦ πρὸς ἡμῶν τῶν, εἴτ' ἀπαύω. τὸ γὰρ ἀνὸς διανοῦ τοῦ, ὅς ἐκ ἀνδρῶν γὰρ ἑκὸς ἐκείνῳ.

ἐκείνῳ ἡ σῶμα τοῦ, γὰρ ταῦτα ὃ ψυχῶν. ὅτ' ἐν ἀπαθείᾳ οὐκ ἐκείνῳ τῶν συμφορῶν ὁ λόγος ἀφίκοι γίνεσθαι τὸς ἐν φρονέοντας, ὅτε δις παθείς. τὸ μὲν γὰρ ἀτεγκτου ἐκ δεινῶν, τὸ δὲ ἐκ λυμνῶν καὶ γυναικῶν πρὸς πέρας. Horū hic quidā sensus est. Dolere igitur, et morsum quendam sentire ob filij mortem, id est originem doloris in natura habet, neq; in nostra est potestate. Non assentior enim illis agrestis et duræ indolentiæ laudatoribus, quam præstare neq; penes nos, neq; utile est. Nā auferret istā mutui amoris beneuolentiam, quam præ omnibus conseruare necesse est. Verum ultra modum offerri in luctu, et hunc augere nos ipsos, id aio contra naturā esse, deq; praua opinione nostra existere. Quare hoc omitemus tanquam detrimentosum et prauum, et minime decorum doctis uiris. Medocritas autem quædam perturbationum improbanda non est. Ne egroti enim simus, inquit Academiaicus Crantor: si autem fuerimus, sensus astit, siue quid secetur, siue auellatur à nobis. Nam istud nihil dolere, non sine magna mercede contingit. Par enim est, ut effertur ibi quidem corpus, hic uero animus. Vincit igitur ratio in talibus casibus sapientes, neq; sine dolore, neq; in nimio dolore esse oportere: quorū alterum immane et ferum sit, alterum dissolutum et effæminatum.

AEQVE ac nosmetipsos.) Secundum quod humanissima sententia Tibullus alicubi dicit, se cupere si liceat proprios annos cum quadam contribuere, non ut uulgius pro illa etiam se emori uelle. Quod et noster Cicero alicubi, pro Pompeio se emori posse.

MEDIOCRTATES.) μετριοπαθείας. De Mausoleo, id est sepulcro Mausoli regis Carie, quod inter mirabilia opera quæ in toto orbe extarent, numeratum fuit, Plinius lib. x xvi capite v.

PROMETHEVS ille Aeschyli.) Versus προμηθεὺς οὐρανῷ. cui sic Oceanus,

ἔκταν προμηθεὺς τὸ το γινώσκεις; ὅτε
ὀργῆς νοούσης εἰσὶν ἱετροὶ λόγοι.

Respondet Prometheus,

εἰάν τις γὰρ λαεῶν γε μαλ' ἀέσκει λέειας,
καὶ μὴ σφριγῶντα θυμὸν ἰχθυῖν βίαι.

Legendum autem in uersibus latinis, Rationem. et, mand.

CVM Socrates Alcibiadi.) In Symposio Plato introducit Alcibiadem hac referentem. ἐγὼ γάρ, ὦ ἀνδρῶν, εἰ μὴ ἔμελλον κομισθῆναι δόξαν

μεθύειν, ἔπειτα ὁμοίως αὐτῶν, οἷα δὲ πῶς ποιεῖται αὐτὸς ὑπὸ τῶν
 τῶν λόγων, καὶ πᾶσι καὶ νῦν. ὅταν γὰρ ἀκούω, πολὺ μοι
 μέγαλον ἢ τῶν κορυβαίωντων ἢ τε καὶ οὐκ ἀποκρίσας, καὶ διακρίσας
 ἐκχέεται ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τῶν. ὁρῶ δὲ καὶ ἄλλους πᾶσι ποιοῦντας.
 τὰ αὐτὰ ποιοῦντες. ποδὶ κλέος δὲ ἀκούω, καὶ ἄλλων ἀγαθῶν
 ῥητόρων, ἐν μὲν ἡρώδῃ λέγειν. τοῖς δὲ ἑτέροις ἐπαγορεύειν, ὅτι ἐπεὶ
 θεοῦ ἐστὶν ὁ νόμος ἡ ψυχὴ, ὅτι ἡ γὰρ ἀκρίβεια αὐτῶν ἀποδιδώσκει δίκην
 μέγαν. ἀλλὰ ὑπὸ τῶν τοῦ τοῦ μαρτυροῦντος πολλὰ καὶ οὐκ ὅτι οὕτως διέτρεψεν,
 ὥστε μοι δοῦναι μὴ βιωτὸν εἶναι ἔχοντα ὡς ἔχω. Ego certe nisi nolle ni-
 mis ebrius apud uos uideri, iureiurando affirmarem, referēs quæ mihi ab
 istius sermonibus accidere, quæq; nunc etiam sentio. Cum enim audio, cor
 meum subleuit uehementius quàm istis furiosis solet, et lacrimas exprimere
 huius sermones. Atq; idem accidere et alijs plurimis uideo. Periclem uero
 et alios oratores cum audio, præclare mihi dicere illi quidem uidentur,
 sed horum nihil usu uenit: neq; perturbatur animus, neq; indignatur, quod
 à mancipio nihil differre uidear. Sed iste Marcellus ita me sæpe commo-
 uit, ut existimarem me uiuere non posse, nisi aliter fierem.

QVAD illa Lyconis? Lycon Peripateticus Stratonis successor, per-
 stituit et elegans in dicendo, in scriptis minus laudatus. hunc et Glyco-
 na dixere, propter suauitatem sermonis. Cuius hoc est præclarum dictum,
 Puerili ætati additam uerecundiam et laudis cupiditatem à natura, ut e-
 quis adhiberentur frena et calcaria.

NON tibi hoc soli. Ut Euripideum hoc,
 γίνωσκε τ' ἀνθρώπων, μὴ δὲ τῶν ποδῶν
 ἀλγος, κακοῖς γὰρ ὅσον πρόσκλεισαι μόνον.

Et Alceste,

ἄδμυτ' ἀνδρῶν, τὰς δὲ συμφορὰς φέρεται.
 ὅ γὰρ τι πρῶτον, ὅ δὲ τοῖσι βροτῶν,
 γυναικὸς ἐδιδῆς ἡμῶν πλάκον.

Sed et Homericæ Dione sic consolatur sauciam filiam, ut doceat etiam alios
 deos ante ab hominibus afflictos fuisse.

τέτλαδι, inquit, τέκνον ἐμὸν καὶ ἀνδρῶν, ἡσθλομένη πρό.
 πολλοὶ γὰρ δὴ τέτλαδ' ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
 ὅς ἀνδρῶν χαλεπὸν ἄλγε' ἐπ' ἀλλήλοισι τιθέντες.

Eodem

EODEM statu.) In Topicis interpretatur Cicero τὰς, statum. Hic est
 locus in causa, et quasi caput ambigui et controuersie. Causam ambi-
 gui etiam, in de Oratore appellauit. Et genera exposuit tria, Facti, Iu-
 ris, Verbi. De statu multa Quintilianus. Sed Cicero rem dilucide cum in
 Topicis, tum in libro de Oratore secundo explicauit. Satis autem appa-
 ret, esse nomen translatum à congressibus pugnantium. quibus de loco pri-
 mum certamen solere esse scimus, cui insistentes et se defendere, et ad-
 uersarium affligere rectius possint, quem etiam assignatum tenere debeant.
 Ita est usus uocabulo hoc Aeschines in accusatione Ctesiphontis, quem lo-
 cū Fabius citat, et nos subscripsimus. ὡς ὅτι ἐν τῷ τοῖς γυμνικοῖς
 ἀγῶσι δοῦναι τὸς πρὸς τοῖς ποδῶν καὶ τῶν ποδῶν πρὸς ἀλλήλους δια-
 γωνισμῶν, ὅτι καὶ ὑμεῖς ὅλως τὴν ἡμέραν ὑπὲρ τοῦ πόλεως
 καὶ ποδῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν τοῦ λόγου μάχεσθαι, καὶ μὴ ἔατε αὐτῶν
 ἔξω τοῦ παρὰ νόμου λόγου πρὸς τὰς, ἀλλὰ ἐγκαθήμενοι καὶ ὑπε-
 ρδιδόντες ἐν τῇ ἀκρόασι εἰσελάμνετε αὐτῶν εἰς τὸν τοῦ πρῶτον
 κατὰ λόγου, καὶ τὰς ἐκτροπὰς αὐτῶν τῶν λόγων ἐπιτηρεῖτε.
 Horum hic est sensus. Atq; ut in certaminibus gymnasticis pugiles uidetis de
 statu inter se dimicare, ita uos quoq; diem totum et pugnat cum isto pro-
 ciuitate de orationis ordine, nec finite uobis extra illud quod contra le-
 ges perscriptum esse accusatur, alios sermones hunc circumdare, sed in as-
 siuitate, et obseruatione audiendi, et compellite eum ad uerba facienda
 de re proposita, nec effugiat aliud nos erumpens oratio ipsius. Quod autē
 Cicero ait, statum accommodari ad tempus et personam quoq; minus li-
 quet quo intellectu dixerit. Nisi quod omnino plurimum ad omnem de-
 fensionem momenti in temporibus et personis quoq; positum esse constat.
 status enim certe ad controuersie naturam omnis exquiritur.

ETSI singularum rerum.) Verba minus apte uidentur coherere. Et su-
 spicor scripturam hoc loco deprauatam esse, ac forte legendum, Si quid ex-
 titit, et singularum rerum, et c. uel, Etiam singularum.

QVAD autem præclarum.) Notum prouerbium, χαλεπὰ τὰ καλὰ. I-
 temq; δόσσορα τὰ καλὰ. Et uirtutis uiam arduam proponere Hesiodum,
 cum ait, μακρὸς ὁ καὶ ῥῆδιος οἶμος ἔσται αὐτῶν.

46 TVSC. QVAEST. LIB. I IIII.
IN TVSCVLANARVM
QVAESTIONVM LIBRVM
quartum, Ioachimi Camerarij
Explicatio.

hic libro de animi perturbationibus, quæ, ut sepe iam auditum est, Græci *πάθος* uocant, disputatur promiscuè: uultq; hoc ostendere Cicero, in sapientem nullam harum cadere. Atq; hæc primum tractat exilius & concisus, interpretans planè Stoicorum argutas et subtiles definitiones, de quibus illi concludere solerent, sapientem experiri

esse perturbationum, quasi sine motu semper quietum ac tranquillum. Postea de iisdem differit copiosius, in Stoicorum placitis quasi *ἐντομωτέρως*, quæ pars est ornatior & plenior. Nam illa priora, tanquam medicorum *ἀνατομικὰ πρᾶγματα*, in singularum perturbationum nomenclatura & descriptione splendorem expositionis habere non potuerunt.

In Proemio de philosophiæ studiis differit, & hoc docere uult, non mirandum hanc etiam eruditionem doctrinæ à Romanis non neglectam esse, qui alijs rebus omnibus facile præstarent uniuersis, præsertim cum sapientiæ studium per antiquum ipsis esset. Ac tacite ueluti patrocinatur studiis philosophicis, quorum cultum & splendorem, cum à Græcis hæc accepisset Romani, etiam illustriorem redditum esse asserit: qui quidem priscis temporibus si non speciose uerbis, at utiliter uita philosophati semper fuisset. Audiebat enim Græcarum artium, nam sic appellabantur præcepta doctrinæ, & philosophia à quibusdam durioris ingenij & bellatoribus, non *Μαθηματικῆς*. Itaq; hanc Cicero defendere coactus fuit, ne ipse qui tractaret & explicaret, merito reprehendi uituperariq; posset.

QVAE sero.) Ea dicit quæ paulo post ueræ elegantisq; philosophiæ nomine indicat, ductæ (ut ait) à Socrate.

REGIIS institutis.) De his Lilius primo libro Historiarum suarum retulit, nam & sub regibus prouocationis ad populum ius fuit: ut uel de historia trigemini Horatii apparet. Diuinitus autem omnia illa constituta fuisse ait, id est *θεοῖς*, quo bonitatis quædam excellentia significari solet, itaq; & Græci interpretantur *θεοῖς*, esse interdum *δαίμονες*. Plato in Menone

θεοῖς
θεοῖς
θεοῖς

Continuatur
de uirtutibus

aristoteles
philosophus

EXPLICATIO. 47

in Menone prouerbium fuisse, id est sermone uulgi tritum, ostendit, boni in laudem ut diuini appellarentur. Sic enim ait, *οἱ ἀγαθοὶ θεοὶ καλεῖται*, & *οἱ ἀγαθοὶ ἀνδρες θεοὶ καλεῖται*. Etia mulieres ut scis Meno, bonos uiros appellant diuinos. Et Lacones, cum celebrare uirum aliquem bonum laudibus uolunt, Diuinus aiunt uir isle.

DOMINATV regio.) Sic & Herodotus *ἱστορίῃ*, scribit Athenienses liberatos tyrannide (hunc enim Cicero dicit regium dominatum) maximas progressionem ad uirtutem & laudem fecisse, quamuis antè quoq; potentem ciuitatem. Atq; esse putat modis omnibus manifestum, præclaram esse rem administrationem æquabilem: cum Athenienses, quantisper sub tyrannis fuere, nulli uicinæ ciuitati uirtute præstiterint: tyrannis autem liberati, facile antecelluerunt uniuersis.

STVDIA doctrinæ.) Ea dixit, quæ Græci philosophiæ. Nō enim hoc nomen subtiles & tenues modo commentationes de natura & causis, & nescio quas aliarum rerum minutas exquisiciones & obscuram sapientiæ significat, sed rationis & mentis explicatam facultatem, in studio, translatione, usq; & cultu artium bonarum: quas & humanitatis, & ingenuas ac liberales appellant. Ut apud Isocratem cum alibi, tum in fine *πρὸς ἑλῆνους*, itemq; Xenophontem *ἑλληνιστικῶς*. Et Cicero Peto scribens de appellationibus græcis & latinis communium dapum, ait se illum philosophando reuocare ad cœnas.

ID QVE cum coniectura.) Coniecturam dixit *τὸ ἐνδεχόμενον*. Vestigia *ἀναμνηστικὰ*, siue *ἀνὰ μνήμην*, quæ sunt uno uerbo *τεκμήρια*, ea ducit de quibusdam studiis & obseruationibus Romanorum ueterum.

PYTHAGORAS.) Idem alijs uerbis in prima Tuscul. Cum uenisset in Italiam regnante Tarquinio Superbo, quem satis constat ultimum regem Romanorum fuisse. Numa autem secundus à Romulo fuit, quæ tamen uulgo fama fuit, uenisse Crotona ad audiendum Pythagoram, qui Samo patria à tyrannis occupata, in Italiam concessisset, cui assentiens Ouidius, idem tradidit in Metamorphoseon xv.

TANTVM nomen.) Constat enim fuisse hanc sectam semper non solum pro eruditissima, sed etiam diuinæ cuiusdam scientiæ particeps habitam. ideoq; quasi Aegyptiacam superstitionem redolens, & *τελεσιουργία*, in nonnullorū odium & auersionem incurrit. Vnde & Atheniensis quidam *πυθαγόρας*

Phia

πυθαγορείας (sic enim Pythagoristam contemnit, peruersum imitatorē Pythagoræ, dorice appellauit) in Thyonycho Theocriti irridetur. Sed laudes Pythagoræ præclare extāt in Busiride Isocratis, ut subscripsimus. ἔχει δ' αὖ τις μὴ ἀνύσειν ὀργυμνὸς πολλὰ καὶ μεγάλα ποδὶ φιλοσίοντι· αὐτῷ δὲ λελθῆναι, ἢ ὅτε μόνον ὅτε πρῶτον ἐγὼ τυγχάνω καθεωρακώς, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν πῶ γεγενημένων, ὧν καὶ πυθαγόρας ὁ σάμιος εἰς δέξιν, ὃς ἀφ' ἑκείνου εἰς αἰνέτην, καὶ μαθητὰς ἐκείνων γηρόμενοι, τῶν τε ἄλλων φιλοσοφῶν πρῶτον εἰς τὰς ἐλλώας ἐκόμισε, καὶ ποδὶ τὰς θυσίας τε καὶ τὰς ἀγιστείας τὰς γὰρ τοῖς ἰστροῖς ἀφ' ἑκείνου τῶν ἄλλων ἐπὶ δόξαν, ἢ γὰρ μὲν εἰκαὶ μὲν αὐτῷ εἰς ταῦτα πλείονοι πρὸς τῶν θεῶν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τῶν μάλιστα αὐτὸν δοκίμησιν. ὁ ποδὶ αὐτῷ καὶ σωτὴρ. τοῦτο γὰρ οὐδὲν τὰς ἄλλων ἐπὶ δόξαν, ὥς καὶ τὰς νεωτέρους ἀπαντὰς ἀνθρώπων αὐτῷ μαθητὰς εἶναι, καὶ οὐδὲν πρὸς τοῖς ἰστροῖς οὐδὲν παλαιὰς οὐδὲν αὐτῷ ἐκείνων συγγηρόμενους, ἢ τῶν οἰκείων ἀνθρώπων μόνους, καὶ τῶν οἰκείων ἀνθρώπων πρὸς τὴν ναῦ οὐδὲν πρὸς τοῖς ἀνθρώποις ἐκείνων μαθητὰς εἶναι, μάλλον σιγῶντας θαυμάζομεν, ἢ οὐδὲν αὐτῷ λέγειν μεγάλα δέξιν ἐχόντας. Horū hic est sensus. De pietate Aegyptiorum qui non festinandum sibi duceret, multa & præclara differere posset. Quam equidem neq; solus neq; primus perspexi, sed alij quoq; multi tam presentium quam priorum: inter quos & Pythagoras est, Samius ille. Qui profectus in Aegyptum, & illius genis discipulus factus, cum alia studia doctrinæ in Græciam deportauit, tum sacrificijs atq; sanctitati templorum exquisitius alijs operam dedit. ita existimans, ut nihil ex hoc amplius consequeretur à Dijs, & celebritatem apud homines maximam se adepturum esse. Id quod & illi contigit. Tanta enim existimationis laude alios superauit, ut iuniores omnes illius esse discipuli cuperent, seniores autem libentius cernerent suos filios illum sectari, quam rei familiaris curam suscipere. Quæ quidem uera esse, credi necesse est. quippe cum hodie quoq; eos, qui se illum magistrum sequi præ se ferunt, magis admiremur tacentes, quam ullos alios eloquentiæ fama maxime nobiles. Sed & in prima Tusculana egregia laus extat Pythagoreorum, ubi dicit eos fuisse, qui soli docti haberentur, &c.

Idē

IDQVÆ coniectura prob.) Argumentis dicit hoc quibusdam colligi posse, id est τινὲς αἰετῶν. Et signa etiam quædam, id est σημεῖα extare philosophiæ Pythagoricæ. hæc autem uestigia translate dixit, quæ sunt propria signa pedib. impressis pro Murena: Neq; auaritiæ neq; luxuriæ uestigium. ducit autem argumenta ab incredibili et absurdo, non existimandū Romanos respuisse doctrinam illam cognitam, non potuisse autem non cognoscere tam propinquam. Et ab historia quamuis falsa, cuius tamen error ex eo quod asserit fluxisse uideatur. Vestigia uero pauca colligit. non enim hæc persequi institutum suum esse ait, quippe quæ ut in Proœmio quasi ἰδὲ παρ' ἑωυτοῦ assumserit, cum proposita sit contra perturbationes disputatio.

ORIGINIBVS.) Vt in Proœmio etiam prima Tuscul. De carminibus autem, quorum mentio fieret in XII. tabul. famosis, id est maledicis intelligendum. Sed & excantationum & incantationum mali carminis eadem meminere, ut Plinius refert libro XXXVIII. cap. II.

PVLVINARIBVS.) Publicis epulis dicit fidium cantus adhiberi, & in supplicationibus usurpari solitum fuisse. Fides autem, id est ἡ πόσις, sunt eorum quæ ὑπὸ τῶν ἱερῶν in musica Græci nominarunt. Et puluinaria ac lectisternia in ceremonijs fuisse Romanorum, satis est notum.

QVANTI poetæ?) De quibus quidem minus gloriose loquitur in prima Tuscul. quod poetæ minus in precio dicat fuisse priscis temporibus.

SED de cæteris.) Rursum remouet disputationes longiores, quæ non pertineant ad propositum. Dixit autem de oratorijs & poeticis studijs multa in Bruto.

LÆLII & Scipionis.) De Lælio, amico Africani posterioris, intelligendum. de quibus ita in Bruto: De ipsius Lælij & Scipionis ingenio, quanquam ea est iam opinio, ut plurimum tribuatur ambobus, dicendi tamen laus est in Lælio illustrior. & mox: Sed est mos hominum, ut nolint eundem pluribus rebus excellere. Nam ut ex bellica laude aspirare ad Africanum nemo potest, in qua ipsa egregium Viriati bello reperimus fuisse Lælium: sic ingenij, literarum, eloquentiæ, sapientiæ deniq; & si utrique primas, priores tamen libenter deferunt Lælio. Eadem de hoc, et alia quæ huc pertinent, in Lælio memorantur, hæc ferme: Sed existimare debes, omnium oculis in te esse coniectos. Vnum te sapientem appellant, et existimant. Tribuebatur hoc modò M. Catoni. Scimus L. Aquilium apud patres nostros appellatum esse sapientem. Sed uterq; alio quodam modo. Aquilius quia

G

50 TVSC. QVAEST. LIBRI IIII.

quia prudens esse in iure ciuili putabatur: Cato, quia multarum rerum u-
sum haberet, multaq; eius & in senatu & in foro, uel prouisa prudenter,
uel acta constanter, uel responsa acutè ferebat. propterea quasi cogno-
men iam habebat in senectute, sapientis. Te autem in alio quodam modo, non
solum natura & moribus, uerum etiam studio & doctrina esse sapientem,
Nec sicut uulgus, sed ut eruditi solent appellare sapientem, qualem in reli-
qua Græcia reperiri neminem.

Ad Marob.
Sat. lib.
1936. cap. v.

STOICVM Diogenē.) De legatis ad senatū tribus philosophis, & Gel-
lius libro VII. Cap. XIII. qui idem ultimo cap. lib. XVII. uenisse hos scri-
bit Romam, oratore M. Catone in ciuitate, & Plauto poëta in scena flo-
rente, quod est adolescentie Scipionis & Lælij tempus. Sed de hac lega-
tione Plutarchus in uita Catonis hæc ferunt. Venisse Romam legatos Athe-
niensium, Carneadem Academicum, & Stoicum Diogenem, petitum ut
multa liberarentur, quæ indicta fuerat Atheniensibus non presentibus in
iudicio, cum illos accusasset Oropij corā Sicyonijs, ea fuit aestimata centies
et uicies. Quia uero perquam luculente historia à Pausania in Achaicis ex-
posita est, placuit de illo translatam subijcere. Populus Atheniensis ma-
gis necessitate adactus, quam uoluntate sua, Oropū urbem sibi subditam
diripiunt. in extrema enim tum paupertate erant Athenienses, quippe o-
mnium Græcorum pessimè afflicti bello Macedonico. At Oropij consue-
giunt ad senatum Romanorum. Qui cum Oropijs iniuriam factam esse in-
dicaissent, mandat Sicyonijs, ut causa cognita multam Atheniensibus auto-
ribus iniuriæ pro damno dato irrogent. Sicyonij igitur, cum ad iudicium
Athenienses non affuissent, multam dixerat talentorum quingentorum. Sed
senatus Romanorum petentibus Atheniensibus remisit omnia, præter ta-
lentum centum. Quæ tamen ne ipsa quidem exoluisset Athenienses dicit.

PERIPATETICIS.) Veterem Academiam dicit. ut & alibi à Plato-
ne et Socrate has familias deducit, qui re consentientes, uocabulis differ-
bant, ut ait de Fin. lib. 4. Ita autem accepimus, quod quidem ad autorem Am-
monium refertur, solitum Platonem etiam corporis exercendi gratia, ob-
ambulante in Academia spacijs docere familiares suos, unde illi philo-
sophi & περὶ τῆς ἀκαδημίας dicti fuerunt. Postea Platone et sororis illius filio Speu-
sippo mortuo, cum Xenocratem alij, alij Aristotelem sequerentur, diuisa
studia fuerunt, & in Academia quidem remansit Xenocrates, Aristoteles
autem in Lyceum (porticus ea Athenis fuit) concessit. ut & Cicero indi-
cauit his uersibus. qui exponuntur de Diuin. lib. 1.

Ocia

EXPLICATIO.

51

Ocia qui studijs læti tenuere decoris,
Inq; Academia umbrifera, nitidoq; Lyceo.

Ita illi Academici, hi Lyciæci cognominati fuerunt: communi autem no-
mine & περὶ τῆς ἀκαδημίας utriusque. postea Aristotelici, hanc ἀπὸ τοῦ ὀρίαντος,
amisso loci cognomento, appellationem: Xenocratei autem loci retinue-
runt, ut Academici dicerentur. Mox Zeno, qui Polemonem Xenocra-
tis successorem audiuerat, quædam in illa disciplina corrigere, et exactius
constituere tentauit. Ita orta fuit alia noua Academicæ secta, inq; hac
princeps Arcesilas: omnium aliorum placita refellens. hos nunc discepta-
tores dicit controuersiarum, quæ essent inter Stoicos & superiores: id est
dijudicatores. ut apud Liuium lib. v. Nunc de ipsa conditione dicere mili-
tantium libet. quam orationem non apud uos solum, sed etiam in castris
si habeatur, ipso exercitu disceptante æquam arbitror uideri posse. Et
xxxiii. Missuros se in Africam, qui inter populum Carthaginensem et
regem, in re presenti disceptarent.

CAMASONIVS.) In xv lib. Epistolarum ad Cassium, Catij & Ama-
sinij leguntur. alij Amasinius placuit. Sustulit autem Epicurus omnem ra-
tionem & uim artium, sensibus iudicio ueritatis attributo. Quinetiam
geometriam, in qua omnis demonstratio nititur atq; fundatur, eam igitur
penitus sustulit. quid mirum igitur, facile intelligi ea quæ nulla ratio-
ne & uia artis dicerentur?

INFERIOREM amb.) Academiam. nam superiori gymnasio Tusculani
fuisse nomen Lyceum, dicitur lib. 1. de Diuin. Nam cum ambulandi causa
in Lyceum uenissimus, id enim superiori gymnasio nomen est. Significat
autem ambulatio nunc locum, in quo ambulare uoletudinis causa solebat.
DICAT si quis.) Thefin disputationis postulat. de quo in principio se-
cundi libri de Fin. ubi quidem etiam hunc morem reprehendit.

TEMPORIS causa.) id est, pro tempore, seu ex tempore. Ita enim Ci-
cero pro Flacco: Græcos ex tempore quod opus sit obsignare. & mox,
Nihil temporis causa scripsisse, aut obsignasse uideantur. Ac paulo post:
Nostra igitur laudatio, quam ille temporis causa nobis datam dicit. Et
pro Murena: At temporis causa. Improbi, inquit, hominis est mendacio
fallere, hoc igitur dici uidetur hac figura sermonis, quod à Græcis ἐκ τοῦ
χρόνου. id est, hoc tempori datum esse ait, ut assentiretur disputationi suæ,
cum res illi non probaretur.

G 2 Vela

22 TVSC. QVAEST. LIBRI III.

VELA facere.) Translatio à navigationibus, quæ & uelis & remis
fiunt. ut suprà: Omni contentione, uelis (ut ita dicam) remisq; fugienda.
Dixerunt autem uela facere, & uela dare. Verrina v l l. Malum erigi
ucla fieri. & Vela damus leti. quod tamen plenius, uentis dare ucla, di
xit. Ipse autem sententiam horum satis explanat. Spinæ autem, partiendi
& definiendi subtiles & pressas partitiones & definitiones uocat Stoi
corum quæ dumeta appellat in Academicis.

PYTHAGORAE deinde.) Descriptionem dicit nunc, distinctionem et
ordinationem. ut pro Cluentio: Non Archimedes melius potuit describere
re. & suprà: Equitum peditumq; descriptio. Hæc autem est animæ in eas
partes diuisio, quas Cicero commemorat: unam expertem, alteram parti
cipem rationis. ἡ λογιστική Græci λέγουσιν, & λογιστικήν appellant, & ἡ ψυχὴ
ad idem, quo in homine nihil præstantius, & cuius in hoc principatus
set. sic enim Cicero in secundo de Natura deorum. Hæc à Pythagora ac
pta Platonem elaborasse, scripsit Posidonius, ut Galenus ait lib. 4. de Plac
tis Hippocratis ac Platonis.

ACVTISSIMÆ.) Hoc secus se habere multis est uisum, qui Stoica
tradita cum alijs de rebus, tum de perturbationibus euerterunt ut falsa, &
ipsa inter se dissidentia. Inter quos Galenus & Plutarchus nihil ad exagi
tandos illos, præsertim Chrysippum, omiserunt. Sed de his non est nunc
animus differere. Cicero quidem præclare putat, omnia esse concinnata &
apta inter se, quæ à Stoicis differantur, præsertim de uirtutibus, & uita
beata. Sic enim inquit libro 5 de Finib. Et hercle, satendum est enim quod
sentio, mirabilis est apud illos contextus rerum, respondent extrema pri
mis, media utrisq; omnia omnibus. Quid sequatur, quid repugnet uident.
Sed mihi Stoici cum uetera mutarent, siue rebus ipsis, siue uerbis tan
tummodo nouatis, uix præstare hoc uidentur potuisse, nusquam ut male
dicerent illa communia peculiari quodam modo. Nam non solum in scena
tutius est priorum fabulas excolere, quam commutatas illas introducere.
Difficile enim est propriè communia dicere, ut ait Horatius. Sed in literis
etiam atq; artibus & doctrina, minus est periculosum uetera, præsertim
bene constituta, celebrare & augere, quam noua & abhorrentia extruere.
Cicero etiam hoc loco commiscere incogitantius uidetur Stoica cū Pe
ripateticis, quæ postea refutaturus esset. Omnis autem hæc lis in errore
quodam & confusione eorum quæ ab utrisq; statuuntur, uersatur. Sed de
his non uelle nos differere, diximus. Id autem agemus, ut quæ latine à
Cicerone

EXPLICATIO.

53

Cicerone dicuntur, collatione Græcorum quoad poterimus explicemus.
quo ipso magis gratum me facturum studiosis bonarum artium confido,
quàm inculcatione longæ & uerbosæ, & sic tamen etiam dubiæ scolæ cu
iusdam de Stoicis dogmatis. Hoc tamen quin moneam, facere nō possum,
esse in his fermè aut ea quæ sumuntur incerta, aut in uerbis ambiguitates,
aut omnino cauillationes et fallaces cōclusiunculas. Ut hæc mox sumtio:
In particeps rationis animi parte tranquillitatem & placidam esse quie
tem, in illa altera motus turbidos. Hoc enim id modo efficit, Esse τοῦ λογισ
τικῆς suam quoq; uirtutem quandam, in qua nihil reperitur eiusmodi, cuius
modi in altera parte accidere solet. Itaq; illa θεωρητική dicitur, & θεωρη
τική, ἀπορία. In altera autem parte, cum ea perficitur obsecundatione, dū
præceptis paret rationis, etiam existit tranquillitas quædam in modera
tione illius, sed non simpliciter ita ut altera. Quapropter & Aristoteles
non reprehendit, quod quidam uellent esse ἀπαθείας & ἡρεμίας τὰς ἀρε
τάς, sed quod simpliciter & indistinctè hoc assererent. Vnde & ante Stoi
corum exortum, hoc placitum intelligitur in philosophia habuisse auto
res suos. Fontem autem translātè exordium, seu originem disputationis
dicit his de rebus suæ.

Q V O D πᾶσι ille.) πᾶσι δὲ ὅτιν ἄλλοις & ἡμεῖς παρὰ φύσιν λίνισις, ἢ ἐρ
μὴ πλεονάζουσα. Quarum definitionum in priore & ἄλλοις, & παρὰ φύ
σιν quid dicatur, uidendum. in eo enim tota res uertitur. Posterior expli
catur à Chrysippo, ita ut exponitur à Galeno, suprà indicato in libro.
οἰκείως δὲ καὶ ὁ γὰρ πλεονάζουσα λέγεται εἶναι τὸ πᾶσι, ὥς αὖτε
ὡς τῶν ἐκφερομένων λίνισις πλεονάζουσα λίνισις εἶναι, τὸ
πλεονασμοῦ ὅτι αὐτῇ γινόμενου κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἀκρίβειαν.
De generibus aut perturbationū in tertio etiā dicitur, ubi & à nobis ali
quid de his annotatum. Fecerunt autem Stoici & ἡ παθείας, ut uocantur
quasdam, quasi laudatos motus, quos in sapientes tantum cadere uolue
runt: horumq; tria genera, χαρὰν, βέλυσιν, ὑλάθειαν. Cicero interpreta
tur gaudium, uoluntatem, cautionem. Est autem χαρὰ, ἡ λογιστική παθείας,
elatio animi consentanea rationi. βέλυσιν, ἡ λογιστική ὀρεξίς, appetitus ratio
ni consentiens. ὑλάθειαν, ἡ λογιστική ἐκκλίσις, id est rationem sequens declina
tio. Sub gaudio τῶν ἡδονῶν, ὑποφροσύνη subiicitur. Sub uoluntate, ὑ
ποθυμία, ἀσπασμός, ἀγάπησις. Sub cautione, αἰδώς, ἀγνεία. ut refert
Diogenes Laërtius. Quo loco in mentem uenit elegantissimæ similitudi
nis.

ἡ παθείας uocabula τὸν μὲν ἐν ἐρώτησιν τοῦ Stoiχοῦ, quod κοινὸν τὸν μὲν
πᾶσι δὲ ὅτιν ἄλλοις ἢ ἡμεῖς παρὰ φύσιν λέγουσιν, quod δὲ ὅτιν ἄλλοις ἢ ἡμεῖς
παρὰ φύσιν λέγουσιν, quod δὲ ὅτιν ἄλλοις ἢ ἡμεῖς παρὰ φύσιν λέγουσιν.

nis, quam posuit lib. v. de Fin. quā & uisum ascribere. Vt reliqui fures ca-
rū rerū quas caperūt signa cōmutant, sic illi ut nostris sententijs pro suis
uterentur, nomina tanquā rerū notis cōmutauerunt. Quid enim est aliud
hoc, quāmodū illum Peripateticū alijs quidē uerbis comprobare: Sed
ad rē. Præsentis mali affectio nulla, inquit, est sapientis. Quomodo enim sa-
piens in malo esse intelligatur, cū malū nihil sit nisi turpitudō & stultitiæ
Attamen sinile aliquid etiā in sapiente deprehēdi, & lacrimæ, & trepida-
tio, & mutatio uultus indicat. Hos tum morsus & contractions, id est
ἀνὰ δὲ τὸ σπασμὸς nominarunt, πονοὶ δὲ αἰσῶσι, ut ait Plutarchus πῶς
ἀδύνατος ἀπερὶ. non enim potuerunt quicquam reperire in malo laudabile,
ut contrā malum, quemadmodum crederetur, & in bono inuenerant.

IN DIGNO censent fieri. id est *λεῖος & ἁγνός*. de quo quidem non sinit
liter Zeno. nam ille τὰ πᾶσι dixit esse *ἔτι πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις* hoc est τὰς
ὑποκειμένων τῶν *λεῖος* *συνοδὸς* *ἁγνός*. quæ quocunq; modo interpre-
tatus fuero, melius & planius græcè dicetur. significantur autē animi con-
tractiones & dissolutiones, quæ aliqua de re iudicium sequuntur & ex-
cipiunt. hæc ita Galenus tradit libro 5. Placitorum Hippocratis & Plato-
nis. Preßius autem, est subtilius. ut in Acad. & de Fin. IIII.

EST igitur.) Sequuntur definitiones Stoicorum, generalium perturbatio-
tionum. Superior aegritudinis apud Laërtium est, animi contractio ad-
uersante ratione, ἀλοχὸς συστολή. hæc altera ex Chrysippi à Galeno in-
sertis scriptorum locis talis, λύπη ἐστὶ δόξα πρὸς πάσαις ἁπλῆς καὶ παρὰ πάσαις δι-
ξίς θῆναι μὲν ὡς οὐκ ἐστὶ συστολὴς δὲ οὐκ ἔννυν. Letitia definitio apud Laërtium
hæc est, ἡ δὲ οὐκ ἀλοχὸς ἐπὶ πάσαις ἐφ' αἵρεται δὲ οὐκ ἔννυν ὑπαφῆς. Videtur de Ga-
leni expositione Ciceroniana hæc ita posse cōtexi, ἡ δὲ οὐκ ἀλοχὸς πρὸς πάσαις
ἀγαθῶν παρὰ πάσαις καὶ ἐπὶ πάσαις αἵρεται δὲ οὐκ ἔννυν. Metus ita definitur a-
pud Laërtium, φόβος προσδοκία ἁπλῆς. quæ est Chrysippica. Nos, ut superio-
res, expleamus ad hunc modum. προσδοκία ἁπλῆς, ἀφορμὴ τῆς ἐν δὲ οὐκ ἔννυν.
Libido à Chrysippo ita, ut Laërtius refert, ἐπιθυμία ὅτις ἀλοχος. Cicero-
niana talis fuerit, δόξα ἀγαθῶν μέλλοντων. ὅτι ἐκ τῆς ἡδονῆς παρὰ πάντα.

Q V AB efficiuntur perturbationibus.) Hec ferè appellarunt μενίσσας
 συστολὰς, ἐκάρσεις, διαχύσεις. Opinationem autem, imbecillam assensionem,
 ἀσθενῆ, ut opinor, συνατάδισιν, interpretatus est. Nunc autem species per-
 turbationum, quas recenset Laërtius, pauciores quidem singulorum gene-
 ρῶν, quàm Cicero, memorabimus. θένει, λέγειν ἐν ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς. ἡλπί-
 ἀνὰ κατὰ τὴν ἀλλοτρίαν ἀγαθὴν αὐτὸς ἐπιθυμῶν, καὶ αὐτὸς μὴ ἔχει. ἡλοτηνία, λυ-
πεν ἰδὼ

τὴν ὡδὶ τῷ ἄλλῳ παρ' ἑαυτῷ ἐπιθυμῶσι καὶ αὐτὸς ἐχθρὸς ἐστίν, ὡς ἐπ' ἀνα-
 ξίῳ βασιλευσίν. ἄλλοι δὲ, ὡς ἡ ἀφροσύνη, ὡς ἐπ' ἀφροσύνῃ. Luctus apud Laërtium non est,
 ὡς δὲ ἅ παλαιῶν λέγεται, ut notum est; neq; moror. Aerumna est nimirum
 τὸ πένθος, ὡς ἐπ' ἁπλοῦς. Dolor nescio quid, similiter et Lamentatio. Solici-
 tudo autem, ὡς ἐπ' ἀνταρξία, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, quod de Mo-
 lestia Cicero. Reliquæ species apud Laërtium non sunt: sed est præterita à
 Cicero συγγρηγισμένη, ὡς ἐπ' ἀποκρίσις, ὡς ἐπ' ἀποκρίσει, τὰ παλαιὰ σωφροσύνη.
 Hæc fortasse non perperam ita reddi possint: Est ægritudo, quæ ratione
 carens, excludit et impedit instantium considerationem. Sequitur me-
 tus, ὡς ἐπ' ἐκφοβία, ὡς ἐπ' ἐκφοβίᾳ, δὲ αἰσῶ, ὡς ἐπ' αἰσῶ, Pauorem ui-
 detur interpretatus esse ἐκπληξιν, et exanimationem θέρου. Sed apud
 Laërtium ἐκπληξιν ἐστὶν ὡς ἐπ' ἐκπληξίᾳ, ὡς ἐπ' ἐκπληξίᾳ, id est me-
 tus oblata specie inusitate rei. θέρους autem, φόβος μετὰ καταιγίδος φω-
 νῆς, id est, metus cum uocis incitatione. De reliquis nihil habeo quod di-
 cam, apud Laërtium est ὡς ἐπ' ἀνταρξία, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, metus rei du-
 βιᾶς. Et αἰσχυρῶν, ὡς ἐπ' αἰσχυρῶν, metus infamiae. Voluptatis est malucolen-
 tia, ὡς ἐπ' ἀκαταστάτης, ὡς ἐπ' ἀκαταστάτῃ, Quo loco indicare uisum,
 apud Nonium adduci hunc locum ita: Malucolentia lactans malo alieno
 haud scio an falsò. Delectatio, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, In Lacr-
 tio iactationis nomen non ponitur, sed additur prioribus. et τέρψις, quasi
 τέρψις καὶ προτροπὴ τῆς ψυχῆς ὡδὶ τὸ ἀνταρξίᾳ. Id est, Oblectatio ueluti pro-
 lectatio et impulsio quedam animi, ad remissionem. et δόξα, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ,
 ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, id est effusio animi, in qua dissolutio uirtutis insit. Libidinem
 uertit πλεονθυμία, quæ cupiditas est. ἐργὴ, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, τῆς δόξης,
 ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, Odii, quod certe μῖσος est, ita definitur apud Laërtium, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ,
 τῆς δόξης καὶ πλεονθυμίας μετὰ προτροπῆς τινὸς καὶ προτάσεως, id est, Libido ledendi
 alterum, quæ crescere et produci solet. Inimicitia, credo μῖνις. quam
 Laërtius ita definit, ἐργὴ τῆς πλεονθυμίας ἐπὶ τὸν ἄλλον καὶ ἐπὶ τὸν ἑαυτὸν, ita
 quedam inueterata, indignabunda et insidiosa. qualis illa certe Homeri-
 ca est μῖνις, πλεονθυμία ἀντιλήθη, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, Discor-
 dia, fortasse ἐχθρὸς. Indigentia, σπάνις, quæ ita definitur apud Laërtium,
 ἐπὶ τὸν ἑαυτὸν ἀποστρέφει, id est libido in frustratione. Desiderium, ut opi-
 nor, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, secundum hoc, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, καὶ ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, Est et apud
 Laërtium φιλονεικία, id est iurgiositas. et ἐρως, qui certe est amor, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ,
 ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, τῆς δόξης καὶ πλεονθυμίας, libido rei futillis, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ, ὡς ἐπ' ἀνταρξίᾳ,

1 παθο
2 νόσμος
3 ἀρρώστια

ira
varia
aristia l.
συμπωμα

56 TVSC. QVAEST. LIBRI III.

ἀλλὰ ἡ ἐμπειρία. Est enim conatus laboriosus, in eo quod pulcrum esse uideatur. Hec igitur ita ut potuimus, cum grecis quae reperissemus, collata, non inuilia harum artium studiosis, grata certe futura esse confido. (INTEMPERANTIAM.) Hanc ἀντροπίαν ὁ ἀσυνμμετρία, et temperantiam συμμμετρία dixere. Quae sequuntur, sunt paulo obscuriora, propter subtilem illam distinctionem, quae magis in cogitatione quam re uersatur. Retulit autem Zeno et Chrysippus studiosius aliquanto harum omnium considerationem, quae in animo fierent, ad corporis affectiones. nam ἀπὸ τούτων ἡ ἡμιότις, ἡ γὰρ ἀναλογία, Chrysippus uoluit plerumque omnia esse in animo συνώνυμους τοῖς κατὰ τὸ σῶμα appellata. Ut cum animo dicimus aliquos ἰσχυροὺς, id est ualere. et ἀδυνάμεις, agrotare, καὶ ἐν τῷ σώματι ἀδύναμις, id est intentos et remissos: itemque νοσήειν καὶ ὑγιαίνειν, laborare et sanos esse. Eodem modo ὁ πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων in utroque nominari. Est autem hoc loco sciendum, πᾶσι dici respectu quondam τοῦ σώματος, ἡ ὑποφύωντος, ut in illo motus necessario intelligatur. Itaque secundum Platonem πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων cuiuscunque rei est quae aliquid patitur, id est quae extrinsecus impellitur, ut sensuum, et etiam animi. Quare ὁ ἡμιότις huic πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων est, denique quicquid aliunde commouetur. Ut igitur in morbis corporis quae sunt νόσοι καὶ νοσήματα, (et si usitate ipse morbus πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων dicitur) ut est tamen quaedam commotio illius affectionis, qua constitutio corporis naturalis perturbatur, quod cum accidit tum demum morbus proprie est πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων, (ut ait Galenus in libro de Differentia eorum quae morbis accedere solent) ita in eis quibus animi commouentur perturbatio morbis, haec illa ipsa commotio πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων nominata fuit à Stoicis, qua animus afficitur ut incidat in morbum. iam enim haec διατάξις est, βλάπτουσα τὸ πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων. Quae cum animū iam etiam debilitat, ἀπὸ τῶν νόσων, id est agrotatio appellatur. haec autem cogitatione ad hunc modum facile distingui possunt. Nam re ipsa uidentur coniuncta esse. ut in corpore τρέμειν, est certe morbus, cum membrum officium suum facere non sinat, βλάπτειν τὸν ἰσχυρὸν. et est πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων, est enim in motu. quin ὁ νόσος, cum non sit illa commotio naturalis. Ita ira πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων est manifeste, sed et morbus: quis enim in irato rationis usus est et agrotatio, cum sentiamus etiam ira debilitari et animum et corpus. Sed de his satis.

κατανοήματα.) Dicamus etiam de his aliquid breuiter, quae supra nominauit κατανοήματα, id est quae dicuntur de quodam, aut quibusdam. Sati-
tius enim fuit Ciceroni uisum, pluribus uerbis in uno graeco interpretari
do uis

EXPLICATIO.

57

do uti, quam sic uertere, ut latinum uerbum uel nihil, uel non illud quod graecum, significaret. nam quid esset praedicamentum? Sed id nunc omit-
tamus. κατανοήματα igitur sunt, quae de quodam aut quibusdam dicun-
tur. hoc est enunciatum, id est ἀφωκία imperfectum. illud enim de quo, aut
de quibus, abest. Verum exemplo res erit plana. Enunciatum est, Socrates
disputat. disputare igitur dicitur de quodam. de quo igitur? de Socrate. Si
igitur disputare solum relinquatur, κατανοήματα hoc erit. Tale fuerit, Cras-
sus habet diuitias, Cato honores cepit. Separatur habere diuitias à Cras-
so, et capere honores à Catone, non magis plenum erit enunciatum, dis-
iunctis ijs quae dicuntur, et ijs de quibus dicuntur. Ut autem haec κατανοή-
ματα, ita de quibus dicuntur πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων appellatae fuerunt.

AGROTATIONES QVE morbi.) Nam agrotatio omnis est
etiam morbus, sed morbus non statim etiam agrotatio.

μισάνθρωπος.) osor humani generis Timon, ut apud Lucianum Ti-
mone. De quo in uita Antonij Plutarchus cum alia, tum hoc retulit, uixisse
illum tempore belli Peloponnesiaci. Hunc lapsum de piro syluestri, crus
fregisse traditur. cumque medicum adhiberi nollet, ita putrescente crure esse
mortuum. Quem sepultum fuisse Halis, id est Salinis (loci hoc in Attica
nomen maritimi) scribit Plutarchus, et littore collapsio undas sepulchrum
cinxisse, ut accedi terra non posset. fuisse autem ab ipso uiuente composi-
tum epigramma hoc inscriptum.

ἦν δ' ἄνθρωπος ὁ πρὸς τῆς ψυχῆς βαρυλαίμων καὶ ἡμιότις,
τὸ νομῶν δ' ὅτι πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων, κακοὶ δὲ κακῶς ἀπὸ τῶν νόσων.

Hic iaceo miserae abrupto spiramine uitae.

Quis? ne quaerite, morte mala et mala turba perire:
Nam alterius Callimachum autorem dicit, huius,

τίμων μισάνθρωπος ὁ δὲ κακῶς, ἀλλὰ παρὰ τῆς.

οἰμῶς ἐν ἑπείας πολλὰ, πᾶσι καὶ ἀπὸ τῶν νόσων.

Osor Timo hominum haec teneo loca. perge precatus
Cuncta mihi rerum pessima, perge modo.

AVARITIA.) Horum sunt nisi fallor, graeca nomina, φιλοχρηματία
φιλοτιμία, φιλοπρωσία, αὐθαδέα, λιχνεία, φιλοτιμία, φιλοψία. De his, Chrysip-
pi sententia, uerbis ferè illius, ab Athenaeo refertur, lib. xi. ut subscripsimus.
τὴν δὲ μακίαν τῶν πολλῶν, φησὶν ὁ χρύσιππος ὅτι τῇ εἰσαγωγῇ
H τῇ

τῆ πόδι ἀγαθῶν καὶ κακῶν πράγματεσσιν, τῆς πλείους πρὸς
πρῶτον. καλῆς δὲ τὴν μὲν γυναικομανίαν, τὴν δὲ οὐκ ἐπιθυμῶ-
νίαν. τινὲς δὲ καὶ διοφανεύς καλῶσι αὐτὴν φιλοδύεσσιν, καθὰ πρὸς
αὐτὴν φιλογυνῶν γυναικομανεῖς, ὡς αὐτὴν φιλοφρονισίας οὐκ ἐπιθυμῶν
καὶ αὐτὴν σημαίνοντων τὸ νόματόν τῶν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μὴ
ἀλλοτρίως καλῆς τὴν τρόπον τοῦτον. καὶ γὰρ ὁ φιλοφρόν, καὶ
ὁ φιλοφρόν, οἷον ὁ φιλοφρονεῖς. καὶ ὁ φιλοφρόν, οἷον φρονεῖς, καὶ
ὡσαύτως αὐτὴν τῶν ὁμοίων, ὅτι ἀλλοτρίως φιλανίαν καλεῖται τὴν αὐ-
τῆς, ὡς ἀμαρτάνουσι μανικῶς, καὶ φιλανίαν αὐτὴν πλείονα ἀπὸ
τῶν ἄλλων.

HIPPOLYTI.) In quo apud Euripidem sanè præclare est expres-
sus error & deceptio, unde Stoici uolunt & perturbationes & morbos
atq; horum egrotationes nasci, cum prauum sit iudicium, id est ἡρῖος
σφαλμὸν. Statuit enim ille, omnes esse improbas mulieres: ideo φέρει
facere, quod generi uniuerso inimicus sit.

—μισῶν δὲ ἔπ' οὐτ' ἐμπληθύνουσαι
γυναικάς, ὅδ' εἰ φησὶ τις μὴ αἰεὶ λέγειν.
αἰεὶ γὰρ ἐν τῷ εἶσι καλεῖσθαι καὶ καί.

Apud Senecam est oratio ἡμαρτίστος, id est uehementior, & perturbat-
tionis maioris,

Detestor omnes, horreo, fugio, execror:

Sit ratio, sit natura, sit durus furor,

Odisse placuit. —

GRAVEDINOSOS.) id est καταρρέδεις, & torminosos τρεφ-
δεις. talis enim hæc nominum forma est. Ira autem est ἐργή, iracundia ἐργή-
λότης. ut μέδυσος ebriosus, μέδων ebrius. ὁρωταμανεῖς & φιλοφρόντες, ut ο-
πινor, amatores. Ut apud Plautum, Magnus amator mulierum. Nam ἡρα-
ται & ὁρωτῶν, magis amantes, referuntur ad ὁρωμένους & ὁρωμένας. Et
Euripides Troadibus generalius posuit hoc nomen, ὅτι ἐστ' ὁρωτῆς ὅστις ἐστ'
αἰεὶ φιλεῖ. Non est amator, amare si quis desinit.

fortassis hæc
facilitas appellat

PROCLIVITAS.) ἡ ἐμπροσθεν & ὑποκαταφάσις uocatur. Sed
facilitatem, quam dicat, queramus. ἢ τὰν ἐν τῇ ψυχῇ, non ἡλικίαν, ἐν ἧς

NON enim omne uitium.) Hunc locum me nō intelligere fateor. itaq;
relinquo cuiq; de illo iudicium suum. nam dicere corruptum & mutilum
uidetur.

uideri, uereor ne reprehendi facile possit, cum hoc usurpare liceat in omni-
bus quæ minus nobis perspicua sint. Itaq; ut in Tragedia in deos relata
caussa refutatur facilitatis nomine, cum sic dicitur, τὸ ἄσπετον ἄπας αἰτιά-
σασθαι θεῶν: ita & hæc fortassis ueram, sed nimis tritam uulgaremq; ex-
plicationis intermissæ rationem reddere, non placuit. non enim magis
græca suppetebant, de quibus certius aliquid constituere possemus. In his
igitur ut dubitationem, uel etiam ignorantiam confiteri meam optimū pu-
taui: sic ausim affirmare, quæ sequuntur ita legi debere: Sunt enim in cor-
pore præcipua, pulcritudo, uires, ualetudo, firmitas, uelocitas. Sunt item
in animo. Ut enim corporis temperatio, cum ea congruunt inter se, è qui-
bus constamus, sanitas: sic animi dicitur, cum eius iudicia opinionēsq; con-
cordant.

sed hæc non est προαφελική
CVM curatione.) Ut ἡ ἀσπερσίωσις, quæ & διανοίας sunt, & πα-
ρανοίας.

VIRIBVS.) τὸν ἐν δicit, & ἀνδρῶν, & νεότης. Cicero A. Torquato
libro 6. epist. Vereor ne consolatio nulla possit uera reperiri, præter illam
quæ tanta est, quantum in cuiusq; animo roboris ac neruorum. & ἀνδ-
ρῶν, ac ἀτόνους, enervatos & fractos animo dixere.

INGENIETIAM.) Ingenij laus est docilitas & memoria. Vnde &
ἡ μαθήσις & μνήμωνος dicuntur, itemq; ἀχίνος. Mox autem quos acutos &
hebetes uocat, τὰς ἐφ' ὧν & ἀφ' ὧν interpretari uidetur.

NAM bestie.) Non placuit Stoicis πᾶσι εἶναι in bestiis, cum ἡρῖος in
ijs non insint. ἀλλ' ὅτι sunt enim σῶα, id est rationis expertia: rationis autem
iudicium est. Quibus ita uehementer aduersatur Plutarchus, ut etiā pro-
bare conetur, in bestiis rationem inesse.

Ε quibus.) Eleganti metaphora usus est in hac transitione, alterius par-
tis propositæ, in qua oratio euagaretur latius, et liberiore cursu ferretur,
quasi in aperto mari.

QVAM malitiam.) κακίαν & uitium & uitiositatem interpreta-
tur, non malitiam, ut sonare græcum nomen uidetur. repugnat enim u-
sus lingue latine, in qua malitia fraudulentam astutiā significat. ut Plau-
to, Versute malus. Et apud Terentium, Exprompta malitia atq; astutia. ita
enim in quibusdam exemplis, non memoria, reperitur. Idem dicitur in ter-
tio de Finibus.

EX qua cogitantur.) Suspectum hoc mihi uerbum est: ac fortasse, Con-
citantur legendum.

60 TVSC. QVAEST. LIBRI III.

SEMPER aliquis alijs dolor, alijs terror imp. Venetis in libris ita. Semper aliquis talis terror imp. quae & mihi scriptura probatur. significat autem terrorem similem saxi Tantalici.

FRUGALITATIS.) *σωφροσύνη* haec graecis uirtus est, pulcherrimo nomine, ipsa pulcherrima. de hac autem appellatione in tertio aliquid a nobis dictum est.

translatio, de uirtutibus

QVOCIRCA.) Etiam de his ipsis quae nunc differuntur à Cicero-
ne, diximus aliquid supra libro III. Quomodo enim de perturbationibus
locuti sint Peripatetici, quis iam ferè nescit? Si enim est uis in animo, quae
efficiat ut ira ille, aut odio, aut etiam dolore, letitia ue concitetur, quae ef-
fectiones *πάθη* dicuntur, nihil adhuc est istorum quod laudari simpliciter,
uel uituperari possit. Sed illa quae ab eisdem *εἶδη* nominatur, laudem demum
aut uituperationem habet, in mediocritate quidem seu modo laudè, in con-
traria autem affectione seu *διατάξει* uituperationem. Quae si uere dicun-
tur, quid possumus aliud facere, quam ut naturam ducem sequentes, uiam
uirtutis ingrediamur? Non igitur *πάθη* uitiosa sunt, si sunt naturalia. Ci-
cero autem illas *πάθη* exagitat: quae sunt iam *διατάξεις*
atq; *εἶδη* uitiosae, id est *κακότητες*. Ut facilis sit responsio. non enim *πάθη*
quae est certe iracundia, à Peripateticis laudatur, non magis quam *ἀρετή*
σοφία, sed quae media est *μετρώτης*. Animi autem quandam excellentiam &
ardorem, ipsi uocant *θυμωσύνη*, materiam putant esse fortitudinis, quae
iam non est *πάθος*, sed uirtus. Hoc modo ad omnia licet. Quomodo enim
ipsi Stoici suas illas *κακότητας* tuebuntur, moderatione hac reiecta? non ti-
mere, sed uereri, seu cauere: non letari, sed gaudere. quae planè sunt medio-
critates. Sed quomodo mediae inter nimium & parum esse uirtutes per-
hibeantur, multi quae siuerunt. Num ita, ut tepidum inter gelidum & ser-
uidum, aut rubrum, uiride, fuluū, inter album & nigrū? An ut tria inter qua-
tuor & duo? An ut inter bonum & malum, id quod neutrum dixeret? An
etiam, ut quod de duobus diuerso modo dicitur, ut in pronuntiatis cōclu-
sionum id quod mediū uocat? Horum nullum quibusdam placuisse uideo.
Quomodo enim de commistione uituperabiliū, id quod laudabile esse uo-
lumus, existere possit? Iam tria ut includunt duo, ita à quatuor includun-
tur, non autem & uirtutes à uitijs includi solent. Neutrum autem quod
ἀνέκδοτον appellant, neq; bonum neq; malum attingit: sed uirtutem atin-
gere uolunt appetitus, in quib. illud nimium & parum uersatur, quas grae-
ci *ἀνέκδοτον* & *ἐκείνη* uocant. De medio autem syllogistico manifesta res
est.

*Cicero haec nullum
exponit, ad est ut
Hrabov et sophi
stus*

*Translatio de
quodam Bompas
Hiro Nam
stus rite ut
sic legi de his*

*Quomodo uirtus
sit modum*

EXPLICATIO.

est. neq; enim de uirtute uitium, neq; de uitio uirtus dici potest. Aristoteles
tamen similitudinem numerorum probauit, cum & arithmeticas & geo-
metricas rationes cōparauit. ut 10 6 2, libro II. *ἡ δὲ ἀριθμητικὴ* & libro V.
Sicut a ad b, ita b ad c. id est tale, ut si numeri ponantur, 8 4 2. Neq;
est in comparatione rationum, quam Graeci *ἀναλογία* dixere, & Cicero
uertisse proportionem existimatur, illa inclusio, cum nō modo tres illi nu-
meri qui exponuntur, sed quatuor insint: nō enim pauciorum *ἀναλογία* esse
potest. Vnde & hoc soluitur: Quae sunt in medio, sub eodem genere sub-
ijciuntur. sub quo utrinq; posita, si generi illi non contrarium alterum re-
periatur, ut Aristoteles *τοῦτοι* III. Sed 10 & 4 sunt nimium & parū,
et habent genus numerum: habebit ergo & 6, quod est *μέσος*, idem genus.
Ita cum sit *ἀνέκδοτον* & *ἐκείνη* genus uitium, erit & *μετρώτης*.
Primū igitur non est statim numerus genus ad illos expositos, sed duo sunt
genera illorum contraria, aequale & inaequale. Sunt enim duo numeri pri-
mus & postremus inaequalis rationis, 10 & 2, aut 8 & 2. Medius autem,
qui bis sumitur aequalis, ut 10 superat 6 quaternis, & 6 superat 2 quater-
nis. Item, sicut octo ad 4, ita 4 ad 2. Ita uidemus aequalitatis rationem ef-
se in medio numero, in extremis inaequalitatis. Deinde *κακότης*, nō est genus
ad *ἀνέκδοτον* & *ἐκείνη*, sed *διατάξις*. nam quid est *κακότης*, nisi *διατάξις*
κακή & *ἀνέκδοτον* & *ἐκείνη*; Plato in Euthydemo trifariam medium
aliquid dici ostendit, aut inter bonum & malum, aut inter bona, aut in-
ter mala duo. Siq; inter mala duo aliquid constituatur, utroq; esse illud ne-
cessariō melius. Plutarchus in libello quem scripsit *περί ἡδονῆς ἀρετῆς*, sic
maxime dici medias uirtutes putat, ut de sonis & concentu. Nam ut uox
modulata, quemadmodum eius quae *μέτρον* & *ῥυθμὸς*, id est ima & summa
uocatur, mediocritas est in uitatione grauitatis & acrimoniae nimiae: ita
uirtus ui sua ea quae à ratione recedunt coerccet, & ex incitatione illorū
aufert remissiones & intensiones nimias, & affectiones omnes animi cō-
ponit moderatione quadam, neq; aberrare à recto sinit. Quae & ipsa mihi
uidentur praclare dici, neq; ab Aristotelis sententia esse aliena. Verum nos
in his exquirendis, fuimus cōtra nostram consuetudinem longiores. Qua-
re ad reliqua pergamus.

U t ille qui uolupt.) In epistola ad Caelium lib. II. *καταπορεύσας*, par-
tem huius dicti Cicero inseruit: in quo cū obiurgaret, quod nimio gaudio
penè desperem, ita me defendebam, Ego uoluptatem animi nimiam. Ver-
sus est Trabea comici, ut significatur de Finib. II. Nam & ille apud Tra-
beam

H 3 beam

TVSC. QVAEST. LIBRI III.

beam, uoluptatem animi, letitiam nimiam dicit: eandem quam ille Caelianus, qui omnibus letitijs letum se esse narrat.

P. Rutiliū.) Cicero in Bruto, P. Rutiliū petijisse consulatū cū Scauro, et repulsam tulisse, et Scaurū accusasse, et ab absoluto designato quidē Cos. accusatum fuisse, indicat. cuius et hoc loco et apud Plin. libro v. i. i. capit. xxxvi. frater dolore repulse fraternae mortuus, eodem nomine et praenomine appellatur. In primo tamen de Oratore consularem illū appellat.

QVID si cum id ferret modice.) Ita enim legendum, non immodice. Vtitur autem Cicero captioso illo genere interrogationis, ουγίτς, id est (si interpretari, quod necesse Cicero in secundo de Diuin. esse non putat, uelimus) acerualis, cum aliquid minutatim et gradatim additur, aut demittitur: in quibus solet consideratio confundi, ut quid statuatur non possit reperire. Tria an multa sint, An diues qui possidet milies, An pauper qui possidetia L, quanti sua omnia, aestimat Socrates apud Xenophontem. Sed de his

Cicero in Acad. Sic hoc loco: Ferat moderate Rutilius fratris repulsam, ferat etiam mortem liberū moderate: quid si etiam alia accedant aduersa? Sed moderate cum additur, tota res explicatur, quocunque enim progrediare, si illud addas, moderate, sustineri id poterit, in quo illud feruabitur. Sin hoc non assit, ne primum quidem. Est autem usus eleganter similitudine, de lapsu. Sed rursum ad superiora respiciendum. Ille enim qui se praecipitat, non potest sustinere, sed alter posset, ut si quis in lapsu retraheret: ita et ταπεινά non finit immoderate efferrī. Sed de ijs quae antea diximus, deinceps unusquisque facile, quae ad argumenta Ciceroniana responderi possint, si aduersari Stoico dogmati uelit, inuenire poterit.

IRACUNDIAM.) Non quam illi θυμολύπη uocant, et in uitio ponit, sed τὸ θυμολύπη, quae est uis quaedam animi acrior et ardentior. Itaque sic Plato interrogat lib. ii. de Rep. ἀνδρείος ἢ ἀρα θυμολύπη δὲ μὴ θυμολύπη. Et idem sic ait de Legibus libro v. θυμολύπη μὲν καὶ πάντα ἀνδρείος ἀνδρεία. Et Aristoteles τὸ θυμολύπη dicit fortitudini σωφροσύνη. Cicero autē transtulit iracundiā, quod in lingua latina uitij nomē est. ut manifeste apud Plautū ubi etiam ipsam animi perturbationem significat, in Asinaria: Non hercle te praeuideram, quae ne uitio uertas, ita iracundia obstitit oculis. Et Terentius: Vix sum compos animi, ita ardeo iracundia. Transtulit et in Acad. Tres ne partes habeat, ut Platoni placuit, rationis, irae, cupiditatis.

LENTITVDINIS.) Ἰσχυρὰ dixere. Et si βραδύς, Aristophani est hebes, aut iners, Nebulis, ἰσχυρὰ καὶ βραδύς. Vel est ὑδαρὰ, uel quam ἀσθενήσας

EXPLICATIO.

ἰσχυρὰ Aristoteles uocat. Plutarchus tamen cum περὶ ἀρετῶν scriptis, laudis hoc nomen esse uoluit. uitalio ut uitalis sit

NOCTV ambulabat, et c.) De hoc Plutarchus ἀποφθιγμάτων ita θεμιστοκλῆς ἐτι μὲν ἀκούων γὰρ πότις ἐκλυιδεῖτο, καὶ γυναιξίν. καὶ δὲ μιλτιάδους στρατηγὸν γνέσκουσιν γὰρ μαρμαρῶνι αὐτὸν βαρβάρους, ἀπὸ τῆς γνύτχης ἀπακρυῶν θεμιστοκλῆς. πρὸς δὲ αὐτὸν δαυμάδον τὸν μεταβολῶν, ἔλεγε ὡς ἀνὰ μετὰ δολοφῶν δὲ δὲ βαρβαρίων τὸν μιλτιάδους προωαῖον. Themistocles adolescēs adhuc in potu et amorib. uolubatur. Cū uero Miltiades dux Atheniensium uicisset in Marathonē barbaros, nemo illū postea uidit ulla re futili occupatū. Cūq; interrogaretur, unde tāta mutatio extitisset: respondēbat, Nō pati se somnū capere, neq; desidiosum esse, trophaeū Miltiadis. De Miltiade autē et Marathonio praelio historia extat apud Herodotū ἱστορίαι. Demosthenis autē lucerna et uigilie celebres sunt, neq; ante annum lucernam extinxisse traditur.

PYTHAGORAM.) De his et libro v. de Finib. Cur Plato Aegyptū peragravit, ut a sacerdotib. barbaris numeros et coelestia acciperet: cur post Tarentum ad Archytam: cur ad reliquos Pythagoreos, Echecratem, Timaeū, Acronē, Locros: ut cū Socrate expressisset, adiungeret Pythagoreo rī disciplinā, eaq; quae Socrates repudiabat addisceret. Cur ipse Pythagoras et Aegyptū lustrauit et Persarū magos adiit: cur tantas regiones barbarorū pedibus obiit et tot maria transmisit? cur haec eadem Democritus?

PACIDIANVS.) Huius et alibi Cicero, et Horatius, mentionē fecerunt. De quo et pare illius Esernino Luciliani uersus feruntur.

Eserninus fuit flacco ore,
Sammis, spurcus homo, uita illa dignus, locoq;
Cum Pacidiano hic componitur. optimus multo
Post homines natos gladiator qui fuit unus.
Sed in his uersibus sūra quid sibi uelit hoc loco posita, non uideo: neq; uerum esse puto.

MULTA cum hilaritate.) Res exponitur Iliad. 4. Hoc autem nunc dicit Cicero, quod Homerus μετὰ τὸν βροσσιν ποσειδάωνος, Sed hic uultus animi commoti index est, ut Odys. 4. καὶ δὲ καὶ δὲ θυμὸς σαφὲς ἀντιφάσις καὶ λαοφῶν.
Vt in Teutonico nostro sermone dicitur, Rifu uitam adimi. Reliquae historiae omnibus ferē notae sunt. De Halieno tamen conseruato ab Africano, nihil habeo praeter hanc indicationem.

Erymanthio

64 TVSC. QVAEST. LIBRI IIII.

ERYMANTHIO.) Inter Herculis labores & hi numerantur, de pri & leonis interfecti, ut supra libro secundo dictum est. De tauro Marathonio hæc Pausanias, Atticis. Cretensium terram cum alijs in locis tum maxime iuxta fluvium Tethrena taurus uastabat. fuere autem prisca temporibus bestie maiori hominibus formidini, ut leo & Elemeus & Parnassius: item que dracones multis in Græciæ partibus, nec non Calydonius & Erymanthus aper, & Crommyonia sus in regione Corinthia. Ideoq; perhibebantur aliæ solo enatæ, aliæ peculiare esse deorum, aliæ etiam ad supplicia hominum emissæ. Atq; illud taurum aiebant Cretenses à Neptune sibi immissum, quod Minos potitus imperio maritimo Græciæ, nullo supra reliquos deos honore eximio Neptunum afficere soleret. Hunc tamen postea taurum in Peloponnesum è Creta translatum, unum de duodecim Herculi certamen obiecit. Verum emissus in campum Argium, cum fuga per Isthmum Corinthium euassisset, peruenit in Atticam, & populum Marathonium. Interfecit autem cum alios factos obuiam sibi, tum filium Minois Androgeon. Ideo Minos, quod non crederet extra interitus illius culpam esse Athenienses, classe aduersus eos profectus, ita afflixit ciuitatem, ut conditionem acciperet mittendi septenas uirgines, & pueros totidem, in Cretam Minotauro, qui Gnosium Laborinthium incolere ferebatur. Sed Marathonium taurum Theseus postea in arcem egressus, & Minerue immolasse dicitur. cuius facti monumentum à popularibus Marathonij consecratum fuit.

QVID Achille.) Locus Iliad. 4. Sed de Aiace ex aliqua Latina Tragœdia adductus locus, id innuit: sic introductum Aiace fuisse, ut insaniens cum hostibus manum conferens, illos in fugam uerteret. Quod & Philostratus significare uidetur, à Græcis tragicis factum esse. Sic enim scribit in Aiace, *μαρτυρῶ ὅτι αὐτὸς οἱ βῆ τρωῆς ἐδούρα πλῆρη ἢ ῥόθου, καὶ προσέειπεν τῷ πατρὶ ἡμῖν αὐτὸ.*

STOMACHO non egere.) Id est ira, cuius quasi sedem in stomacho collocarunt. de quo alibi dictum est à nobis copiosius. Græci dicunt, ut apud Plutarchum legitur *πρὸς ἀρετῆς, bile nō egere, καλῶς μὲν δὲ ἀρετῆς αὐτὸς ἔχει.*

ANTI tibi irasci.) Aliter libro secundo de Oratore: Quod si fictus aliquis dolor suscipiendus esset, & si in eiusmodi genere orationis nihil esset nisi falsum, atq; imitatione simulatum, maior ars aliqua forsitan esset requirenda. nunc ego quid tibi Crasse, quid ceteris accidat nescio. De me autem canis nulla

Summa legi. vult rationis et naturæ
de qua gloriose stori, esse illa summa
Iouis partem.

Ab ira & irato ira lapsa. Iracundia
Iovis est.

EXPLICATIO.

sancta est, cur apud homines prudentiis. atq; amicisimos mentiar. Non me hercle unquam apud iudices aut dolore aut misericordiam, aut inuidiam, aut odium excitare dicendo uolui, quin ipse in comouendis iudicibus ijs ipsis sensibus ad quos illos adducere uellem, permoueret. Et ibidem in hanc sententiam permulta. Quæ sequuntur, de supra expositis deducuntur facili et plana uia, ut explicatione nulla admodum opus esse uideatur. Versus Euripidis autem, quos inseruit, sunt principum fabulæ quæ Orestis inscribitur.

ὅτι ἐστὶν ὁ δὲρ δεινὸν ὦσ' ἐπεὶ ἐπ' ὅ,
ὅτι παῖθ', ὅτι συμφορὰ θεήλατος,
ὅτι δὲ καὶ ἄρα αὐτὸς ἀχθὲν ἀνθρώπων γῆρ'.

LAETVS sum.) Et ad Catonē lib. epist. xv. Latius sum laudari me, inquit Hector opinor apud Nauium, abs te pater laudato uiro. Atq; ita uersus scribendus, ut consentiant numeri trochaici tetrametri *καταληκτικοί*. cuius generis sunt & Trabeæ uersus.

SERVA VISTI.) Sic enim scribendum, ut numeri consentiant similes superiorum. Apud Euripidem Medea,

— ὥς ὅπως σ' ἠνέγκασε
πόνων ἀφύκτων τῶ μὲν ἐκσῶσαι δέμας.

IRA uero quamdiu.) Puto non minus recte legi posse, quam diu: ut diu turniorem & longiorem, simillimam esse insanie accipiamus.

INTER fratres.) Locus ex aliqua fabula latina. Fratres autem Agamemnonem & Menelaum dicit Atridas, qui similiter apud Euripidem, Iphigenia Aulidense, conuiciose altercantur.

EXISSE de potestate.) Ut supra quoq; in III. libro id Chrysippus. *ἔστι κενὸν αὐτὸς ἐξουσίαν καὶ ἐκτελέσειν αὐτὸς. ὅτι μὲν αὐτοῖς, ὅτι μὲν παρ' αὐτοῖς ἔστι, ut Latini, Non sum compos animi. & Vix sum apud me.*

ARCHYTAE.) Hoc ita exposuit Plutarchus, De sera numinis animaduersione, καὶ ἀρχύτας οἰκέτῃ τινι πλημμελέσας γὰρ ἀγρῶ καὶ ἀπαξίαν καταμαθῶν, ἔτα αὐτὸ σιωπῶν ἀνόμενος ἐμπαθὲς ὄρου ἔχοντ' ἡ καὶ τραχύτορον πρὸς αὐτὸς, ὅδε μὲν εἰποίησε, ἀλλ' ἢ ῥοδὸν τῶν ἀπαιῶν, δυστυχέστε, εἰπὺν, ὅτι ἐργάζομαι ὑμῖν.

CLITVM familiarem suum.) Historia nemini fermè ignota est, & apud plures extat. maxime putatur exacerbasse Alexandrum Clitus, communicatione rerum Alexandri cum alijs, uersibus commemoratis ex Andromacha Euripidis,

quem Corinthus. ὅτι γὰρ νῦν σπινθὴν πατὴρ ἰοῖσιν
Translata de Euripidis ἡ ποικίλη.
ἐνταῦθα δὲ οὐ μὴ θεὸν κτείνε μέγαν
καὶ τὰ πάντων δαιμόνων ἐπὶ τῶν
ὁ δὲ καὶ ἐστὶν, ἡ καλῶν ἀπαρτοῦ ὧν
οὐκ οἶδε ἢ μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.

οἱμοιῶν ἑλλοῦ ὡς λακῶς νομίζου,
 ὅταν τρόπον πολεμίων σῆσει στρατός,
 ὃ τῷ πονοῦντι τ' ἔργον ἡγοῦνται πόλε,
 ἀλλ' ὁ στρατηγὸς τὴν δόκισιν ἀρνύται.
 ὃς εἰς μετ' ἄλλων μυνέων πάλλων δδεν,
 ὃ δὲ πλεον ὁδὸν ἐνὸς ἔχει πλείω λόγον.

EX forma.) In libro de Fato dixit hoc explicatus: Qui se profectur
 tur hominum mores naturasq; ex corpore, oculis, uultu, fronte pernosce
 re, & c. is autem est Græcis φυσιογνωμων.

ABGRIVS depellitur.) id est, cum maiore difficultate, minusq; faci
 le, cum maiore etiam molestia.

EXPLICATIONVM LIBRI IIII.
 F I N I S.

IN TVSCVLANARVM
 QVAESTIONVM LIBRVM
 quintum, Ioachimi Camerarij
 Explicatio.

In ultimo hoc libro id Cicero docere uult, ad beate uiuendum uirtutem se ipsa esse contentam. Quod locus, ut ipse ait in Proœmio lib. II. de Diuin. tota philosophiam maxime illustrat. hoc autem Proœmio laudatio philosophiæ continetur, & exordia quædam atq; progressiones exponuntur: ostenditurq; sapientiæ studium antiquissimum esse, cum illud scilicet à multis nouitatis nomine uituperaretur, ut fieri solet in ijs quæ aliquibus ignota sunt. sibi enim noua, simpliciter noua esse existimant. Dissentit autem Zeno à magistris suis hoc loco manifestè: neq; uerborum pugna, ut alibi, hæc dici potest. Voluit enim uirtutem ad beate uiuendum se ipsa esse contentam, id est, αὐταρκῆ. ἥναι τὴν ἀρετὴν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν. Nota est sententia Aristotelica, uirtutem solam uitæ civilis finem quidem uidere

uideri esse, sed imperfectiorem. Qui planius etiam alibi putat, omnino ad uitam beatam requiri quasi instrumenta quædam bonorum extra nos positum, cum permulta, amicorum, diuitiarum, opulentiæ ministeria expetant. Cumq; nonnulli quasdam sordes aspergant uitæ beatæ, expertes horum bonorum, ut nobilitatis, fortunæ prosperæ liberum, formæ. Non enim beatæ dici posse, qui deformissimus sit, aut ignobilis, aut solitarius & sine liberis: multoq; etiam minus, si cui sint liberi amici ue omnibus uitij corrupti, aut si bonos mors ademerit. proinde esse animi quidem bona necessaria ad uitam beatam, reliqua uero hæc utiliter instruere & adiuuare opera quædam sua. Itaq; hanc neq; in ætatem non plenā, neq; in uitam breuiorem cadere uult. Et libro tertio πολιτικῶν, planè negat uirtutem exerceri posse in uita operaria & scruii. Quapropter Ciceronis est copiosa in hoc libro disputatio. euagatur enim latius, & ueterum quædam dicta ad hanc sententiam accommodare, tum uero exemplis eam comprobare, & omnibus coloribus illustrem reddere conatur. Abhorret autem certe dogma Stoicæ à communi hominum & naturæ sensu, quamuis acute uerbis concludi uideatur. Et Peripateticam tamen sententiam, similiter breuibus argumentorum complexionibus confirmare, & Stoicam ἀντιπαρὰ consutare studuerunt. in quo genere nunc extat Procli libellus, minime ut mihi uideatur contemnendus.

EX eo libro.) De uirtute librum ad Ciceronem Brutus scripsit, ut dicitur in Proœmio librorum de Fin. Fuit aut Brutus Antiochiæ rationis studiosus, qui aduersus illam nouam & mediam, ut uocabatur, Academicam, ueterum placita defendere putaretur, de quo in Acad. multa. Scribit aut de studio Bruti Attico, his uerbis, lib. XII. Quare si addubitas, ad Brutum transeamus, est enim is quoq; Antiochius.

NAM cum ea causâ.) Hoc ponit uirtutis pulcritudinem & dignitatem impulisse sapientes, ut studio suo omnia posthaberent. Sed idem certe ut beatam uitam degere possent, elaborarunt. omnes enim natura incitante bonum appetunt, & contrarium refugiunt. itaq; statuerunt, in uirtute beatam se uitam reperturos esse.

SIN autem.) ἀντιδρῶν. Quid uero, si illos opinio fefellit? Estq; id uerius, adiumenta quædam fortunæ requiri ad uitam beatam? Huic subiecta est elegans διαστροφὴ. et referuntur quædam, quibus ἀντιδρῶν confirmari uidetur. ducitq; addubitationem de sua fortuna, quæ scimus uariâ fuisse. VOTA faciendâ.) ἀπορριπνῶν. Tum enim confugimus ad opem diuinam,

nam, cum humani auxilij spes nulla relinquitur. itaq; uulgo dicitur, impie id quidem, Male agi cum ijs quorum salus Deo commendetur. Similiter dixit Demosthenes de legibus *κατὰ τιμοκρατίας. εἰ γὰρ αὖ καλὸς μὲν ἔχει, μὲν δὲ αὐτὸν δὲ φροσίσιν, θυγῆς, οὐ νόμου διατρέχοντος αὖ ὄργου.*

INSANABILES.) Sunt enim certe *ἀνίατοι* quidam morbi, alij simpliciter, alij neglectione. ut podagra, & aqua subter cutem. quemadmodum & Ovidius,

Tollere nodosam nescit medicina podagram,

Nec formidatis auxiliatur aquis.

QVOD ex aliorum.) Hoc & qui in eloquentia facerent, eos reprehendit in Oratore: Quid sit Atticum discant, eloquentiamq; ipsius uiribus non imbecillitate sua metiantur.

QVAM dubitationem.) Fuit enim Brutus Seruiliae sororis Catonis filius. Hanc autem dubitationem de uirtute Catonem sustulisse dicit, qui non modo in tota uita illam coluisset, & constantissime fuisset semper aduersus improbis, sed mortem fortissimè obisset, cum iudicasset sibi iam è uita excedendum esse. quod & ipsum fecit, prius re cum doctis, qui cum secuti fuerant, multum ac diu disputata, ut Plutarchus scripsit. Post illa autem tempora bellorum civilium, hi certe libri scripti fuisse: quippe cum supra consolationis meminerit, quam composuit mortua filia, Republica iam Cesare re potiente.

IN sinum.) Elegantes metaphora. Nam & illa quae sinu conduntur, tecta sunt: & in portu tuta est statio nauium. Euripides Medea, *ἔτ' ὅ γ' ὦ νῆξ, ἢ μολαῖς ἐκἀμνομεν,*
λιμὴν πέφανται ἔν' ἐμῶν βαλθυμῶτων.
Et ille in Epigrammate, salutem dicens spei & fortuna, *τὸν λιμένα, ἔμποι,* *ἔργου.*

O uite.) Excurrit in laudationem philosophiae, id est studiorum sapientiae, figurata oratione *κατ' ἀποστροφήν.* Ac dicit quidem fortiter haec, pleneq; Stoicè, magis scilicet quam fecit.

AT philosophia.) Vehemens increpatio aduersariorum philosophiae, quae cum nouitatis nomine reprehenderetur, docet antiquissimam quidem rem esse, nomen tantum recentius.

SEPTem.) Septem sapientes, quibus nominibus & quae cuiusq; patria

tria fuerit, nemo ferè ignorat. Plato in Protagora, Periandro omisso, Mysona Chenensem reposuit. Periandrum autem magis cupidum fame fuisse tradunt sapientiae, quam sapientiae. Itaq; cum patriae esset tyrannus, hoc tamen studio & cultu sapientium suo perfecisse, ut quasi in consortium & gregem quendam illorum reciperetur. Laudandus profecto hoc saltem nomine, quod hanc famam appetiuit, quae nunc etiam probrosa in principibus uiris habetur. Apud Iuuenalem diues auarus, laudat tamen & admiratur disertos: nunc etiam derident. Sed haec fortassis alieniora uideantur, et si uerior & grauior ista querela quam Ciceroniana est: qui tamen ita re exaggerauit, ut atrocissimo uerbo parricidij non dubitaret uti.

SAPIENTIAM.) Etiam superiore libro similem exposuit sapientiae definitionem. alia enim est sapientia, quae *σοφία* uocatur: & alia *φρόνησις*, id est prudentia. de quibus et Aristoteles *ἡθικῶν νικομαχείων* libro vi. Est enim sapientia eorum, quorum consideratio est simplex & absoluta. itaq; de his neq; deliberari, neq; mutare sententiam solemus. nunquam enim illa uariant, cum sint sempiternae: quorum & causas sapientia & initia peruestigat & aperit. prudentia uero in ijs uersatur, quae ad nos pertinent & referuntur, ut bonum malum, appetenda fugienda. de quibus Cicerone libro i. Officiorum ita: Princepsq; est omnium uirtutum illa sapientia, quam *σοφία* Graeci uocant. Prudentiam enim, quam uocant graeci *φρόνησις*, aliam quandam intelligimus, quae est rerum expetendarum fugiendarumq; scientia. Illa autem sapientia quam principem dixi, rerum est diuinarum & humanarum scientia, in qua continetur Deorum et hominum communitas, & societas inter ipsos.

LYCURGVM.) De Lycurgo Plutarchus nihil reperiri certum dicit, neq; quo genere, neq; quibus temporibus procreatus fuerit. pleriq; tamen in ea tempora retulerunt, quibus instauratis ludis ab Iphito prima Olympias condita fuit. quod & Pausanias tradidit, & apud Athenaeum dicitur libro 14 his uerbis: *ἰδρώνυμος δὲ ἐν τῷ ποδὶ λιθαρωδῶν, ὅπερ ὁσι πεμπτον ποδὶ ποιῶν, ἢ λυκοῦργου τὸν νομοθέτην, τὸν τῶν πενδρόου φησι γένεσθαι, ὃς ὑπὸ πάντων συμφώνως ἰσοῦται μετὰ τοῖς ἰοῖταις τῷ ἡλείῳ, πλὴν πρώτῳ ἀριθμηθείσιν τὸν ὀλυμπίῳ δέσιν διαθεῖναι.* Hoc pleriq; paulo superiorem fecerunt Homerum. Sed quam multis annis ante urbem conditam? Si in Homeri, ut & Cicero ni placet, tempus contulerimus, circiter c & lx, ut ex Cornelio Nepote

retulit Gellius lib. XVII. Cap. XXI. Sed ita non incidet in Iphiti tempus. scripsit enim Plutarchus, Romulum natum Olympiade II. Timaeus, ut idē Plutarchus refert, cōtrouersiam dirimere uoxet. Existimauit enim ueris se simile, quod duo fuerint Lycurgi: Homeri alter temporibus, alter posterior Iphiti. sed huic uni etiam ea quae de altero tradita essent, putauit attributa propter celebritatem ipsius fuisse. Sed haec inexplicabilia sunt. Nam et Homericum tempus non conuenit. siquidē Herodotus illum tradit fuisse annis CLX post Troica tempora. quibus si addantur CLX, qui sint illi anni Nepotis ante Urbem conditam, erit totus numerus CCCXX. cum nemo fecerit pauciores quadringentis illos annos, qui inter captam Troiam et V. C. intercesserunt. plerique plures, ut et Diodorus, qui a Troia capta usque ad Coss. Qu. Aemylum et C. Iunium, spacium intercedere DCCCLXXX annorum scripsit libro XX.

VLYSSEM et Nestorem.) Heroum dicit Hesiodus genus occubuisse ad Thebas et Troiam, ἀνδρῶν ἡρώων δῖον γένος, οἳ καλῶνται ἡμίθεοι. Eamque aetatem superiorem seu priorē uocat, ut eum proxima aetate post Heroas uiuisse intelligendū sit: quo tamen Cicero antiquiorē fuisse Homerū putat, in libro de Senectute. Sed apud Homerū Nestor eloquens et in consilijs dandis prudens, Vlysses uaser et callidus et simulator introductus. Neque sapientiae usque nomen his tribuitur, neque etiā alijs, ut Thoanti, quem et ipsum dicit eloquentem fuisse. Sed hoc tam diuino uerbo, ut Ciceroni placet, de fabro usus reperitur in quadam parabola, Iliad. 6. ἐλλ' ὦσε σάθην δδεν νήϊον ἐξιδάμεν, τέλειτον θ' γὰρ παλαμῶσι δαήμεν θ', ὅς γε τε πείσῃς ἐν εἰδὼ σοφείῃς ἑπονημοσώσιμ' ἀβλήῃς.

ATLAS.) De quo noti sunt uersus in 2. Odysf. 6.

— ὅς εἰ θελῶσθης

πείσῃς βγνῖθαι οἶόν γ', ἔχει δὲ τε λείονας αὐτὸς μακρὰς, αἰ γὰρ τὴν καὶ δρενὸν ἀμφὶς ἔχουσι. Refertur aut ex Pherecydis libro decimo in explicatione IIII Argonaut. Apoll. Atlantē, cum cœlū sustineret, exoratu fuisse ab Hercule, ut afferret poma Hesperidū aurea: interea se uice eius cœlū laturū esse. Ita Atlantem onere liberatum, poma quidem attulisse, sed Herculi dixisse, quod ipse decircuisset ad Eurythēa deportare, eiq; cœlum sustinendum relinquere. Tū He. culem, non displicere id sibi, respondisse: petere tamen se ab illo, ut

susciperet onus tantisper, dum sacculum in caput sibi imponeret, ut ferret commodius. hanc autem fraudem Prometheus subiecerat. Ita igitur circumuentus Atlas, depositis pomis, sub cœlum iterum subiit. Ea, longa salute illi dicta, Hercules sublata, ad Eurythēa detulit. Sed quomodo conuenit, si tamen in fabulis conuenientiā est exquirenda, Atlantem uiso capite Gorgonis, quod Perseus ostendisset, in montem mutatum fuisse, ut Ouidius quoque retulit libro IIII Metamorph. cum certe Perseus Hercule antiquior fuerit, id est proauus ipsius? Prometheum Caucaſo affixum ab irato fuisse Ioue, notum est: additumque aquilam qui iecur illius exederet, hancque ab Hercule multis post annorum milibus interfectam fuisse. Suntque et de Cephēo et uxore Cassiopea, et filia Andromeda et Perseo genero, notae fabulae, expositae et ipse ab Ouidio paulo antē memorato libro. Atque illae historiae accommodatae sideribus fuerunt, quemadmodum aliae quoque alijs, fortasse ut ἀστρονομίᾳ et facilius perdiscerentur, et certius tenerentur.

AD Pythagore manauit aetatem.) Hunc tradunt Pherecydem audiuisse, cuius aetatem attingunt illi qui septem sapientum nomen in Græcia habuere. Ipse floruit post hos, Dario filio Hystaspis Persarum tenente regnū. quibus temporibus et Polycrates tyrannus fuit Sami, quem Pythagoras fugiens, in Italiam uenisse traditur. fuisse autem et inde oriundum, quippe Tyrrenum, gemmarum sculptoris filium. De quo tamen aliter de sermonibus Phliasiorum et Sicyoniorum, Pausanias ἀποβιανός. Scribit enim, Hippasum Phliasium recusantem parēre Dorienſibus, quorum imperio Phliasij se subiecturos esse constituiſſent, cum alijs quibusdam in Samum se contuliſſe. Huius Hippasi quartam sobolem esse Pythagoram, filium Mnesarchi: cuius pater fuisse Euphron, filius Hippasi.

PRINCIPE Phliasiorum.) Phlius, unde παρὰ δὲ ἀνακτοράν fit Phliasius, cum deberet esse Philuntius, ut Opuntius: uel Phliusius, ut Sidusius. Nam Phliantem nomen loci indidisse hoc uolunt, ut et Pausanias scripsit, cum ante esset Arethyrea, quod et apud Homerū ut antiquius ponitur. De hac autem forma Cicero, Attico scribens, ita: Phliasios dici sciebam, et ita fac ut habeas, nos quidem sic habemus. Sed primo me ἀναλογία deceperat, φλιός, δρενός, σιωτός, ἐπείωσις, σιωπώσις. Sed hoc continuo corripimus, libro sexto. De hoc autem Phliasio sermone ita Laertius, εἰσὶν καὶ τοῦ Βίοντος οἱ λεγόμενοι πανηγύρεαι. ὡς ἐν εἰς ταύτην οἱ μὲν ἑλληνιστῶν, οἱ δὲ κατ' ἐμπειρίαν, οἱ δὲ γὰρ βέλτεροι ὄντωνται δεκταί.

θεαται, ὅτως γὰρ τῷ βίῳ οἱ μὲν ἀνδραποδιστὴς ἔφην φύοντα, ὁ δὲ
 ξὺς καὶ πλεονεξίας θεαται, οἱ δὲ φιλόσοφοι δὲ ἀληθείας.

ARCHELAVM.) Hic fuit Milesius, Ionice scēta, auditor Anaxagorae
 cognomento physisi, quod et ipse habuit. censuit natura nihil esse neq; ho-
 nestum neq; turpe, sed opinione et more.

M. Attilio.) Attilius Xanthippi Lacedaemonij consilij uictor in Afri-
 ca circumuentus, et captus fuit: quae historia copiose exposita est à Poly-
 bio, primo libro. quam auxit egressiuncula quadam, de utilitate cogniti-
 nis talium casuum. ubi et uersum Euripidis posuit, ὅς ἐστιν ἐν βόλῃ μα-
 τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ. De Atilio multa in III Officiorum. De Cepione
 in Epitoma Liuij libri LXVII. hoc legitur, Victum exercitum popu-
 li Romani à Cimbris, et Q. Seruiliū Cepionem, cuius temeritate clades
 ea accepta esset, iussu Populi Romani condemnatum, bonis illius pub-
 licatis, et imperio abrogato. Legitur et in Epitoma libri LXXII.
 Quintum Capionem quendam à Marsis circumuentum, amisso exercitu
 cecidisse. sed de priore accipiendam hanc mentionem puto. De Aquilio
 reo repetundarum, in Epitoma lib. LXX. et de Orat. II. Hos igitur omnes
 uiros fortissimos aduersa fortuna usos significat.

SITIENTEM.) Egregijs metaphoris usus est. Nam sitim de cupidita-
 tibus et alibi posuit. Et Graeci ita hoc uerbo usi sunt, de uehementi
 desiderio.

GEOMETRAE.) Ut exempli causa, triangulum habere omnes et
 quales duobus rectis et, ὅτι τὸν ὀρθὸν ὑποτέταντα, ἰσοδυναμῇ τὰς πρὸς ἑαυ-
 τῶν. et, τὸν διὰ μέτρον ἀσόμετρον εἶναι.

NAM XERXES.) Refertur ab Athenaeo lib. II. generaliter ὅτι πρόσω
 βασιλεὺς ὑπὸ τυφλῆς πλεονεξίας τοῖς ἐφθυσμένοις ἡνῶν καὶ
 ἡνῶν ἡδονῶν ἀργυρεὺς πλῆθος.

NEQVE enim unquam.) Inueniet, uel inuenit, legendum puto. et
 mox: Putat etiam ut sit bonum aliquod. In Venetis, Si sit bon. Ego non ui-
 deo cur illam scripturam improbem. Et paulo post: Quae scripsit Antio-
 chus locis pluribus. haec in Venetis libris multo aliter: cum in hac lectione
 nihil reperiā in commoditatis.

ENUCLEARE.) id est, presse et subtiliter disputando exquirere.
 tenuiter enim quasi euoluta et explicata, ea uocarunt enucleata, transla-
 tione manifesta.

Tria

TRIA genera.) Ut bonorum, ita et malorum tria genera fecerunt ue-
 teres: animi, corporis, fortune. quorum animi propria et sua cuiusq;
 reliqua externa quadam itaq; et τὰ ἐκτὸς uocarunt, id est, ut mox Cice-
 ro, extra nostram potestatem posita. etsi externa haec, proprie fortuita
 quae essent dixere. Sed haec omnibus ferme nota sunt. De Callisthene Theo-
 phraستي ante facta mentio. Versus autem graecus, quem hoc loco Cice-
 ro latinum fecit, ita habet,

τύχη τὰ δυνάμει προγύματ' ἐν ἀνθρώποις.

Contra quam sententiam multa et Plutarchus ἐν τῷ περὶ τύχης.

si Dis placet.) Nunc εἰρωνικῶς. ut, Ille bonus uir nobis psaltriam, si
 Dis placet, parauit.

OCCVPAVI.) Plutarchus περὶ εὐδυνίας, Graeca refert uerba,
 πρὸς ἀπὸ τῶν ἡμεῶν σέ, ὦ τύχη, καὶ πᾶσαν τὴν σὴν ἀφύμνασιν
 παρέσθυσιν.

TABELLIS obsignatis.) Figura prouerbiali, qua et in oratione
 contra Pisonē usus est: Graecus primo distinguere atq; diuidere illa, quem
 admodum dicerentur. Iste claudus, quomodo aiunt, pilam retinere, quod
 acceperat testificari, tabulas obsignare uelle. Apparet de syngraphis, aut
 etiam testamentis ductam esse translationem.

NOS in diem.) Significatur hac forma sermonis quasi statutum tem-
 pus, et datus, ut dixere, dies. ut in formula emtionis, quae refertur L. pri-
 ma, Digge de in diem additione. In diem emtio ita fit: ille fundus cennum
 esto tibi emtus, nisi si quis intra calend. Ianuar. prox. meliorem conditio-
 nem fecerit, quo res à domino abeat. Terent. In diem est quod munitare
 Parmeno: id est, nondum praesens. Ita nunc ait, se uiuere in diem: id est te-
 nere tam diu atq; defendere aliquid, dum afferat dies aliud probabilius.
 et in secundo de Oratore, Barbaros in diem uiuere: id est, mutare consi-
 lia pro tempore. et simili sensu in II. Philip. non solum de die, sed etiam in
 diem uiuere, id est temporis beneficio uti.

VELVT in Gorgia.) Placuit Graeca uerba ascribere, ut uolentibus (o-
 mnes aut utriusq; linguae studiosi uelle debebunt) esset in promptu collatio.
 τῶν λόγων. Ἀρχελαῶν δὴ τῶν τῶν πρόσω καὶ ὁρῶν, ἀρχοντα μα-
 κεδονίας. σωματῆς. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἀπούω γε. πῶ. δὲ δολαίμων ἐν
 Γελοῖ καὶ ἐν, ἢ ἀβλῖ. Σω. ἐκ οἰδίας, ὡς πᾶσι. δὲ γὰρ πῶ συγ-
 γέγονα τῷ ἀνδρὶ. πῶ. τί. καὶ συγγενόμενος ἐν γνοίης, ἀλλῶς

K δὲ

δε αὐτόθεν ἐγινώσκεις, οὐδὲν δὲ αὐτοῖς; σὺ. μαρ δὲ αὐτὸ δὲ αὐτὰ.
 πῶ. ἀλλὰ οὐδὲν, ὅς σὺ κατατοῦ, ὅτι δὲ ἔρ μέγα βασιλεία γινώ-
 σκειν φήσεις δὲ αὐτοῖς ὄντα. σὺ. καὶ ἐλθὼν γε ὁρῶ. ὅ γὰρ οὐ-
 δια ποιολέας ὁπῶς ἐχθρὸς δὲ δικαιοσύνης. πῶ. τί λέγεις τὸ τῶ
 πᾶσι ἢ ἐν δαίμονι ὅστις; σὺ. ὡς γὰρ λέγω, ὅτι πᾶσι. ἔρ ἢ
 γὰρ λαλὸν καὶ ἀγαθὸν ἀνδρα, καὶ γυναικα, ἐν δαίμονι εἶναι φη-
 μι. τὸν δὲ ἀδίου καὶ πονηρὸν, ἀθλιον. πῶ. ἀθλιος ἄρα ὁ τὸς
 ὅστις ἀρχέλαος, καὶ ἔρ σὺν λόγῳ. σὺ. εἴ ποτε γε, ὅτι λέγε, ἀθ-
 λιος. Ex Epitaphio. ὅτι γὰρ αὐτοὶ εἰς αὐτὸν ἀνέστηται
 πάντα τὰ πρὸς ἐν δαίμονι φέροντα, ἢ ἔγχευς τὸν τῶ, καὶ μὴ γὰρ
 ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ ἐν ἡλικίᾳ πρᾶξις αὐτῶν
 πλεονέχου ἀνδρα γινώσκεις, καὶ τὰ ἐκείνους τῶν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ
 ζῶν, ὅτις ὅστις ὁ σὺ φέρων, καὶ ὅτι ὁ αὐτοῦ, καὶ φέρωνος. ὅτις
 γινώσκων χρημάτων καὶ παιδῶν καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ μολισ-
 τῶν εἶσαι τῇ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. ὅτι γὰρ χαίρων ὅτι λυπέμενος ἄρα φη-
 νήσεται, ὅτι τῶ αὐτῶ πεποιθῆναι. Sed in hac Ciceronis cōversio-
 ne quedā à Græcis dissentiunt, ut aliter illū legisse hæc existimari possit.
 Primū enim illud omittitur, quod in Græcis legimus, ἢ ἔγχευς. Est enim ta-
 lis sensus, quæ ad uitā beatā, uel propē ducunt. Deinde ubi Cicero, Hic et
 cadentibus et nascentibus cū reliquis cōmodis tū max. liberis. Cum, ut nos
 Græca exposuimus, tale quiddā significetur: Hic cū nascentibus et facul-
 tatibus et liberis, tū etiā occidentibus in primis parebit uerbo isti ueteri.
 Fieri aut potest, et licet suspicari, ita hæc legisse Ciceronē, ὅτι γινώσκων
 καὶ χρημάτων καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ μολιστῶν καὶ παιδῶν μέγιστα. Nā nō attendisse, et
 de nostra scriptura hoc fecisse, etsi mirabiles etiam eruditiss. nebulas erro-
 rū se penumero obijci scimus, tamen mihi sentire aut dicere religio fuerit.

STIRPIBUS suis. Græcis φυτὸν est, cuius species ἀνδρῶν, ὅτις
 ὅτις, φρύγανον, πῶς, arbor, frutex, sarmentum, herba. Sed stirpium alie sem-
 per uiuent, quæ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. alie decidunt folia, quæ φυλλοβόλα dicuntur. A-
 lia est differentia ἡμῶν et ἀγρίων, quæ sunt Plinio mites ac urbana, et
 siluestres. Sunt ἀνδρῶν, quæ flores ferunt. ἀνδρῶν, quæ flores non ferunt.
 καὶ ὅτις, quæ fructus ferunt. ἀκαρπῶν, quæ non ferunt. Frugum autem ap-
 pellatione omnia significantur, quæ stirpibus et ad usum animantium et
 propagationem nascuntur. est enim σπέρμα σὺν τῶ φρούκῳ, fructus.
 Sed

Sed bacce sunt, ut oleæ et lauri, quas à Græcis peculiariter appellatas fuisse
 nondum notauimus. Bestiarum autem alie sunt ἐνδρῶν, alie χερσαῖα
 ὅτις. καὶ χερσαῖα sunt ὅτις. πολυκρές. ἐρπετῶν, serpentes. In gradientium ge-
 nere sunt δ᾽ ἐπὶ δαίμονι, τετραπόδα, πέντε πόδα. ἐνδρῶν αὐτὸ πῶς, sunt natantes.
 Item bestiarum alie sunt μοναδικὰ, solitaria. alie ἀγέλαα, congregatæ. a-
 lie ἀγρία, immanes. alie ἡμέρα, cicures. Terra autē τετὰ, φρούκῳ sunt.
 ILLUD LACONIS dictum, (et c.) Plutarchus dictis Laconicis.
 πρὸς δὲ τὸν μακαρίζοντα λαμῶν τὸν ἀγινῆτα, διότι ἐδ-
 ῶν πλῆσι τῶν ἐν ναυπηγείᾳ πολλὰ ἔχων, λαμῶν ἐφ᾽, ὅτι πρ-
 ὅς ἐν δαίμονι ἐκ χοινῶν ἀπηρτημένῳ. Huius Lapidis et ali-
 bi Plutarchus meminit, ut ualde diuitis. Qui interrogatus aliquando quo
 pacto diuitias peperisset: Magnas, respondit, facile: sed minutas, maximo
 cum labore. alibi λαμῶν legitur. fit et ab Herodoto mentio Lamponis
 Aeginetæ, λαμῶν.

COMPACTA fortuna.) Apta alibi. id quod uerius puto, et ad græ-
 cum Plutarchi uerbum respondet. O fides alma apta pinnis. Et, Cælum
 stellis ardentibus aptum.

EPAMINONDAS.) Epigramma extat in Boeoticis Pausaniæ.

ἡμετέρους βολαῖς ἀπ᾽ ἀγῆτι μὴν ἐκείνῳ τοῦ δῆξαν,

μεσσηνὸν δ᾽ ἐγὼ τέκνα χρόνῳ δέχεται.

δῆξαν δ᾽ ὅπλοισιν μεγάλῃ πόλιν ἐσεφάνωται,

αὐτὸν δ᾽ ὅτι ἐμᾶς πᾶσι γὰρ ἐλδύδῳ.

Nos ita aliquando uertimus.

Consilij nostris detonsa est gloria Spartæ,

Et Mesana iterum cultor in urbe frequens.

Vitricemq. gerunt Thebarum moenia laurum,

Et gaudet posito Græcia seruitio.

A sole.) Hos uersus ita in Venetis libris perscriptos reperimus.

A sole exoriente supra Mæotis paludes,

Nemo est qui factis me equiparare queat.

Nos aliquando ita suspicati sumus non male illos legi posse,

A sole exoriente supra Mæotida nemo

Est, qui me factis equiparare queat.

Quod non ideo refero, quasi Venetam scripturam improbem, quæ
 K 2 fide

fide nititur ueterum exemplorum: sed ut intelligeretur, quid illa ope destitutis nobis aliquando in mentem uenisset. Nam Meotida, & Meotim singulari numero, certe uocarunt paludem Cythicam, effluentem in Pontum Euxinum, quam & matrem Ponti nominarunt, ut Herodotus scripsit *μετωμεδον*. Videtur autem Ennius hac figura orationis uniuersum orbem terrarum significare uoluisse, ut exoricens sol matutinam & australem plagam, Meotis palus septentriones & occasum designaret.

c. Lelij.) Historiae, quibus Cicero exemplorum uice ad probandum hoc loco uititur, partim notae, partim expositae ad requirendum, partim etiam ab ipso Cicerone satis explicatae sunt.

ACCIPERE quam facere.) Socratica sententia, indicata multis in locis à Platone, & disputata accurate in Gorgia, *ὅτι δυνόντων τὸ ἀδικεῖν τε καὶ ἀδικεῖσθαι, μείζον μὲν κακὸν φανερὸν ἢ ἀδικεῖν, ἔλαττον δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι*. Cum duo haec proposita sint, iniuriam facere & accipere, existimandum maius esse malum facere, minus accipere.

DIONYSIVS.) De Dionysio scripsit accuratè Philistus. & si assentatus illi in plerisque putatur, ut reconciliato tyranno, à quo in exilium actus fuerat, reditus sibi patèret in patriam. de hoc isto quoque loco nonnulla, ut uidetur, autore Cicero transtulit, quemadmodum & illud de equo summerso uoraginibus in agro Leontino, libro primo de Diuin. A posterioribus, tanti tyranni neque initia neque incrementa satis diserte tradita sunt. Xenophon libro *ἑλληνικῶν* secundo, scribit regnum Syracusis occupasse Dionysium Hermocratis filium, ijs temporibus belli Peloponnesiaci, quibus Athenis triginta tyranni fuerint. Polybius libro primo in huius tempus captam urbem à Gallis confert. fuisse autem illo antè duce Carthaginiensium maximas copias fusas & profligatas, qua occasione usum ad inuadendam tyrannidem uerisimile fit. Plutarchus in Apophthegmatis, scribit hunc dicturum ad populum, pro more sortitum, & obuicisse ei non tam literè M. tum per iocum dixisse quendam, *μωρολογεῖς δυνόντι*, cum stultitiam in dicendo ipsius derideret. sed Dionysium acutè dictum conuertisse. Imò enim, inquit, *μοναρχεῖσθαι*, id est regnum obtinebo. Quod si huius pater Hermocrates fuit, & is quidem filius Hermonis, bonis certe parentibus & honesto loco ortus fuit. Nam Hermocratis unius prudentia & autoritate perfectum scribit Thucydides, primum ne Syracusae trade-

rentur

rentur Atheniensibus, deinde ut Atheniensium exercitus, cum ciuitatis illius exitiali clade deleteretur. De quo ut dubitemus, in quo est quod apud Plutarchum legitur in uita Dionis, duxisse initio Dionysium. Hermonis enim neptem uidetur significare: neque ueri est simile, sororem cum fratre nuptam fuisse.

CONVENIS.) *τὸς σωματοφύλακας & μεθοσέβους συμμάχους τινὰς καὶ σωζήσαντας ἀνδρώπας* dicit.

REGIAE uirgines.) Plutarchus paulo aliter in Dione.

ἔτω γὰρ ἡν ἄνωθεν καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ὑποπτος καὶ πρὸς ἑλκευδὸς ὁ καὶ φόβος ὁ πρὸς τὸν Διονύσιον, ὥστε μὴ δὲ τὴν βασιλῆος τῶν τριχῶν ἀφελῆν βασιλῆος μαχαίρας, ἀλλὰ τῶν πλάσων τις ὑποφοιτῶν, ἀνθρακι τὴν λόμην περιέκλειν. Dionysius superior usque adeo fidem nemini, & suspectos omnes habebat, ut praeformidine ne tonsorium quidem ferrum ad capillum admitteret, cum accersitus fictorum aliquis carbone illum ambureret. Hoc constituisse hunc credibile est post illud tonsoris dictum, qui gloriatus fuisset, se paucis quibusque elapsis diebus nouacula ad mouere collo tyranni. què et cognito hoc, Dionysius cruci affigi iussit, ut retulit Plutarchus *ἐν τῷ περὶ ἀδολοχίας*.

SI C. distrahantur.) *ἐπὶ πρὸν μακτικῶς*. ut hoc.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Impotentium autem, *τῶν ἀνεπὶ* nunc dixit, & qui sint impotes animi.

DAMOCLES.) *Δαμόκλῆς*, & Dorice *Δαμόκλῆς*. ab Athenæo inter posteriores Dionysij *ὑπεκαλεῖται*, huius, ut opinor, mentio fit.

PYTHAGOREIS.) Damon & Pythias hi nominantur in Of-
fic. lib. III. In Plutarcho *περὶ πολυφιλίας* scribitur *φιντίας καὶ δάμων*.

POETAM etiam.) Fuisse imprimis poëticae studiosum Dionysium superiorem traditur. Sed & filium huius, cum aliarum literarum & doctrinae, tum poëticae eruditionem ardentè appetisse accepimus, cuius & gloriantis uersum alicubi hunc Plutarchus exposuit.

Δωρίδος ἐκ μητρὸς φοίβος κοινώμασι βλάσων.

Nam Doris Locrensis genere, huius mater fuit: quemadmodum & libro tertio supra à nobis dictum. Sed superior cum tragœdias studiose factitaret, & illis sibi mirifice placeret, indignissimè ferebat non modo si quis sua poemata reprehenderet, sed si omnino non probaret. Ideoque & Philoxenum, cum recitata nollet laudare, in Latomias coniectum, sepiuscule

K 3 quidem

ita iuxta maritum sepeliri. Alias autem discedere uictas cum summo dolore, seq; miserrimas esse ducere. Nullum enim in illa gēte muliebri probū hoc ipso maius existimari. Sed pleriq; alij omnes de Indicis mulieribus hanc historiam tradidere: Et isti nauigatores nuperi idē narrant. Nosq; audiuius de quodam, qui affirmaret uidisse hoc se oculis suis. Plutarchus in libello quo disserit, ad infelicitatem satis posse uitia, sic ait, *ἐν Ἰνδοῖς δὲ Θέλανδροι καὶ σάφρονες γυναικός, ἵππερ τὸ πνεῦμα ἐρίσσι καὶ μάχων τοῦ πῦρος ἀλλήλας. τῶν δὲ νικητῶν τεθνῶσι πὶ τῷ αὐτοῖ συγκαταφλεγῶσι, μακροτέρῳ ἄλγεσι καὶ λειπῶσι.* Similiter et Propertius Indicas mulieres hoc facere indicat lib. III. elegantissimis uersibus, quos et ascribere placuit.

Felix Eois lex funeris una maritis,
Quos aurora suis rubra colorat equis.
Namq; ubi mortifero iacta est fax ultima lecto,
Vxorū suis stat pia turba comis.
Et certamen habent leti, quæ uiua sequatur
Coniugium: pudor est, non licuisse mori.
Ardent uictrices, et flammæ pectora præbent,
Imponuntq; suis ora perusta uiris.

Exemplum autem huius moris descripsit copiose Diodorus lib. x. x. deq; etiam illo paulo aliter retulit quædam, hoc fermè modo ut sequitur. In castris Eumenis, inquit, tum accidit res admirabilis, et à Græciæ institutis alienissima. Ceteus enim quidam, unus ex Indicis ducibus, cum fortiter pugnasset in prælio ceciderat, duabus relictis uxoribus, quæ secutæ ipsam fuerant. de quibus unam paulo antè priori alteri superinduxerat: quæ ambæ magno amore fuerant eum uiuentem prosecutæ. Cum autem esset anti qua apud Indos consuetudo, ut adolescentes et uirgines non secundum parentum uoluntatem matrimonia contraherent, sed ita, si ipsi inter se conuenissent, accidebat ut tum plerumq; iudicia iuuenilis ætatis infelicius caderent, utq; poenitentia ambo septennumero coniuges ducerentur. Vnde fiebat, ut multæ mulieres corrumperentur, et alienos amarent. Tandem cum honestam nullam speciem reperirent, qua maritos suos deferere possent, coepere uenenis illos è medio tollere: adiuvante hæc consilia et regione referta uarijs ac nocentibus uenenis, de quibus aliqua præsentem

letum afferunt, si illita modo fuerint cibo aut poculis. In crebrescente autem facinore, multisq; uiris hoc pacto sublati, quod supplicij nullis sententium reliquæ à scelere deterrentur, lata lex fuit, cum mortuis uiris, quæ superstites uxores fuissent, neq; liberos haberent, neq; gruidæ essent, ut exurerentur. Hoc autem recusantes, ne iterum unquam nuberent, utq; rebus diuinis et sacrorum ritibus arcerentur perpetuò, tanquam impiæ. Quibus sancitis peruersitas mulierum mutata fuit. Territæ enim magnitudine ignominia, cum mortem singulæ æquis animis subirent, cum coniugum salute perinde ac propria fuerunt sollicitæ, tum etiam de mortis societate non secus quàm summa laude contendere. Id quod tunc quoq; usuuenit. Quod enim lege iubente una esset exurenda cum uiro interfecto, exequiarum tempore ambæ affuere, non aliter quàm uirtutis præmium petentes societatem mortis. Recepere igitur milites causam dijudicandam. Ibi posterius ducta ostendere priorem esse grauidam, et lege ab interitu excludi. At hæc affirmare, se ut tempore, ita honore quoq; priorem esse oportere. Nā et alijs omnibus in rebus grandiores honore et ueneratione præstare. Milites autem re per obstetrices comperta, cum grandiorē uterum ferre constaret, sententiam tulere secundum iuniorē. Quo facto, illa uicta in iudicio discedere cum eiulatu, capitis ornatum dilanans, et crines euellens, quasi maximæ calamitatis nuncio accepto. Altera uero gaudentis uictoria, redimita mitris à familiaribus mulieribus, exornataq; insignem in modum, quasi ad nuptias iret, ad rogam à cognatis deducebatur, qui canebant laudes uirtutis ipsius. Cumq; ad rogam uentum esset, de tractum ornatum distribuebat suis amicis et familiaribus, quasi in memoriam caritatis. Erat autem ornatus, annuli in digitis plurimi, preciosis et uarijs gemmis conspicui. In capite uero magnus numerus stellarum aurearum, diuersi generis gemmis distinctarum. In collo magna copia monilium, quorum alia minora, alia semper ut ulteriora sic etiam maiora. Postremo consalutatis familiaribus suis, cum à fratre in rogam sublata fuisset, omnibus qui ad spectaculum confluxerant admirantibus, heroicè uitam finiuit. Vniuersus enim exercitus antequam rogas accenderetur, ter armatus circumijt. Ipsa autem acclinata uiro, igne iam inualecente, nullam uocem humilem emisit. Itaq; qui spectabant, alij misericordia moueri, alij non posse modum facere laudandi. Græcorum uero plerisq; lex ea uideri inhumana et seua. Hæc etsi longiora, tamen ut exemplum tam mirabilis moris, ascribere uoluimus.

MALO QVE more.) usu & consuetudine uitae. Significat autem mos & συνήθεια, ut hoc loco: cum usurpatione diuturna, aliqua iam quasi legis uim obtinuerunt, quae sunt νόμιμα, & Herodoto νόμιμα, & omnino νόμιμα, saepenumero uitiolissima, ut scortatio uirginum Lydarum, & humana atq; adeo patriae carnis cibus apud Indos, & latrocinia Germanorum. Ita & Plautus Menæchmis: Vt hoc uiuitur more morum molestissimo maxime omnium. Atq; uti quique optimi sunt, maxime morem hunc habent. Significat et πρόπιν, ut, Cuius mos maxime est cōsimilis uostrum. sed tum plurali in numero frequenter ponitur: Id cum studuisti, isti formae mores ut cōsimiles forent. De Aegyptiorum autem moribus copiosius extat narratio apud Herodotum, ἐν τέρψῃ.

TAMEN fieri.) Similiter quidem & alibi reperitur haec particula, id est ἀνανοδόντες, cum soleat respondere ad quamuis, & si, quanquam: ut sit ἀπὸ δόξης aduersatiua conditionis. Libro supra III. Nos autem non solum audeamus ramos amputare miseriarum, sed omnes radicum fibras euellere, tamen aliquid relinquetur fortasse, ita sunt stirpes altae stultitiae. Intelligitur enim plena sententia talis quaedam: Etsi enim hoc factum erit, tamen relinq. Quibusdam autem placuit, Tametsi hoc loco: id quod ne mihi quidem improbat. 22

NON officio.) Id est, non solum ut debeat, sed etiam ut possit ita uiuere. Multa enim sunt in praeceptis absolutiora, quam ut praestari possint. Cuiusmodi in Stoicis plurima esse creduntur. Et dixit Aristoteles etiam hoc praclare, δὲ μὴ μὴ ποτὶ δόξαν ἔχειν, μηδὲν μὲντοι ἀδύνατον.

RETRACTATIONE.) dubitatione, & quasi tergiversatione. inquit enim supra libere & clara uoce eloqui sententiam de uita beata, sic in primo libro: Veniet tempus, & quidem celeriter, & siue retractabis, siue properabis, uolat enim aetas. 22

NULLIUS autoritate.) Socraticum hoc esse uolunt, exquiri de uinaqua; re proposita id quod maxime uerisimile esse uideatur. Itaq; ille apud Platonem Charmidi hoc dicit, πάντως γὰρ ἡ ποτὸ σκεπτικόν, ὅστις αὐτὸς ἦν, ἀλλὰ πότερον ἀληθὲς λέγειται, ἢ ὄχι. De Finibus autem & alibi à Cicerone copiose disputatur, & huius disputationis certi sunt libri illius, & à nobis iam etiam ante aliquid dictum est.

ANACHARSIS.) Haec epistola graece ita fertur: ἀναχάρσις ἀνάνι. ἐμοὶ μὲν περὶ ἑλπίας χαλῶνα σκεπτικόν, πρὸς δὲ μαδούμας.

μαδούμας πρὸς δὲ μαδούμας, καὶ τὴν δὲ πᾶσαν γῆν. δὲ πᾶν καὶ ἀγρίον, γὰρ λαὸς τῶνδε, καὶ ἑρμῆς ὁ πῶν. πᾶν, ὅσῳ. ὡς δὲ ἀγρίοντος μετὰ ἀλλήλων, ὡς οἱ πλείους ἐνεκὴν ἀχολογῶνται, πᾶν γὰρ πρὸς με, εἰ ἴνα μετὰ ἑαυτὸν ἔχῃ. δὲ δὲ οἱ οἱ σὺν τρυφᾷτε, ἀντιδωρῶμαι ἑ. ὅμοιος δὲ οἱ οἱ λαοὶ καὶ ἀνθρώπων εἰς χεῖρην σὺν ἀνέθεσθαι θεοῖς. Ex his apparet quid dixerit solorum callum. solum enim est planum pedis imi, quae pars & planta dicitur. callum uero σκεπτικόν quiddam in musculis: ut apri gnium callum. Est autem callus, & callum.

SOCRATES in pompa.) Pompas dixere apparatus sacrorum, καὶ τὸ πᾶν πᾶν τοῖς θεοῖς. haec enim erant quaedam deductiones uictimarum, cum quibus ad templa deorum procedebatur. Socratem autem in uita sua in primis exercuisse se ad ἀντάρκειαν, id est ut quam paucissimis contentus esset, scimus. unde & illa Cynica disciplina nata mendicitatis. Simile autem quiddam de Socrate Plutarchus refert, in libello de Acquitate animi. Socrates, inquit, cum audiret unum de amicis querentem, nimis esse sumptuosam ciuitatem: uenire enim uinum Chium mina, purpurā tribus minis, mellis heminam denarijs quinque: prehensum illum abduxit ad polentas. En, inquit, modius dimidiatus obolo uile est. Inde ad oleas, semissextarios duos. mox ad lacernas, decem denarijs uile est. Sed graeca quoque uel nostrae uersionis causa, quam satis commode illa interpretari confidimus, placuit ascribere. ὁ σωκράτης ἀκρόσας τινὸς τῶν φίλων λέγοντος, ὡς πολυτελὲς ἡ πόλις, μὴ οὐκ οἶν, ἡ πόλις φῦλα τριῶν μινδῶν, τὸ μέλι τῶν ἡκοτύλων πρὸς δὲ δραχμῶν, λαβὼν αὐτὸν πρὸς ἡγήγε πρὸς ἀλφειοῖς, ὅθεν τὸ ἡμῖν ἐστὶν, ὅτε ἡ πόλις. εἴτα ταῖς ἐλαίαις, ἀντὶ χαλκοῖς ἢ χαλκῖν. εἴτα ταῖς ἐξωμίσι, δέκα δραχμῶν, εὐτελὲς ἡ πόλις. De Xenocrate, et hoc dono talentorum quinquaginta, & dictum Alexandri refertur à Plutarcho inter ἀποφθιγμένα βασιλικά. Est autem summa haec ad duodecies, & nummi horum temporum ad coronatorum triginta milia. Triginta autem minae sestertia erunt XII, coronati trecenti.

DIODENES.) Hoc narrauit uerbosè & eleganter Plutarch. in Alexandro. cum non uenisset ad Alexandrum Diogenes, ut sperauerat, ipse Corinthi ad eum in Craniū, ubi diuersabatur, accessit. cūq; compellasset, interrogauit, Num quid uellet? tum Diogenes, μὴ δὲ μὲν, ὅτι πᾶν, ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς θῆρας. In Venetis, eleganti ἰλλὰ ἔστι legitur: Nunc quidem paulum, in-

quit, à sole. idq; uerum esse iudico. Apricari autē est *ῥηλαῖσαι*, seu *ῥηλαῖσθαι*.
 GENERA diuisit.) De quo & in primo de Finibus, & in II. ubi diui-
 sio hæc reprehenditur ut uitiosa, quod non tria hæc genera sint cupidita-
 tum, sed confusa species in hac, quam ibi partem uocat. Debuisset enim ita
 facere: Cupiditatum duo esse genera, naturales & inanes. naturalium i-
 tem duo, necessarias & non necessarias. Atq; ita fecit Plato octauo *πολι-*
τείας, distinguens atq; definiens, id est *ἐξ ὧν μὲν τὰς ἀναγκαῖας ἐπιθυ-*
μίας, καὶ τὰς μὴ. Cicero autem & hoc reprehendit secundum Stoicorum
 placita, de quo nos differere necesse non est. Diuisio autem Epicuri in co-
 libro exposita, quem inscripsit *ὁ γὰρ αἰσῶς*, refertur à Laërtio in uita il-
 lius his uerbis. *τῶν μὲν ὠνθυμιῶν αἱ μὲν εἰσὶ φυσικαὶ καὶ ἀναγ-*
καῖαι, αἱ δὲ φυσικαὶ καὶ ἐκ ἀναγκῆς, αἱ δὲ ὅτε φυσικαὶ ὅτε
ἀναγκαῖαι, ἀλλὰ πᾶς ὁ βέλων ὁδὸν γινώσκων.

PTOLEMAEVS.) De Artaxerxe simile quiddam narrat Plutar-
 chus in dictis regum. Quadam in fuga amissis impedimentis, oblatas ficus
 siccas & paruem hordeaceum cum comedisset, maximæ se uoluptatis di-
 xisse ad illud usq; tempus expertem fuisse. De Dionysio quod hic dicitur,
 Plutarchus ibidem hoc modo. *δοκιμαζομένης μάλιστα πρὸ αὐτοῦ*
τοῦ μέλανος λεγομένης ζωμῆς, ὥστε μὴ ἐρεαδίς δέειναι, λίγεται
διονύσιος ὁ ῥηλικίας τύραννος τὸν τοῦ χοῦν λακωνικόν καὶ
γειρον πρίασθαι, καὶ πρὸς αὐτὸν σκεδῆσαι αὐτὸν μηδενὸς φειδύ-
μενον ἀναλώματ' ἔπειτα γούσταμνον καὶ συχεράναιτα ἀ-
ποπύσαι. καὶ τὸν μέγιστον εἰπεῖν, ὃ βασιλεῦς, τοῦτον δέει τὸν
ζωμόν γυμνασάμεν ῥηλαῖσας, τῶ ὀνυτῶ ἐποφάσθαι. De ui-
 diu Persico πῶς δέειναι ita Xenophon. *ὃ πρὸς μνηστῆσι*
τοῦτον οἱ πᾶσι δὲ, ἀλλὰ πρὸς τῶν διδασκάλων, ὅταν οἱ ἀρχόν-
τες σὺν μνηστῆσι φέρονται δὲ οἰκοθῆν σῖτα μὲν ἀρτους, ὅφου ἡ ἀρ-
ταμοῦ, πεινὴ δὲ ἡ ἡδυσθη, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρ-
ταδοῦ. De Socrate autem Athenæus sic lib. 4. *συνκροτῆς δὲ πολ-*
λοῦς κατελαμβάνει διαπομπῆν ἐσθράς βαθείας πρὸ ῥη-
οικίας, καὶ πρὸς αὐτὸν πωθυνομένης, τί τινα καὶ δέειναι, ὅφου
συνωγειν πρὸς τὸ δέειναι. Socrates sæpe deprahendebatur ue-
spera profunda obambulans ante domum. Interrogatusq; Quid nam illo
adeo tempore? respondēbat, se colligere ad cœnam obsonium.

Timotheum

TIMOTHEVM clarum.) Athenæus libro decimo,
τιμόθεος ὁ ῥηλων ἐκ τῶν πολυτελῶν καὶ στρατηγικῶν δέει-
 των *παράκληθης ὑπὸ τοῦ πλάτωνος εἰς τὸ γνῶναι ἀκαδημία*
συμπόσιον, καὶ ἐσιαθῆς, ἀφελὸς ἔφη καὶ μεσημέριος, ὡς οἱ πρὸ
πλάτωνος δειπνοῦντες καὶ τῇ ὑσθράϊα ἡμερῶν γίνοντο. ἡ γὰρ
ῥηλων δὲ γνῶναι τῶν ὑπομνήμασιν ἔφη, ὡς καὶ τῇ ὑσθράϊα ὁ τιμό-
θεος ἀπαντήσας τῷ πλάτωνι εἶπεν, ὑμεῖς, ὃ πλάτων, εὖ δέει-
ναιτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑσθράϊαν ἢ τὴν παροῦσαν ἡμέραν. Ti-
 motheus Cononis filius, acceptus à Platone post sumtuosas & imperato-
 rias cœnas, conuiuio apparato in Academia, cum cœnatum fuisset, simpli-
 citer & appositè dixit, eos qui apud Platonem cœnarent, etiam postridie
 bene se habere. Hegesander autem in Commentarijs tradidit, postero die
 obuiam Platoni factum Timotheum dixisse, Vos, ὃ Plato, iucunde cœna-
 tis magis in posterum diem quàm in presentia.

DIONIS propinquos.) Hic Dion Hipparini filius fuit, cuius filia
 Aristomache soror Dionis, nupsit Dionysio patri. Dionysius tamen fi-
 lius non ex hac, sed ex Locride nomine Doride susceptus fuit, ut dictum
 est. Hic liberatis Syracusis tyrāide, nefaria perfidia Callippi Athenien-
 sis fuit interfectus. *πρὸς τοῦτον τοῦ ῥηλων οἰκείας καὶ φίλους*
πρεκλὰ ἐπιστολὰ ἀπὸ τοῦ μεγάλου πλάτωνος ἀποσταλμένη εἰς τὸν
ῥηλον, εἰς ἰταλίαν τε ῥηλικίαν ἤλθον, ὅτε πρὸς αὐτὸν ἔλθοντες
ἔλθοντες δέειναι, ὃ τὰν λεγόμενον αὐτὸν βίον ὀνυτῶν, ἰταλίων
τιμῶν τε καὶ στρατηγικῶν τραπέζων πλήρης, ὅσας ἡμεῖς ἡμεῖς,
οἱς τε ῥηλικίαν ἐμπιπλάμεν ἔλθοντες, καὶ μηδὲ ποτε κοιμώμενον
μόνον νύκτωρ, καὶ ὅσα τούτων ἐπιτηδεύματα ξυνέπειται τῶν
βίων. ἐκ γὰρ τούτων τῶν ῥηλων, ὅτ' αὐτὸν φρονίμους ὁ δέειναι ποτε γε-
νέσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ ῥηλων ἀνθρώπων ἐκείνου ὠνυτῶν δέειναι
ναῦν, ὅτ' ὅπως θαυμαστὴ φύσει ἐλαθῆσεν, σὺ φρονίμους ὁ δέειναι
μελλοῦσαι ποτε γενέσθαι. Quid autem scriberet, si uenisset in
Germaniam, talem qualis nunc est luxu & crapula perditā? non enim à
maioribus hunc morem accepit, sed ipsa ῥηλων δέειναι usurpauit. ubi
non bis modo uno die complentur, sed secundum comœdiam: πῶς
τὸ ῥηλων ἡμεῖς δέειναι, ῥηλικίαν δέειναι, ῥηλικίαν δέειναι αὐτὸν ῥηλων

ὑπο τῷ ἀκράτῳ, λευκαῖς ἔχοντες τρεῖς ὡσὺ ἀρτεμίσιοι.
Nam aliam turpitudinem uitae huiusmodi comitem, etiam pudor com-
memorare prohibet: cum relicta à patribus profunduntur: cum ad sum-
tus immodicos per fas et nefas reparantur: cum libidinibus liquefcunt.
Sed, παρὰ τὸν γὰρ ἄλλοι, redcamus ad rem.

SARDANAPALI.) De hoc Athenaeus libro XII. Sardanapa-
lum Anacyndaraxis, uel ut alij tradiderunt, Anabaxaris filium, luxu et li-
bidinibus perditum, confectum fuisse inter mulieres, ornatu et comitu il-
larum ab Arbace Medo, à quo et interfectum Duris, oppugnatum Cte-
sias, seq; ipsum in regia combussisse, scripserit. Inq; illius sepulcrorum effi-
giam positam eo gestu, ut crepitum digitis edere uideretur, cū inscriptio-
ne tali: SARDANAPALVS Anacyndaraxis F. Anchialen et Tarsum
extruxit uno die, nunc mortuus est. Eadem autore Amynta paulo post illi
exponit: EGO REX fui. Et quo ad uixi, bibi, comedi, rei Venereae ope-
ram dedi: cum scirem et breue esse tempus, quod hominibus ad uiuendū
conceditur, et uarijs mutationibus atq; afflictionibus obnoxium, quod
relictorum à me bonorum fructus futurus esset aliorum. Quare hoc face-
re, dicm nullū intermisi. hae ait in lapidea columna perscripta Assyrijs
literis, postea interpretatum uersibus fuisse Chærilum. Exponit et ter-
tiam scripturam talem: Sardanapalus Anacyndaraxis filius, Anchialen
et Tarsum extruxit uno die: Ede, bibe, lude, alia enim tanti sunt. Quasi
illum crepitum digitorum diceret, quem effigies imposita edere uidere-
tur, ut supra dictum est. Versus autem referuntur ab Athenæo lib. VII.

ἐν εἰδῶς ὅτι θυνητὸς ἔφυς, σὸν θυμὸν ἄεξε,
τὸρ πόμῳ δαλίσι, δανόνε, καὶ ἄλς ὄνησις.
καὶ γὰρ ἐγὼ ἀποδὸς εἰμι, νῖντ μεγαλὴς βασιλεύσας.
καὶ ἔχω ὅς ἐφαγομ, καὶ ἐφύβρισα, καὶ σὺν ὄρωτι
τὸρ πν' ἐπαβομ. τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὀλβία πάντα λείλωται,
ἢ δὲ σοφὴ βίωσις πρᾶξις, δὲ ποτ' αὐτῷ
λίσσομαι, ἐκ τῆς δὲ δ' ὀλέων τὸν ἀπείρονα χρυσόν.
Hæc posse commode mutari Chrysippus censuit, hoc quodam pacto,
ἐν εἰδῶς, ὅτι θυνητὸς ἔφυς, σὸν θυμὸν ἄεξε,
τὸρ πόμῳ δ' ἀνδοίσι, φάγοντι σοὶ ὅτις ὄνησις.
καὶ γὰρ ἐγὼ λακός εἰμι, φάγων ὡς πλεῖστα, καὶ ἡδέος

ταῦτα

ταῦτα ἔχω ὅς ἐμαβομ, καὶ ἐφρόντισα, καὶ μετὰ τῶν
ἑδλ' ἐπαβομ, τὰ δὲ δευτέρῃ καὶ ἡδίστα πάντα λείλωται.
Hæc ipsa etiam conuertimus, si cui forte bonarum litterarum studio hæc
opella aliquid utilitatis allatura esset.

Esse scias cum te mortalem, dulcibus auge
Delectans animum, morientem nulla sequentur
Gaudia. Namq; et ego Rex Nini maximus olim.
Nunc cinis: hæc habeo quæ edi, petulansq; libido
Suauia quæ carpsit, iacet alti copia regni.
Hoc sapiens igitur præceptum mente tenebo
Semper ego memori, quisquis uolet, ille parato
Diuitias studio æterni gliscente laboris.

CHRYSIPPEA.

Cum genitum esse scias te mortalem, artibus auge
Corda bonis recreans, comedentem nulla sequentur
Gaudia. Namq; ego nunc de pastu ignauus opimor,
Deq; uoluptatum longo sum futilis usu.
Quæ didici, atq; animi curis uigilantibus auxi,
Hæc mea sunt, deq; his quæ sitæ gloria laudis.
Extra hæc quicquid erat incundum et dulce, relictum est.

DEMOSTHENES.) Anum ita demonstrasse Demosthenem, ait
Plinius libro IX. Epistolarum, et et ὅτι οὗτος ὁ Δημοσθένης. Morem autem se-
rendæ aquæ et Homerus indicauit, Iliad f.
καὶ κεν ὕδωρ, φορέης μεσσηνίδος, καὶ ὑπορείης
πόλιν ἀεκαζομένην.

DEMOCRITVS.) Hoc sic Laërtius, ὁ καὶ δὲ καὶ ἀθηνᾶζε
ἐλθεῖν, καὶ μὴ ἀποδιδᾶσαι γνωθῶναι, δὲ καὶ λατρεφονῶν. καὶ εἰ-
δέναι μὲν σωκράτην, ἀγνωθῆναι δὲ τὸν αὐτὸν. ἡλθον γὰρ φη-
σιν εἰς ἀθῶνας, καὶ ὅτις μὲν ἔγνωκε. Videtur et Athenas uenisse,
sed noluisse innotescere. Veni enim, inquit, Athenas, et nemo me agnouit.
Heracliti dictum apud eundem ita refertur. κατὰ τῆς τοῦ δὲ καὶ
τῶν ἐφεσίων αὐτῶν τὸν ἐταῖρον ἐκβαλεῖν ἐμὸς δῶρον, ὃν οἱς φη-
σιν, ἀξιοῦν ἐφεσίους ἢ βυβλὸν ἀκθανεῖν πᾶσιν, καὶ τοῖς ἀνέμοις τῇ
πόλει

AD DANIELVM STIBARVM
IOACHIMVS CAMERA
 RIVS PABERGENSIS PRAESTAN-
 tissimo uiro Danielo Stibaro Canon.
 Vuircepurgenſi, s. D.

E quibus scribis, ea mihi, ut de-
 bent, pro summa coniunctione no-
 stra, & singulari affectione ani-
 mi erga me tui, tantæ curæ erūt,
 ut maiori esse nequeāt. Reliqua,
 αὐτὸ scilicet σπουδῇ. Vino admodum delector, et
 incorruptum ad me, ut uidetur, peruenit: de quo
 nuper gratias *ē*gi tibi, sed planè ueteratorie: ho-
 mo, ut nosti, simplex. Cum enim plurimum non mo-
 do huius, sed innumerabilium beneficiorum nomi-
 ne, tibi me debere confiterer, Ciceronianam sen-
 tentiam posui: ESSE ANIMI INGENV-
 CUI MVLTVM DEBEAS, EIDEM
 PLVRIMVM VELLE DEBERE.
 Sed me tibi notum esse certe scio, & sic te accipe
 re nostra ut dicuntur, id est in optimam partem
 omnia. Tibi tamen parcemus, sed ἀπὸ σπουδῆς, ἢ
 ἀπὸ τῶν ἑστῶτων, si quid decerpi poterit, eo utemur. de
 quo tu uidebis. In poculo quidē fuisti planè *μεγαλ*
πρωτῆς, de quo et ipso nuper gratias tibi *ἀγ*imus.
scal

EPISTOLA.

sculptura autē ostenditur à me *ὡς τιμωρ* a-
 micis nostris, in qua cum alia omnia admodum, tū
 hoc, PROBATAE FIDEI ERGO, me
 mirifice delectat. Sed de his satis, ac plus fortas-
 se quàm tu uelis. Quod de uersu quæris annotato
 à nobis ex Euripide in secūdo de Finibus, quodq;
 te miratum fuisse scribis quid esset: scito me etiā
 cum inspexissem, non satis mirari potuisse, quid il-
 la annotatio sibi uellet. Redij igitur ad uestigia
 quædam, quibus quid à me factum esset depræhen-
 derem, & recollegi cartas in quibus quæ annota-
 turus essem designaueram: nam descriptionem i-
 psam αὐτῶν γὰρ expressori miseramus. atq; de-
 præhendi tale quiddam nos informasse, quod illo
 loco perscriberetur:

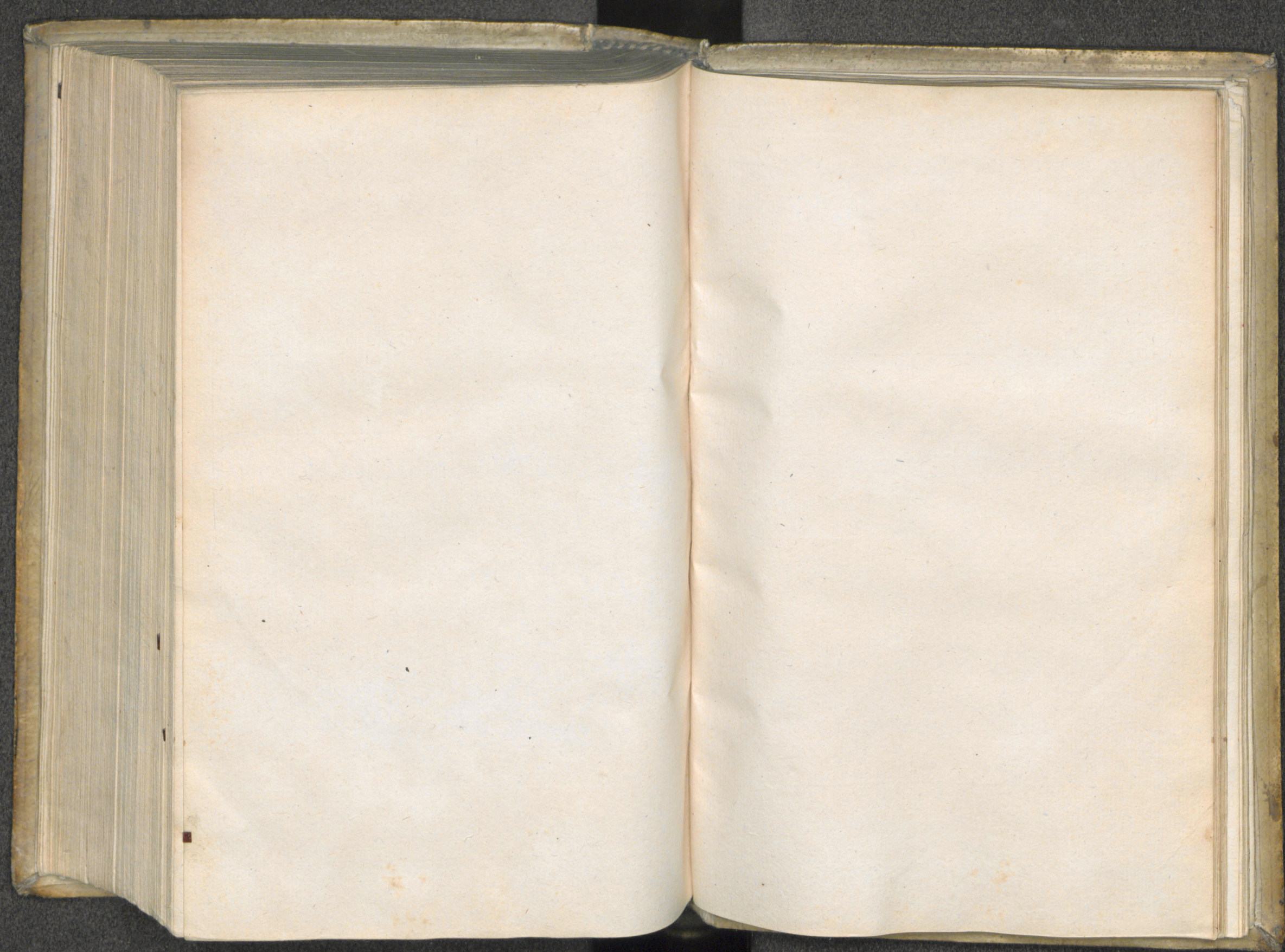
Suauis est præteritorum malorum memoria.) *cc*
 Alij laborum, idq; uerum. sic enim uersus Græ-
 cus memoratur, ἀλλ' ἡδὺ τῇ σθεγύτῃ μεμνηδαι πόνων. *cc*
 Sed prior lectio ad Græca alterius sententiæ re-
 spondet. Est enim uersus in Oreste, ὃ πόρνια λήθη *cc*
 τῶν κακῶν, ὡς εἰ σοφῇ. Sic igitur fac habeas, et ad hūc
 modum corrigas, siue nostræ festinationis, seu in-
 curiæ aliorum peccatum. Vale: &
 nos, ut facis, ama. Id. April.

ERRATA INTER EXCVDENDVM
commiffa fic emendabis.

Pagina 11. uers. 15. legend. Qui 13. 6. Brauronis 19. 4. scio 25. 20.
quofuis 29. 28. nimum 32. 37. forte legend. mustum. & 35. 31. clausa
41. 6. ciuis 49. 2. Et 51. 16. C. Amason. 53. 17. seu 55. 19. leg
22. 18. & 23. diffolutio 58. 14. ideoq; recte 60. 29. pro-
nunclatis 64. 4. Tethrena

B A S I L E AE,
ex Officina Ioannis Oporini, An-
no Salutis MD XLIII.
Mense Martio.

ESTABLISHED
at the Court of Sessions
in the City of London
1754

Re
505

INSTITUTIONES PLEBANA
CUM INECERNIS DIC DE RIT
IN AN VSTO QUA ROR